

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
кафедра кримінального права

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА ОКРЕМІ КРИМІНАЛЬНІ
ПРАВOPOPУШЕННЯ У СФЕРІ
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень
Ступінь вищої освіти – магістр
Галузь знань – 08 «Право»
Спеціальність – 081 «Право»
Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Харків 2022

Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / авт.: О. Е. Радутний, В. М. Киричко. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2022. 186 с.

А в т о р и :   О.Е. Радутний,
                         В.М. Киричко

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № _____ від _____ 2022 р.)*

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2022

ЗМІСТ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОКРЕМІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1. Мета, завдання й місце навчальної дисципліни	8
2. Очікувані результати вивчення навчальної дисципліни (сформовані предметні компетентності)	10
3. Опис навчальної дисципліни	14
4. Види навчальних занять	31
5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання	32
6. Критерії оцінювання результатів навчання	34

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОКРЕМІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Модуль 1. Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання	37
2. Модуль 2. Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України	39
3. Модуль 3. Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання	42

ІІІ. ТЕМИ, ПИТАННЯ, ЗАВДАННЯ, ПОЯСНЕННЯ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Модуль 1. Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Загальні пояснення та рекомендації 44

Тема 1. Поняття і види, загальні положення щодо кваліфікації, класифікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання 74

Заняття 1. Колоквіум 75

Список літератури і матеріалів судової практики 75

Тема 2. Загальна характеристика законодавчих змін КК, об'єкти і предмети, їх кваліфікаційне значення, бланкетний характер диспозицій статей, конструкції об'єктивної сторони у складах кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання 81

Заняття 2. Практикум/колоквіум 84

Список літератури і матеріалів судової практики 84

Тема 3. Особливості суб'єктивної сторони, значення мотиву і мети, загальні і спеціальні ознаки суб'єктів, службова особа як спеціальний суб'єкт, співучасть, правила визначення одного неоподаткованого 90

мінімуму доходів громадян та його застосування при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання

Заняття 3. Практикум/колоквіум 92

Список літератури і матеріалів судової практики 93

Тема 4. Застосування загальних правил кваліфікації сукупності і повторності, кваліфікація за наявності конкуренції норм, місце кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання в системі Особливої частини КК та його значення для вирішення питань про їх кваліфікацію 99

Заняття 4. Практикум/колоквіум 99

Список літератури і матеріалів судової практики 101

Модуль 2. Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України

Тема 1. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів. 107

Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення.

Контрабанда.

Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України

Заняття 5. Практикум/колоквіум 110

Список літератури і матеріалів судової практики 111

Тема 2. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. 120

Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів.

Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням

Заняття 6. Практикум/колоквіум 122

Список літератури і матеріалів судової практики 123

Тема 3. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону. 127

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

Заняття 7. Практикум/колоквіум 129

Список літератури і матеріалів судової практики 130

Модуль 3. Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання

Тема 1. Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей. 139

Заняття 8. Практикум/колоквіум 141

Список літератури і матеріалів судової практики 142

Тема 2. Протидія законній господарській діяльності. 143

Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації.

Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення

Заняття 9. Практикум/колоквіум 147

Список літератури і матеріалів судової практики 148

Тема 3. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого 159

зазначення походження товару.

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю.

Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках

Заняття 10. Практикум/колоквіум 161

IV. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ТА МАТЕРІАЛІВ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ДО ВСІХ ТЕМ 168**V. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ** 171**VI. ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ПІДСУМКОВОЇ РОБОТИ** 175**I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОКРЕМІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ****1. Мета, завдання й місце навчальної дисципліни.**

Мета навчальної дисципліни – формування системи наукових знань про особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, активізація аналітичної діяльності здобувачів освіти, розвиток умінь і навичок розуміння і тлумачення законодавства в галузі протидії кримінальним правопорушенням в сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, вивчення вітчизняних та зарубіжних підходів до розуміння основ та особливостей кваліфікації кримінальних правопорушень в сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, вироблення основних умінь і навичок застосування кримінального законодавства у взаємозв'язку з нормами адміністративного, цивільного, господарського, банківського,

фінансового та інших суміжних галузей права, проведення науково-дослідницької роботи, а також одержання практичних навичок діяльності правника.

Завдання:

- формування системи теоретичних знань про особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання;

- опанування особливостей інструментарію кваліфікації та розмежування окремих кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання;

- визначення актуальних проблем відповідальності за окремі кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання у межах їх актуального та перспективного законодавчого формулювання;

- засвоєння кримінально-правової термінології щодо окремих кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання;

- формування умінь і навичок щодо аналізу вітчизняних та зарубіжних нормативно-правових актів, які регулюють правила кваліфікації окремих кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання;

- аналіз і дослідження прикладних проблем та особливостей відповідальності за окремі кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання;

- розвиток навичок і умінь застосування кримінального законодавства в сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової,

банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання з урахуванням європейських та інших міжнародних стандартів.

Пререквізити: «Теорія права», «Логіка», «Історія держави і права України», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Конституційне право», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн», «Економічна теорія», «Цивільне право (Частина 1)», «Кримінальне право (Загальна частина)» «Адміністративне право», «Цивільне право (Частина 2)», «Господарське право», «Кримінальне право (Особлива частина)», «Екологічне право», «Земельне право», «Аграрне право», «Фінансове право», «Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та юридична практика», «Новелізація кримінального законодавства», «Забезпечення прав людини у кримінальному провадженні», «Історія європейської інтеграції», «Студії з юридичної аргументації».

Кореквізити: «Корпоративне право», «Правове регулювання діяльності в сфері надання фінансових послуг/FINTECH», «Правове регулювання ринку нерухомості в Україні», «Intellectual Property / IT», «Судові спори: актуальні проблеми матеріального та процесуального права», «Актуальні проблеми сімейного права», «Актуальні проблеми деліктного права», «Арбітраж та альтернативне вирішення спорів / moot-courts», «Міжнародне контрактне право», «Реалізація і захист трудових прав роботодавця в юридичному бізнесі», «Забезпечувальні конструкції в договірному праві», «Практичний курс податкового права», «Особливості англійського приватного права».

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН-1.	Аналізувати природу та зміст особливостей відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.
РН 2.	Дискутувати зі складних правових проблем застосування

	європейських стандартів щодо особливостей відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.
РН-3.	Обґрунтовано формулювати свою правову позицію щодо принципів та правил кваліфікації з урахуванням особливостей відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.
РН-4	Здійснювати порівняльно-правовий аналіз нормативних актів кримінального та суміжних галузей права щодо особливостей відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.
РН-5	Інтегрувати знання про сутність особливостей відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, їх значення для забезпечення принципу верховенства права та європейської інтеграції.
РН-6	Демонструвати розуміння змісту правового статусу суб'єктів відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.
РН-7	Аналізувати змістовне наповнення етапів і стадій кваліфікації з урахуванням особливостей відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів

	господарювання.
РН-8	Демонструвати навички підготовки проєктів нормативних та інших актів щодо особливостей відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, наводити їх обґрунтування, зазначати способи й порядок їх співвідношення.
РН-9	Визначати етапи та стадії прийняття нормативних актів або рішень відносно кваліфікації з урахуванням особливостей відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, готувати їх проєкти.
РН-10	Характеризувати структуру акту щодо особливостей відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, способів доведення його змісту адресату.
РН-11	Демонструвати знання підстав та процедури притягнення до кримінальної відповідальності з урахуванням особливостей відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.
РН-12	Розкривати особливості законодавчого регулювання притягнення до кримінальної відповідальності з урахуванням особливостей відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК1.1. Здатність вирішувати проблеми інноваційного характеру.

ЗК1.3. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.

ЗК1.5. Здатність до лідерства, відповідальності, ухвалення неупереджених і вмотивованих рішень.

Спеціальних компетентностей:

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

СК1.1. Здатність аналізувати механізми оцінки ефективності юридичної практики за напрямками (галузями) юридичної діяльності.

СК1.2. Здатність демонструвати знання й розуміння правових систем в умовах глобалізації.

СК1.5. Здатність вирішувати колізійні проблеми правового регулювання суспільних відносин.

Програмних результатів навчання:

ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

ПРН 1.4. Характеризувати особливості інноваційної діяльності та інноваційного менеджменту у правовій сфері.

ПРН 1.5. Демонструвати знання та розуміння механізму подолання правових колізій в правозастосовній практиці.

3. Опис навчальної дисципліни:

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання

Кількість кредитів ЄКТС – 4,0	Галузь знань – 08 «Право» Спеціальність – 081 «Право» Рівень освіти – другий (магістерський)	Обов'язкова	Обов'язкова
Кількість модулів – 3		Рік підготовки: 2022	Рік підготовки: 2022
		семестр	семестр
Загальна кількість годин - 120		2	2
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 - 4, самостійної роботи студента - 6 - 8.		Лекції	Лекції
		20 год.	6 год.
		Практичні/ семінарські заняття	Практичні /семінарські заняття
		20 год.	4 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		80 год.	110 год.
	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)	

Обсяг і структура навчальної дисципліни

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні і заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних				

		правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання .				
		Тема 1. Поняття і види, загальні положення щодо кваліфікації, класифікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.	12	2	2	8
		Тема 2. Загальна характеристика законодавчих змін КК, об'єкти і предмети, їх кваліфікаційне значення, бланкетний характер диспозицій	12	2	2	8

		статей, конструкції об'єктивної сторони у складах кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.				
		Тема 3. Особливості суб'єктивної сторони, значення мотиву і мети, загальні і спеціальні ознаки суб'єктів, службова особа як спеціальний суб'єкт, співучасть, правила визначення одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян та його застосування при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-	12	2	2	8

		фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.				
		Тема 4. Застосування загальних правил кваліфікації сукупності і повторності, кваліфікація за наявності конкуренції норм, місце кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання в системі Особливої частини КК та його значення для вирішення питань про їх кваліфікацію.	12	2	2	8
		<i>Разом</i>	48	8	8	32
		Модуль 2. Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення				

		я у сфері кредитно- фінансової, банківської і бюджетної систем України.				
		Тема 1. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення. Контрабанда. Переміщення через митний кордон України	12	2	2	8

		поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України.				
		Тема 2. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без	12	2	2	8

		встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням.				
		Тема 3. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.	12	2	2	8
		<i>Разом</i>	36	6	6	24
		Модуль 3. Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин та				

		іншої діяльності суб'єктів господарювання				
		Тема 1. Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей.	12	2	-	8
		Тема 2. Протидія законній господарській діяльності. Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.	12	2	2	8
		Тема 3. Незаконне використання	12	2	2	8

		знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках.				
		<i>Разом</i>	36	6	6	24
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4, 0	20	20	80

Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінари, кі заняття, колоквиуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Поняття, загальна характеристика				

		і види (система) кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання .				
		Тема 1. Поняття і види, загальні положення щодо кваліфікації, класифікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.	15	2	2	11
		Тема 2. Загальна характеристика законодавчих змін КК, об'єкти і предмети, їх кваліфікаційне значення, бланкетний	11	-	-	11

		характер диспозицій статей, конструкції об'єктивної сторони у складах кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно- фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.				
		Тема 3. Особливості суб'єктивної сторони, значення мотиву і мети, загальні і спеціальні ознаки суб'єктів, службова особа як спеціальний суб'єкт, співучасть, правила визначення одного неоподатковуван ого мінімуму доходів громадян та його застосування при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних	15	2	2	11

		відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.				
		Тема 4. Застосування загальних правил кваліфікації сукупності і повторності, кваліфікація за наявності конкуренції норм, місце кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання в системі Особливої частини КК та його значення для вирішення питань про їх кваліфікацію.	11	-	-	11
		<i>Разом</i>	52	4	2	44
		Модуль 2. Особливості відповідальності за окремі				

		кримінальні правопорушення у сфері кредитно- фінансової, банківської і бюджетної систем України.				
		Тема 1. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення. Контрабанда. Переміщення	13	2	-	11

		через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України.				
		Тема 2. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання	11	-	-	11

		кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням.				
		Тема 3. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.	11	-	-	11
		<i>Разом</i>	45	2	-	33
		Модуль 3. Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів				

		господарювання				
		Тема 1. Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей.	11	-	-	11
		Тема 2. Протидія законній господарській діяльності. Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.	11	-	-	11
		Тема 3. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового	11	-	-	11

		найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках.				
		<i>Разом</i>	33	-	-	33
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4, 0	6	4	110

4. Види навчальних занять

Вивчення курсу навчальної дисципліни «Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» здійснюється в таких формах організації освітнього процесу як навчальні заняття (аудиторна робота) та самостійна (позааудиторна) робота.

Аудиторна робота включає такі форми навчальних занять: *лекції, практичні заняття, колоквиуми, консультації.*

На *лекціях*, які є основною формою проведення навчальних занять, висвітлюються основні положення з усіх тем навчальної дисципліни, а також існуючі теоретичні і практичні проблеми та рекомендації щодо їх вирішення або щодо прийняття правильного рішення в умовах неможливості вирішення самої проблеми на правозастосовному рівні. На *практичних заняттях* викладач організовує детальний розгляд студентами питань кваліфікації

діянь, відображених в умовах завдань, з метою закріплення теоретичних знань і вироблення у студентів уміння застосовувати кримінально-правові норми щодо конкретних діянь, а також формування у студентів навичок самостійної кримінально-правової кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. З метою вивчення окремих тем, що містять в собі багато проблемних питань, проводяться *колоквіуми*, на яких студенти набувають вміння формувати правові позиції для прийняття відповідального рішення в проблемних практичних ситуаціях. Відповіді на конкретні запитання щодо будь-якої теми навчальної дисципліни студенти отримують під час проведення *індивідуальних консультацій*, де також здійснюється «відпрацювання» тих практичних занять та колоквіумів, на яких студенти були відсутні або на яких вони засвідчили своє незрозуміння відповідних тем.

Самостійна робота – позааудиторна робота студента навчального характеру, яка спрямована на вивчення окремих питань відповідних модулів навчальної дисципліни. Завданням самостійної роботи є поглиблення знань студентів з тих питань змісту навчальної дисципліни, які були викладені на лекціях, практичних заняттях та колоквіумах. Формами самостійної роботи є: 1) виконання домашніх завдань згідно з навчальним планом, підготовка до практичних занять та колоквіумів; 2) доопрацювання матеріалів лекцій; 3) робота в інформаційних мережах; 4) опрацювання додаткової літератури та нормативних актів; 5) робота над матеріалами судової практики; 6) отримання консультацій у викладачів кафедри. Самостійна робота студента перевіряється під час проведення оперативного контролю.

Окремим різновидом самостійної позааудиторної роботи студента є його ***індивідуальна робота***, яка полягає в дослідженні здобувачем вищої освіти окремих питань курсу, демонстрації креативності та навичків наукового аналізу високого рівня. Індивідуальна робота має субсидіарний та факультативний (необов'язковий) характер. Формами індивідуальної роботи є: 1) підготовка презентацій з окремих проблемних питань теорії та практики кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності; написання наукових статей, тез наукових доповідей, есе, інших аналітичних матеріалів та їх презентація; 2) участь у студентських науково-практичних конференціях, інших навчальних та наукових заходах, на яких обговорюються проблеми

кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності; 3) узагальнення матеріалів судової практики за темами курсу навчальної дисципліни; 4) інші форми індивідуальної роботи за погодженням з викладачем. Вибір студентом видів індивідуальної роботи здійснюється за власними інтересами та узгоджується з викладачем. Організацію, контроль та оцінювання якості виконання індивідуальної роботи студента здійснює викладач кафедри, який проводить практичні заняття. Максимальна кількість балів, яка може бути одержана за результатами індивідуальної роботи становить «10» балів.

5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль							Підсумкова оцінка знань (диференційований залік)
Модуль № 1		Модуль № 2		Модуль № 3		Самостійна робота студентів	
п/з	Колоквіум	п/з	Колоквіум	п/з	Колоквіум		
max 20	max 10	max 15	max 10	max 15	max 10	max 20	max 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 10	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Підсумкова письмова робота	Max 20	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків,

		позицій, класифікацій тощо.
	15	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.
	5	Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи. Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків. При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.
	Min 0	Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки. При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.

Диференційований залік	100	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях навчальної

зараховано		дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з навчальної дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі.
	90	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	85	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих помилок. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	75	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки й суттєві неузгодженості у відповіді на заліку за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	70	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на заліку за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	60	1. Прогаляни в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на питання на заліку.
не зараховано	55	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної

		дисципліни. 2. Нemoжливiсть продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НІОУ

A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОКРЕМІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Модуль 1. Поняття, загальна характеристика і види

(система) кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Поняття і види кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Загальні положення щодо кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Класифікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Загальна характеристика законодавчих змін КК щодо кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Об'єкти і предмети кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, їх кваліфікаційне значення.

Бланкетний характер диспозицій статей про кримінальні правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, його вплив на кваліфікацію кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Конструкції об'єктивної сторони у складах кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання і вирішення питання про стадії їх вчинення.

Особливості суб'єктивної сторони кримінальних

правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання. Значення мотиву і мети їх вчинення для кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Загальні і спеціальні ознаки суб'єктів кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання. Службова особа як спеціальний суб'єкт кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Співучасть у кримінальних правопорушеннях у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання зі спеціальним суб'єктом.

Правила визначення одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян та його застосування при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Застосування загальних правил кваліфікації сукупності і повторності при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання за наявності конкуренції норм.

Місце кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання в системі Особливої частини КК та його значення для вирішення питань про їх кваліфікацію.

Модуль 2. Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України.

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення; види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Мета кримінального правопорушення та її кваліфікаційне значення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних кримінальних правопорушень і його кваліфікація за наявності конкуренції норм.

Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення; види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Мета кримінального правопорушення та її кваліфікаційне значення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних кримінальних правопорушень.

Контрабанда. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення; види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних та адміністративних правопорушень.

Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення його види. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних та адміністративних правопорушень.

Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення його види. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних та адміністративних правопорушень.

Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення; види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони основних складів кримінального правопорушення. Мета кримінального правопорушення та її кваліфікаційне значення. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення цього кримінального правопорушення із ухиленням від сплати податків, зборів та кримінальними правопорушеннями проти життя та здоров'я особи.

Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення. Поняття бюджетних коштів і значення їх розміру для кваліфікації кримінального правопорушення. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних.

Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення; значення розміру останнього для кваліфікації кримінального правопорушення. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних.

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Об'єкт і предмет кримінального правопорушення; види останнього. Поняття податків і зборів та значення їх розміру для кваліфікації кримінального правопорушення. Поняття ухилення і особливості конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі

ознаки. Передумова і підстава звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення. Кримінально-правове значення податкового компромісу. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних.

Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення; значення розміру останнього для кваліфікації кримінального правопорушення. Поняття ухилення і особливості конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Передумова і підстава звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення. Співвідношення цього кримінального правопорушення з ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Модуль 3. Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей. Об'єкт кримінального правопорушення. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Поняття азартної гри, лотереї, оператора лотереї. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього кримінального правопорушення від шахрайства.

Протидія законній господарській діяльності. Об'єкт кримінального правопорушення. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Мета кримінального правопорушення, її види та кваліфікаційне значення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього кримінального правопорушення від вимагання та інших суміжних кримінальних правопорушень і його кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення цього кримінального правопорушення з протидією

законній господарській діяльності, а також з кримінальними правопорушеннями проти власності. Кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом. Міжнародні договори України про боротьбу з такими кримінальними правопорушеннями. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення. Поняття легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, у великому розмірі. Місце вчинення діяння і його значення для кваліфікації кримінального правопорушення. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Мета кримінального правопорушення та її кваліфікаційне значення. Залежність вирішення питання про суб'єкта кримінального правопорушення від вчинення особою предикатного діяння. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних кримінальних правопорушень і його кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення; види останнього. Особливості злочинних діянь і конструкції об'єктивної сторони основних складів кримінального правопорушення. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних та адміністративних правопорушень.

Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення; види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних кримінальних правопорушень.

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення; види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Мета кримінального

правопорушення та її кваліфікаційне значення. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних та адміністративних правопорушень.

Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення; види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Мотив кримінального правопорушення та його кваліфікаційне значення. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних кримінальних правопорушень.

ІІІ. ТЕМИ, ПИТАННЯ, ЗАВДАННЯ, ПОЯСНЕННЯ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, КОЛОКВІУМІВ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Загальні пояснення та рекомендації

Протидія кримінальним правопорушенням у сфері господарської діяльності здійснюється на підставі норм міжнародного та внутрішнього законодавства. Значна кількість таких кримінальних правопорушень належить до категорії “конвенційних”, у зв'язку з чим правові підстави для їх визначення закріплені Женевською конвенцією по боротьбі з підробкою грошових знаків від 20 квітня 1929 р. (ратифікована СРСР 3 травня 1931 р.), Конвенцією ЮНЕСКО про заходи, спрямовані на заборону і попередження незаконного ввезення, вивезення і передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 р. (ратифікована Президією ВР УРСР від 10 лютого 1988 р.), Конвенцією Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 8 листопада 1990 р. (ратифікованою Україною 17 грудня 1997 р.), Директивою Ради Європи про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей від 10 червня 1991 р. тощо.

Специфіка кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, більшість норм КК України щодо яких відноситься до бланкетних, значною мірою обумовлюється їх

двооб'єктністю: небезпечного впливу можуть зазнавати не тільки ті суспільні відносини, що винесені у назву Розділу VII «Кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності» КК України, але поряд з ними відносини власності, а так само авторитет органів влади та управління з огляду на тенденцію сучасної економічної злочинності до розповсюдження не лише в економіці, а ще й у владі та політиці, яка втягує у сферу своїх інтересів державний апарат, проникає у сфери влади та управління.

Перманентні зміни в сфері економіки та суспільного укладу сприяють появі раніше невідомих форм суспільно небезпечної поведінки, таких як, незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст.200 КК), незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст.204 КК), легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст.209 КК), порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності (ст.220-1 КК), фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи (ст.220-2 КК), маніпулювання на організованих ринках (ст.222-1 КК), маніпулювання на енергетичному ринку (ст.222-2 КК), незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст.231 КК), розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст.232 КК), незаконне використання інсайдерської інформації (ст.232-1 КК), приховування інформації про діяльність емітента (ст.232-2 КК), незаконне використання інсайдерської інформації щодо оптових енергетичних продуктів (ст.232-2 КК) тощо.

Тому продовжує залишатися актуальним спостереження англійського вченого-правника Дж. Бланда Бурджеса (Burges J.B., 1783)¹ часів формування підвалин ринкової економіки: жодна

---

¹ Burgess J.B. Considerations on the Law of Insolvency, with a Proposal for a Reform. London: T. Cadell, 1783. P. 189–190 (цитується за: Каменський Д. В. Відповідальність за економічні злочини у Сполучених Штатах Америки та Україні: порівняльно-правове дослідження : монографія / передне слово д-ра юрид. наук, проф. О.О. Дудорова. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 1128 с. – с.199)

людина не вдається до комерції інакше як із спонукань власного збагачення; водночас серед багатьох людей, які, таким чином, прагнуть досягти здебільшого однакових цілей, далеко не всі є однаково чесними; можливості стати несподівано заможним є різноманітними й занадто привабливими, щоб чинити їм рішучий опір; якщо найбагатородніші джентльмени можуть спокуситися ними, то схильні до нечесної поведінки люди взагалі будуть обожнювати ці можливості; чим більш розмитою, неврегульованою є торгівля, тим частіше виникатимуть подібні можливості; там, де вони досі не існували, винахідливість і розпуста створюватимуть їх; щоб запобігти небезпечним спокусам навколо цієї важливої людської діяльності, щоб перемогти ділові відносини шахрайського типу, досвід вказує на необхідність прийняття позитивних і суворих законів.

Статистичні дані з доступних джерел щодо кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності виглядають наступним чином:

Відомості про кількість зареєстрованих злочинів у сфері господарської діяльності

		ст. КК	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Усього
Усього зареєстровано злочинів			6904	8907	8255	9590	8987	8727	9029	8640	8176	8601	10246	7196	11104	8418	7631	6940	6297	6334	5947	155929
у тому числі	особливо тяжких		458	293	340	332	380	357	288	267	225	235	416	1449	1317	922	1115	688	505	1035	10622	
	тяжких		2085	2027	2282	2155	1995	2037	1999	1958	1659	1481	1523	3271	2151	1203	2496	1964	1861	1684	16631	
	середньої тяжкості		1641	1085	1116	1084	1066	1081	1075	1188	1070	1181	307	1048	887	810	666	942	1277	1272	19316	
	невеликої тяжкості		4723	4850	5832	5416	5286	5554	5278	4763	5647	7349	4650	5336	4063	3696	2663	2703	2691	1956	82456	
Викрадення, виласня в Україні з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підібраних грошей		ст.199	1838	1614	1616	1573	1436	1480	1460	1499	1522	1014	718	460	1233	709	860	1316	1022	915	859	23144
Незаконні дії з документами на переклад, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків		ст.200	30	528	123	55	107	165	154	208	303	159	191	139	278	298	245	176	390	609	711	4869
Контрабанда		ст.201		103	108	70	65	60	67	78	61	59	46	3	196	129	110	94	102	125	112	1585
Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання...		ст.203-1	дон.1	2	0	115	471	549	496	467	293	238	92	63	23	28	9	13	3	2		2864
Зайняття гральним бізнесом		ст.203-2		доповнено згідно із Законом № 2852-VI від 22.12.2010								952	926	1248	1084	735	964	469	301	764	7443	
Незаконне вивезення, імпортування товарів		ст.204	71	938	1058	1787	1193	1211	1475	1321	1152	1462	1998	2115	947	746	722	798	596	574	562	20726
Підбродження документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи...		ст.205-1		доповнено згідно із Законом № 642-VI від 10.10.2013											24	140	228	292	269	478	1431	
Протиправний господарський діяльності		ст.206	33	30	26	34	30	29	19	21	16	14	5	78	122	120	127	189	161	158	1212	
Протиправне заволодіння майном підприємства		ст.206-2		доповнено згідно із Законом № 642-VI від 10.10.2013											15	30	78	82	70	130	405	
Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом		ст.209	34	347	245	419	374	338	363	382	342	336	244	266	291	296	221	159	243	242	283	8528
Ухилення від сплати зобов'язань за злочинними діяльностями		ст.209-1	дон.2		1	3	1	2	2	8	5	0	1	3	5	0	3	0	4	2	40	
Незаконне використання банківських карт...		ст.210	440	201	160	140	145	97	61	48	27	39	37	16	48	34	24	15	21	18	23	1594
Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету		ст.211	3	7	3	3	14	9	2	0	2	5	1	0	0	0	2	18	3	4	1	77
Ухилення від сплати податків, зборів		ст.212		111	89	96	53	31	39	27	31	81	69	39	3069	1899	1748	1203	1009	1099	852	11545
Ухилення від сплати зобов'язань за злочинними діяльностями		ст.212-1		доповнено 3				1	2	7	9	8	6	5	147	89	53	48	37	40	35	1931
Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом		ст.213	938	3129	2841	2643	2467	1986	1793	1846	1149	1764	2135	2268	1641	1287	1276	649	661	639	476	31588

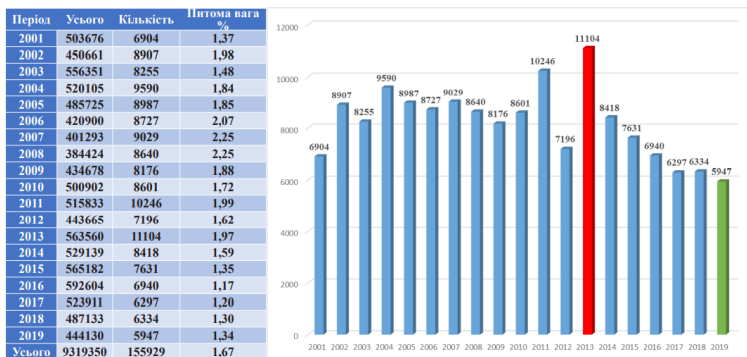
Джерело: В'юник М. В. Кримінально-правове регулювання в Україні: реалії та перспективи (аналітичні матеріали) / М. В. В'юник, М. В. Карчевський, О. Д. Арланова ; уряд. Ю. В. Баулін. – Харків : Право, 2020. – 212 с. – с.117

Доведення банку до несплати грошової зобов'язаності	ст.218-1	доповнено згідно із Законом № 218-VIII від 02.03.2015																	3	14	13	6	1	37
Доведення до банкрутства	ст.219	20	27	30	53	31	26	26	13	25	21	10	130	48	46	44	59	29	31	669				
Порушення порядку владних повноважень або порядку формування діяльності	ст.220-1	доповнено згідно із Законом № 629-VIII від 16.07.2015																	0	1	0	0	0	1
Фальсифікація фінансових документів	ст.220-2	доповнено згідно із Законом № 629-VIII від 16.07.2015																	0	1	3	5	0	9
Шахрайство з фінансовими ресурсами	ст.222	992	852	688	756	835	764	697	538	531	547	349	215	337	347	133	63	61	58	76	8839			
Манипулювання на фінансовому ринку	ст.223-1	доповнено згідно із Законом № 3267-VI від 21.04.2011																	1	2	1	4	4	16
Підбродження документів, які подляються для реєстрації випуску цінних паперів	ст.223-1	доповнено Законом № 801-VI від 25.12.2008																	0	0	0	0	0	0
Порушення порядку владних повноважень власників цінних паперів	ст.223-2	доповнено Законом № 801-VI від 25.12.2008																	0	0	0	0	1	1
Використання, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів	ст.224	9	16	11	8	9	14	6	5	5	8	1	4	0	2	0	0	0	0	0	0	98		
Ухилення відведення в обіг на ринку України небезпечної продукції	ст.227	67	54	49	38	28	41	19	23	18	16	6	111	67	66	42	30	29	34	738				
Незаконне використання знака для товарів і послуг	ст.229	53	56	45	50	51	77	42	56	78	153	88	327	250	131	168	121	111	62	1919				
Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю	ст.231	5	3	2	4	3	5	3	2	2	3	4	17	26	14	19	64	272	8	456				
Незаконне використання інформації про банківську таємницю	ст.232	доповнено 4																	0	1	0	0	0	2
Розголошення комерційної або банківської таємниці	ст.232-1	доповнено Законом № 801-VI від 25.12.2008																	12	10	5	7	3	11
Незаконне використання інформації про банківську таємницю	ст.232-2	доповнено Законом № 801-VI від 25.12.2008																	0	0	0	0	0	1
Приховування інформації про діяльність емітента	ст.233	2	60	28	53	76	99	89	62	45	26	34	21	26	46	29	10	26	17	22	771			
Незаконна приватизація державного, комунального майна	ст.233	2	60	28	53	76	99	89	62	45	26	34	21	26	46	29	10	26	17	22	771			
Інші	2044	2	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	2055			

Доповнено 1 - згідно із Законом № 2953-III від 17.01.2002
Доповнено 2 - згідно із Законом № 430-IV від 16.01.2003
Доповнено 3 - згідно із Законом № 3108-IV від 17.11.2005
Доповнено 4 - згідно із Законом № 3480-IV від 23.02.2006

Джерело: В'юник М. В. Кримінально-правове регулювання в Україні: реалії та перспективи (аналітичні матеріали) / М. В. В'юник, М. В. Карчевський, О. Д. Арланова ; упоряд. Ю. В. Баулін. – Харків : Право, 2020. – 212 с. – с.118

Динаміка кількості злочинів у сфері господарської діяльності з 2001 до 2019 р.р.

Питома вага – відсоток% кількості злочинів окремого виду до загальної кількості злочинів, зафіксованих за певний звітний період.

Джерело: В'юник М. В. Кримінально-правове регулювання в Україні: реалії та перспективи (аналітичні матеріали) / М. В. В'юник, М. В. Карчевський, О. Д. Арланова ; упоряд. Ю. В. Баулін. – Харків : Право, 2020. – 212 с. – с.119

Відомості про кількість зареєстрованих злочинів у сфері господарської діяльності (за регіонами)

Найменування регіонів	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Усього
АР Крим	179	293	282	301	205	242	271	246	280	299	411	297	487	96	0	2	1	1	3893
Вінницька область	186	225	182	273	241	279	368	673	542	338	325	160	171	121	144	155	154	102	4639
Волинська область	179	163	183	220	264	251	297	307	181	209	243	211	150	115	125	113	112	106	3429
Дніпропетровська область	1026	813	716	833	710	688	690	667	796	667	666	584	783	641	762	577	455	579	12653
Донецька область	537	756	726	819	655	565	455	659	674	879	1005	748	696	502	396	282	230	173	10737
Житомирська область	137	208	137	236	349	257	226	340	351	386	431	280	210	178	108	96	95	98	4123
Закарпатська область	124	147	135	157	120	115	120	131	123	176	130	80	187	208	163	184	131	125	2556
Запорізька область	287	608	759	700	538	541	570	511	502	492	560	373	610	398	306	345	208	239	8547
Івано-Франківська область	170	281	247	237	297	262	245	177	193	243	258	193	180	146	108	124	134	108	3603
Київська область	152	193	175	265	227	231	301	195	158	125	191	109	396	297	293	278	263	183	4032
місто Київ	628	416	259	312	348	311	397	399	396	410	534	354	2 046	1 933	1 997	1 336	1 561	1 484	15121
Кіровоградська область	136	235	170	172	203	147	188	140	71	76	114	82	165	155	129	101	68	73	2425
Луганська область	327	491	420	503	353	351	510	525	568	568	758	493	535	277	131	124	101	82	7117
Львівська область	488	535	678	683	547	513	595	416	438	438	543	604	516	427	389	569	780	764	9923
Миколаївська область	204	272	279	302	554	658	500	481	319	250	222	176	341	234	279	195	184	273	5723
Одеська область	277	242	288	556	643	574	536	513	349	396	458	330	617	432	397	384	317	296	7605
Полтавська область	107	227	298	399	379	317	306	177	183	202	327	193	292	244	245	188	76	89	4249
Рівненська область	107	159	136	107	122	85	120	116	132	190	227	145	185	193	94	112	130	163	2523
місто Севастополь	18	60	67	84	48	48	56	49	51	77	107	39	150	24	0	0	1	1	880
Сумська область	91	165	150	128	163	178	142	108	111	97	151	124	234	184	98	107	86	110	2427
Тернопільська область	87	94	104	136	116	110	152	115	143	121	136	211	178	169	118	90	49	60	2189
Харківська область	488	915	561	542	524	511	467	393	515	504	424	246	707	495	534	609	269	272	8976
Херсонська область	181	370	220	333	246	153	141	139	122	197	374	198	284	157	192	208	205	131	3851
Хмельницька область	76	130	94	128	119	116	119	106	161	209	242	54	114	95	169	187	114	66	2299
Черкаська область	171	107	70	88	86	82	78	114	100	163	187	90	203	159	127	173	150	283	2431
Чернівецька область	157	167	235	244	184	241	312	178	162	304	552	353	328	250	201	222	295	321	4706
Чернівецька область	44	126	108	168	163	251	248	224	153	206	313	173	196	222	110	163	128	152	3148
Усього по областях	6564	8308	7679	8026	8404	8077	8410	8099	7774	8222	9889	6900	11 104	8 418	7 631	6 940	6 297	6 334	144066
Усього по записниках	325	509	576	664	583	650	619	541	402	379	337	296	0	0	0	0	0	0	5901
Усього по Україні	6904	8907	8255	9590	8987	8727	9029	8640	8176	8601	10246	7196	11 104	8 418	7 631	6 940	6 297	6 334	149967

Джерело: В'юник М. В. Кримінально-правове регулювання в Україні: реалії та перспективи (аналітичні матеріали) / М. В. В'юник, М. В. Карчевський, О. Д. Арланова ; упоряд. Ю. В. Баулін. – Харків : Право, 2020. – 212 с. – с.120

З моменту набрання чинності КК 2001 р. по цей час до Розділу VII «Кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності», в тому числі до його назви, було внесено значну кількість змін (більше 170) за наступними основними напрямками:

1) *декриміналізація* діянь, які на іноді спірну думку законодавця втратили суспільну небезпечність (зокрема, контрабанда (ст.201 КК) в частині товарів, порушення порядку зайняття господарською діяльністю та діяльністю з надання фінансових послуг (ст.202 КК), зайняття забороненими видами господарської діяльності (ст.203 КК), ухилення від повернення виручки в іноземній валюті (ст.207 КК), незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків (ст.208 КК), порушення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння (ст.214 КК), підроблення знаків поштової оплати і проїзних квитків (ст.215 КК), незаконне виготовлення, збут або використання державного пробірного клейма (ст.217 КК) тощо);

2) *внесення змін* в редакцію низки чинних норм (зокрема, що встановлюють відповідальність за виготовлення, зберігання,

придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст.199 КК), незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст.200 КК) тощо);

3) *встановлення відповідальності за нові форми* суспільно небезпечної поведінки (зокрема, переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (ст.201-1 КК), незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст.201-2 КК), незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст.203-2 КК), маніпулювання на організованих ринках (ст.222-1 КК), маніпулювання на енергетичному ринку (ст.222-2 КК), незаконне використання інсайдерської інформації (ст.232-1 КК) тощо).

Більшість змін та доповнень до Розділу VII «Кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності» чинного КК України є ефективними, втім, не всі законодавчі рішення вбачаються обґрунтованими. Так, дискусійним є виключення товарів з переліку предметів контрабанди (ст.201 КК), створення схожою, але самостійної норми щодо пило- та лісоматеріалів (ст.201-1 КК) тощо. Значний проміжок часу з 2012 по 2021 р.р. мало місце дублювання відповідальності за виготовлення або збут голографічних захисних елементів (ст.ст. 199, 216 КК) за суттєву різницю у санкціях. Зберігається відповідальність за незаконне виробництво, експорт, імпорт, зберігання, реалізація та переміщення дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва (ст.203-1 КК України) у той час як вказана поведінка з огляду на значний розвиток науково-технічного прогресу майже втратила свою актуальність та відповідний рівень суспільної небезпечності.

Поширення некваліфікованого та безсистемного підходу до внесення змін породжує появу «законодавчого вірусу» (В.М.

Киричко, 2016)² та «аберації нормативно-правової інформації» (І.Ф. Корж, 2021)³, тобто, свідомого або несвідомого викривлення її змісту. В цілому такий стан призводить до неузгодженості та суперечності кримінально-правових приписів, порушення принципу правової визначеності як складового елементу верховенства права, має результатом ускладнення у розумінні змісту норми та кваліфікації певних дій в практиці правозастосування. Подолання вказаних негативних наслідків в багатьох випадках потребує «наукового ворожіння» (О.Е. Радутний, 2016)⁴ – вимушеного методу тлумачення сучасних нормативних актів, який полягає у відшукуванні незбагненого промислу та проявленого вищого духу в законодавчих рішеннях зібраних до купи випадкових для певної справи людей, тлумачення результатів їх нормотворчої діяльності у системному зв'язку з вже існуючими нормами, намагання власними науковими силами усунути виявлені протиріччя.

У той же час поступова трансформація економічних та дотичних до них суспільних відносин (зокрема, поява та значне розповсюдження аутсорсингу (outsourcing), економіки спільної участі (sharing economy), економіки платформ (platform economy), блокчейну (blockchain), криптовалюти (cryptocurrency), Індустрії 4.0 (Industry 4.0, Fourth Industrial Revolution) на базі автоматизації та використання штучного інтелекту, Всеосяжного Інтернету (Internet of Everything, IoE), зростання світової конкуренції, зсув у

---

² *Киричко В.М.* Законодавчий вірус у системі КК України: визначення і актуалізація проблеми на прикладі ст.368-2 КК «Незаконне збагачення» // Проблеми законності : зб. наук. праць / відп. ред. В.Я. Тацій. – Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2016. – Вип. 133. – 282 с. – с. 142 – 151; *Киричко В.М.* Про системні законодавчі віруси і соціальні засади створення нової системи Кримінального кодексу України // Вісник асоціації кримінального права України, том 2, № 16 (2021) – с. 1 – 26 URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/issue/view/14857>

³ Корж І.Ф. Аберація нормативно-правової інформації / Інформація і право: науковий журнал / редкол.: В.Г. Пилипчук та ін. – К.: Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, 2021. – № 1 (36). – 195 с. – с. 9 – 17

⁴ Радутний О.Е. Стан інформаційно-законодавчої діяльності на прикладі Кримінального кодексу України // Інформація і право: науковий журнал / редкол.: В.Г. Пилипчук та ін. – К.: Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, 2016. – № 3 (18). – с. 58 – 67

розвинутих країнах від економіки товарів до економіки послуг тощо) обумовлює необхідність постійного пошуку найбільш вдалих формулювань складів кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, але жодною мірою не вказує на доцільність заборони вказаних феноменів.

Слушні зауваження та пропозиції відносно вдосконалення законодавчих формулювань кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності належним чином обґрунтовані та викладені у роботах П.П. Андрушка, В.І. Антипова, Н.О. Антонюк, Л.І. Аркуші, М.І. Бажанова, Д.О. Балабанової, О.Ф. Бантишева, В.С. Батиргарєєвої, Ю.В. Бауліна, А.С. Беніцького, В.Т. Білоуса, П.С. Берзіна, А.М. Бойка, В.І. Борисова, Л.П. Брич, О.М. Виноградова, Р.А. Волинця, П. Вороб'я, І.М. Гаєвського, В.О. Гацелюка, О.І. Готіна, М.К. Гнетнева, В.О. Глушкова, В.К. Грищука, В.Д. Гулкевича, А. Гутника, Н.О. Гурової, А.О. Данилевського, Т.М. Данилюка, Л.М. Демидової, Л.М. Долі, М.М. Дудіна, О.О. Дудорова, О.О. Житного, В.А. Журавеля, О.Ю. Заблоцької, К.П. Задой, В.П. Захарова, В.С. Зеленецького, М.І. Мельника, Р.О. Мовчана, В. Мойсика, Д.В. Каменського, Т.А. Качка, О.О. Кашкарова, О.М. Котовенка, В.М. Киричко, О.В. Київець, П.М. Коваленка, М.Й. Коржанського, О.Є. Користіна, М.П. Куцевич, С.Я. Лихової, І.Є. Мезенцевої, Р.М. Міловідова, Т.О. Михайличенко, А.А. Музики, В.О. Навроцького, Л.В. Павлика, М.І. Панова, М.М. Панова, О.І. Перепелиці, В.В. Пивоварова, Є.О. Письменського, О.Б. Полторацького, В.М. Поповича, О.Е. Радутного, Є.І. Рибинського, О.Б. Сахарової, А.В. Савченка, І.В. Сингаївської, В.С. Сотніченка, Ю.Г. Старовойтової, Ю.О. Старук, В.В. Сташиса, О.В. Столярського, Л.М. Стрельбицької, Є.Л. Стрельцова, В.Я. Тація, Т.М. Тертиченка, Л.О. Ужви, Г.О. Усатого, В.В. Франчука, П.Л. Фриса, М.І. Хавронюка, С.О. Харламової, О.О. Чаричанського та багатьох інших.

Тож, безпосереднє звернення до наукових розробок вказаних дослідників здатне сформулювати більш повне уявлення про оцінку ними змін та доповнень до Розділу VII «Кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності» КК України, а так само про найбільш типові пропозиції щодо вдосконалення існуючих норм.

В площині судової практики слід звернути увагу на наступне.

У практиці ЄСПЛ відсутні безпосередні приклади аналізу

кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності (у розумінні положень Розділу VII «Кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності» КК України). Між тим, вона має суттєве значення для з'ясування таких засадничих категорій і приписів, як «власність», «право держави регламентувати використання власності відповідно до суспільного інтересу», забезпечення «справедливого балансу» тощо.

Так, для того, щоб скористатися захистом ст.1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод⁵, особа повинна мати хоч якесь право, передбачене національним законодавством, яке може вважатися правом власності з точки зору Конвенції⁶.

Як і поняття «цивільних прав і обов'язків», концепція «майна» в розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції має автономне значення, тобто не обмежується власністю на матеріальні речі та не залежить від формальної класифікації у внутрішньому праві: певні інші права та інтереси, що становлять активи, також можуть вважатися «правом власності», а відтак і «майном»⁷. Таким чином, при з'ясуванні змісту поняття «майно» недостатньо керуватися національним законодавством держав-учасниць Конвенції, натомість для вирішення питання щодо застосування статті 1 Першого протоколу до Конвенції до конкретної справи, Суд повинен з'ясувати, чи надають обставини справи в цілому заявнику право на самостійний інтерес, що захищається цією статтею⁸.

---

⁵ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколи до неї є частиною національного законодавства України, відповідно до статті 9 Конституції України, як чинний міжнародний договір, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Ратифікація Конвенції відбулася на підставі Закону України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р.; Конвенція набула чинності для України 11.09.1997 р.

⁶ Моніка Карсс-Фріск. Право на власність: питання імплементації статті 1 Першого протоколу до Європейської конвенції з прав людини. – У кн.: Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст. /За ред. О.Л.Жуковської. – К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2004. – с.685-722. – с. 606.

⁷ Рішення ЄСПЛ у справі «Іатрідіс проти Греції» (Iatridis v. Greece) від 25 березня 1999 р., заява № 31107/96, п. 54.

⁸ Рішення ЄСПЛ у справі «Беєлер проти Італії» (Beyeler v. Italy) від 5 січня 2000 р., заява № 33202/96.

У своїх рішеннях ЄСПЛ відносить до категорії «власність» наступні об'єкти:

- усе «власне» майно особи, що може входити до складу спадщини, і яке можна заповісти («Маркс проти Бельгії» (the Marckx case), рішення від 27 квітня 1979 р., п. 64), тобто наявне майно (“existing possessions”);

- нерухомість, зокрема, маєтки («Колишній Король Греції та інші проти Греції» (The Former King Of Greece and Others v. Greece), заява № 25701/94, рішення від 23 листопада 2000 р.), земельна ділянка та будинок, будинки («Спорронг і Льоннрот проти Швеції» (Sporrong and Lönnroth v. Sweden), рішення від 23 вересня 1982 р., заяви №№ 7151/75; 7152/75, серія А, № 52) та інша нерухомість;

- прибутки, що випливають з власності, зокрема, орендна плата (рента), передбачена договором, добровільно укладеним відповідно до законодавства («Меллахер та інші проти Австрії» (Mellacher and Others v. Austria), заяви №№ 10522/83; 11011/84; 11070/84, рішення від 19 грудня 1989 р.);

- рухоме майно, наприклад, картина (зокрема, «Портрет молодого селянина» Ван Гога був предметом розгляду у справі «Беєлер проти Італії» (Beyeler v. Italy) [GC] від 5 січня 2000 р., заява № 33202/96), або речі особи, що знаходяться в її помешканні («Новоселецький проти України» (Novoseletskiy v. Ukraine), заява № 47148/99, рішення від 22 лютого 2005 р.);

- банківські внески («Гайдук та інші проти України» (Остаточна ухвала щодо прийнятності заяв № 45526/99 [...], поданих Іваном Юрійовичем Гайдуком та іншими проти України від 2 липня 2002 р.);

- частка у пенсійному фонді («Мюллер проти Австрії», ухвала щодо прийнятності заяви № 6849/72, поданої Christian Muller v. Austria від 16 грудня 1974 р.;

- кошти/присуджені суми, належні до виплати заявникам на підставі остаточного і обов'язкового до виконання арбітражного рішення («Грецькі нафтопереробні заводи «Стран» та Стратіс Андреадіс проти Греції» (Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece), заява № 13427/87, рішення від 21 листопада 1994 р.);

- кошти, належні заявникам на підставі судових рішень, які є остаточними та підлягають виконанню («Бурдов проти Росії» (Burdov v. Russia), заява № 59498/00, рішення від 7 травня 2002 р.,

п.40);

- «активи», які можуть виникнути, зокрема, на підставі позову про відшкодування шкоди, який виникає з її заподіянням («Прессос Компанія Нав'єра С.А. та інші проти Бельгії» (Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium) (1), заява № 17849/91, рішення від 28 жовтня 1995 р.);

- «правомірні очікування» / «законні сподівання» вчиняти певні дії відповідно до виданого державними органами дозволу (наприклад, правомірні сподівання бути здатним здійснювати запланований розвиток території, з огляду на чинний на той час дозвіл на промислове освоєння землі (Справа «Пайн Велі Девелопмент Лтд. та інші проти Ірландії» (Pine Valley Developments Ltd and Others v. Ireland), заява № 12742/87, рішення від 23 жовтня 1991 р.);

- майнові права, наприклад, набуте на підставі заповіту право на одержання орендної плати (ренти) за користування земельною ділянкою (ухвала щодо прийнятності заяви № 10741/84 S. v. the United Kingdom від 13 грудня 1984 р.);

- приватновласницькі інтереси, визнані відповідно до національного права (справа «Беєлер проти Італії» (Beyeler v. Italy), рішення від 5 січня 2000 р., заява № 33202/96);

- акцій компанії (ухвала щодо прийнятності заяв №№ 8588/79 та 8589/79 Lars Bramelid and Anne-Marie Malmström v. Sweden від 12 жовтня 1982 р.; «"Совтрансавто-Холдинг" проти України» (Sovtransavto Holding v. Ukraine), заява №48553/99, рішення від 25 липня 2002 р.;

- патенти, «гудвіл» (goodwill) – накопичені нематеріальні активи підприємства, що включають її найменування, репутацію, ділові зв'язки (в тому числі клієнтуру), товарні знаки та ін.; власність «фірми» (Ван Марле та інші проти Нідерландів» (Van Marle and Others), заяви № 8543/79, 8674/79, 8675/79 та 8685/79, рішення від 3 червня 1986 р.;

- інше «майно», що «становить економічну цінність», зокрема, необхідні для здійснення підприємницької діяльності дозволи чи ліцензії (справа «Тре Тракторер Актіболаг» проти Швеції» (Tre Traktörer Aktiebolag v. Sweden), рішення від 7 липня 1989 р., серія А, № 159).

Таким чином, поняття «майно» в розумінні статті 1 Першого

протоколу Конвенції має автономне значення: національне законодавство держав-учасниць Конвенції не може вважатися остаточним при з'ясуванні його змісту, проте ЄСПЛ може визнати за доцільне застосувати національне законодавство; водночас, це передбачає обізнаність, насамперед, на національному рівні, з позицією ЄСПЛ щодо тих чи інших питань (зокрема, визнання майном «правомірних очікувань» не вписується в традиційну канву об'єктів цивільних прав за чинним ЦК України, як і визнання економічних інтересів за ліцензією на право здійснення певного виду діяльності; на думку ЄСПЛ документи дозвільного характеру можуть водночас як визнаватися «активами», так і охоплюватися поняттям «майна»)⁹.

У рішенні за справою «Інтерсплав проти України» (*Intersplav v. Ukraine*) від 9 січня 2007 р. (заява № 803/02) ЄСПЛ визнав порушення статті 1 Першого протоколу, оскільки фактично постійні затримки відшкодування і компенсації у поєднанні із відсутністю ефективних засобів запобігання або припинення такої адміністративної практики, так само як і стан невизначеності щодо часу повернення коштів заявника, порушив «справедливий баланс» між вимогами публічного інтересу та захистом права на мирне володіння майном.

Відповідно до рішення у справі «Україна-Тюмень проти України» (*Ukraine-Tyumen v. Ukraine*) від 22 листопада 2007 р. (заява 22603/02) певна дія, вчинювана органами влади, навіть у випадку відповідності інтересам суспільства все одно може порушувати права особи через її непропорційність.

У справі «Джеймс та інші проти Сполученого Королівства» (*James and Others v. the United Kingdom*, рішення від 21 лютого 1986 р., серія А № 98) заявники виступали проти застосування британського законодавства, яке дозволяло деяким орендарам житла, що орендували житло протягом тривалого часу, купувати в орендодавця його частку нерухомості, іноді навіть за меншу ціну від її ринкової вартості на час укладення угоди. У цій справі ЄСПЛ не виявив факту порушення права на власність та зазначив, що

---

⁹ Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 208 с. – с.130

«поняття «суспільний інтерес» обов'язково має розширене тлумачення... Суд, вважаючи природним, що мають бути широкі межі розсуду, які надаються законодавцям для здійснення соціальної та економічної політики, поважає рішення законодавців стосовно того, що є «суспільний інтерес», коли ці рішення будуть засновані на розумних міркуваннях. Відчуження власності, яке здійснюється відповідно до законодавчої, соціальної, економічної політики чи з іншою метою, може відповідати «суспільним інтересам» навіть якщо суспільство в цілому безпосередньо не використовує цю відчужену власність або не володіє нею».

На думку ЄСПЛ, втручання у право власності допустиме лише тоді, коли воно переслідує легітимну мету в суспільних інтересах (напр., одночасне виселення великої кількості орендарів було у змозі спричинити значне соціальне напруження і загрожувати порушенням публічного порядку, з чого випливає, що оскаржений нормативний акт мав законну мету в загальних інтересах, як цього вимагає ч.2 ст.1 (рішення у справах «Спадеа і Скалабріно проти Італії» (*Spadea and Scalabrino v. Italy*) (1) від 1 вересня 1995 р., заява № 12868/87, п. 31 – 32, та «Імобільяре Саффі проти Італії» (*Immobiliare Saffi v. Italy*) від 28 липня 1999 р., заява № 22774/93, п. 48).

З свого боку, втручання у право власності допустиме лише тоді, коли воно переслідує легітимну мету в суспільних інтересах. Але, окрім того, втручання у право безперешкодного користування своїм майном передбачає «справедливу рівновагу» між інтересами суспільства та необхідністю дотримання фундаментальних прав людини. У справі «Імобільяре Саффі проти Італії» (рішення у справі «Імобільяре Саффі проти Італії» (*Immobiliare Saffi v. Italy*) [GC] від 28 липня 1999 р., заява № 22774/93, п. 49) «... Суд знову наголошує на тому, що втручання, особливо коли воно має розглядатися в контексті частини другої статті 1 Протоколу № 1, має забезпечити «справедливу рівновагу» між вимогами загальних інтересів і вимогами захисту основних прав людини. Важливість забезпечення цієї рівноваги відбивається в структурі статті 1 загалом, а отже, й у частині другій. Має бути розумне співвідношення між засобами, що використовуються, і поставленою метою. З'ясовуючи, чи дотримано цієї вимоги, Суд визнає, що держава має право користуватися широкими межами свободи розсуду як у виборі засобів примусового виконання наказів, так і у

з'ясуванні виправданості наслідків такого виконання наказів у світлі загальних інтересів – виконання, що спрямоване на досягнення мети, поставленої даним законом. У таких сферах, як житлова, що відіграє центральну роль у забезпеченні добробуту й економічної політики в сучасному суспільстві, Суд поважатиме законодавчі рішення, якщо вони відповідають загальним інтересам і ґрунтуються на чітко сформульованому розумному вмотивуванні (див. рішення у справі «Меллахер та інші проти Австрії» (Mellacher and Others v. Austria), заяви №№ 10522/83; 11011/84; 11070/84, рішення від 19 грудня 1989 р., п. 48, та у справі «Шассанью та інші проти Франції» (Chassagnou and Others v. France) [GC], від 29 квітня 1999 р., заяви №№ 25088/94, 28331/95 та 28443/95, п. 75)».

У справі «Спорронг і Льоннрот проти Швеції» заявники скаржились на те, що постанова муніципалітету міста Стокгольм, яка дозволяла місцевій владі відчужувати за своїм бажанням практично без обмежень будь-яку власність, порушувала їхнє право власності за ст. 1 Першого Протоколу. ЄСПЛ ухвалив, що хоч подібне відчуження теоретично залишало за власниками право користуватися та розпоряджатися своєю власністю, однак практично їхні можливості робити це були обмежені настільки, що застосування шведського закону справді порушувало їхнє право на вільне володіння своїм майном, тож Конвенція у цілому вимагає збереження балансу між інтересами суспільства і основними правами людини, та зауважив, що у випадку позбавлення власності, встановлені обмежень на користування нею чи в інших подібних випадках справедливість вимагає, щоб особам, які постраждали, було надано право оскаржувати рішення уряду з питань позбавлення власності, встановлення контролю за її використанням і було надане відшкодування¹⁰.

У цій справі (Sporrong and Lönnroth v. Sweden, рішення від 23 вересня 1982 р., серія А, № 52) ЄСПЛ зазначив наступне:

«70. Характерною рисою закону, який діяв у відповідний час, була його негнучкість. За винятком загального скасування дозволів, яке може відбутися лише за погодженням з муніципалітетом, згадане законодавство не передбачало будь-яких засобів, за

---

¹⁰ Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 208 с. – с.133

допомогою яких можна було згодом змінити ситуацію власників нерухомості, яких стосувалися ці дозволи. [...]

72. [...] Переешкоди здійсненню заявниками у повному обсязі свого права власності існували протягом двадцяти п'яти років у справі правосуб'єкта «Маєток Спорронга» та протягом дванадцяти років у справі пані І. М. Льоннрот. У зв'язку з цим Суд вважає на те, що в 1967 році парламентський омбудсмен визнав, що система, яка допускає спричинення власникам майна шкоди внаслідок тривалої дії заборон, не може існувати в державі, що керується верховенством права.

73. Поєднані у такий спосіб, ці дві низки заходів створили ситуацію, яка порушила справедливу рівновагу, що має забезпечуватися між інтересами захисту права власності та загальними інтересами: на правосуб'єкт «Маєток Спорронга» та пані Льоннрот було покладено індивідуальний і надмірний тягар, який був би правомірним лише тоді, якби вони мали змогу домогтися скорочення встановлених строків або отримати компенсацію. Але на той час право Швеції виключало такі можливості й досі виключає другу з них. Суд вважає, що на цьому етапі вже немає необхідності з'ясовувати, чи було фактично завдано шкоди заявникам (див., *mutatis mutandis*, згадане вище рішення у справі Маркс, серія А, № 31, п. 27): сама їхня правова ситуація не давала змоги забезпечити належну рівновагу інтересів.

74. Отже, дозволи, які ставили заявників у складну ситуацію, що загострювалася ще більше у зв'язку із заборонами на будівництво, становили порушення статті 1 Протоколу № 1 стосовно обох заявників ...».

У справі «Христов проти України» (*Khristov v. Ukraine*, заява № 24465/04, рішення від 19 лютого 2009 р.) йшлося про конфіскацію автомобіля за порушення митних правил. Власником автомобіля був громадянин Молдови, заявник у справі користувався ним на підставі довіреності. Рішенням місцевого суду автомобіль було конфісковано, але згодом це рішення було скасоване апеляційним судом на тій підставі, що автомобіль не можна було конфіскувати, оскільки заявник не був його власником. ЄСПЛ визнав, що ця остаточна та обов'язкова до виконання судова постанова від 23 жовтня 2000 р. наділила заявника правом володіти майном у значенні ст. 1 Першого протоколу до Конвенції, оскільки надала заявникові юридичну підставу для отримання компенсації за

неправомірну конфіскацію автомобіля. Наступне скасування судової постанови від 23 жовтня 2000 р. Верховним Судом України становило втручання у право заявника, захищене ст. 1 Першого протоколу. У зв'язку з цим ЄСПЛ зазначив наступне:

«46. Отже, залишається встановити, чи було втручання виправданим. У цьому зв'язку Суд знову наголошує на необхідності підтримання «справедливої рівноваги» між загальним інтересом суспільства та захистом основних прав конкретної особи. Необхідну рівновагу не буде забезпечено, якщо відповідна особа несе «особистий і надмірний тягар» (див. рішення у справі «Брумареску проти Румунії» (Brumarescu v. Romania), п. 78).

47. Суд зауважує, що аргумент Уряду про те, що оскаржуване втручання здійснено в суспільних інтересах, схожий на доводи Уряду, подані в контексті пункту 1 статті 6 Конвенції. Оскільки наявність у цій справі порушення пункту 1 статті 6 Конвенції уже встановлено, Суд доходить висновку, що, хоча виправлення помилок у застосуванні закону, безперечно, становить «суспільний інтерес», в обставинах цієї справи таке виправлення здійснювалося на порушення основоположного принципу юридичної визначеності. Тому цей аргумент відхиляється.

48. Отже, зважаючи на ці обставини, Суд визнає, що «справедлива рівновага» виявилася порушеною і що заявник ніс особистий і надмірний тягар. Це означає, що було порушено статтю 1 Першого протоколу ...».

У справі «Рисовський проти України» (Rysovskyy v. Ukraine, рішення від 20 жовтня 2011 р., заява № 29979/04) щодо земельних правовідносин ЄСПЛ сформулював стандарти діяльності суб'єктів владних повноважень, а так само окреслив елементи змісту принципів «доброго врядування»:

«65. За відсутності будь-яких заперечень з боку Уряду Суд вважає, що право заявника використовувати чотири гектари землі для ведення фермерського господарства, яке ґрунтувалось на рішенні 1992 р., становило «майно», яке підпадає під захист статті 1 Першого протоколу (див., mutatis mutandis, рішення від 24 червня 2003 р. у справі «Стреч проти Сполученого Королівства» (Stretch v. the United Kingdom), заява № 44277/98, пункти 32–35). Отже, зазначене положення Конвенції є застосовним до цієї справи.

66. На думку Суду, скарга заявника у цій справі складається з трьох окремих, але тісно взаємопов'язаних аспектів, які треба

розглядати разом: відмови сільської ради виконати рішення суду 1994 р.; скасування районною радою свого ж рішення від 1992 р. та в цілому ставлення державних органів до прав заявника на земельну ділянку.

67. Що стосується першого аспекту, то відповідно до усталеної практики Суду неспроможність державних органів надати заявнику майно, присуджене йому згідно з остаточним рішенням суду, зазвичай становить втручання, несумісне з гарантіями, закріпленими в пункті 1 статті 1 Першого протоколу (див., серед інших джерел, рішення у справах «Бурдов проти Росії» (*Burdov v. Russia*), заява № 59498/00, п. 40, ECHR 2002-III, «Ясіуньєне проти Литви» (*Jasinien v. Lithuania*), заява № 41510/98, п. 45, від 6 березня 2003 р., та «Войтенко проти України» (*Voystenko v. Ukraine*), заява № 18966/02, пункти 53–55, від 29 червня 2004 р.). Уряд не надав жодного пояснення, яке б виправдало невиконання рішення у цій справі як «законне» та дозволило б відхід від зазначених принципів.

68. Щодо другого аспекту скарги, а саме скасування рішення 1992 р., з матеріалів справи вбачається, що це скасування саме по собі не позбавило чинності належного заявникові Державного акта на право користування землею та не вплинуло на обов'язкову силу рішення суду 1994 р. (див. пункти 12, 14 і 15 рішення). Тому неясно, чи становило це скасування «позбавлення» власності у розумінні статті 1 Першого протоколу. Проте ця дія, яка фактично анулювала юридичну підставу, на якій виникло первісне право заявника на землю, становила втручання в зазначене право. У будь-якому випадку, в контексті цієї справи застосовуються ті самі принципи, незалежно від того, чи становило відповідне втручання «позбавлення власності», чи ні. Зокрема, щоб відповідати Конвенції, цей захід повинен бути законним і спрямованим на досягнення справедливого балансу між інтересами суспільства та інтересами заявника (див., серед багатьох інших джерел, зазначене вище рішення у справі «Стреч проти Сполученого Королівства» (*Stretch v. the United Kingdom*), п. 36).

69. Суд повторює, що державні органи мотивували скасування рішення 1992 р. тим, що його було прийнято помилково, без урахування попередньої обіцянки про виділення цієї ж землі третім особам.

70. Аналізуючи відповідність цього мотивування Конвенції, Суд

підкреслює особливу важливість принципу «належного урядування». Він передбачає, що у разі, коли йдеться про питання загального інтересу, зокрема, якщо справа впливає на такі основоположні права людини, як майнові права, державні органи повинні діяти вчасно та в належний і якомога послідовніший спосіб (див. рішення у справах «Беслер проти Італії» (*Beyeler v. Italy* [GC]), заява № 33202/96, п. 120, ECHR 2000I, «Онер'їлдіз проти Туреччини» (*Öneryıldız v. Turkey* [GC]), заява № 48939/99, п. 128, ECHR 2004-XII, «Megadat.com S.r.l. проти Молдови» (*Megadat.com S.r.l. v. Moldova*), заява № 21151/04, п. 72, від 8 квітня 2008 р., і «Москаль проти Польщі» (*Moskal v. Poland*), заява № 10373/05, п. 51, від 15 вересня 2009 р.). Зокрема, на державні органи покладено обов'язок запровадити внутрішні процедури, які посилять прозорість і ясність їхніх дій, мінімізують ризик помилок (див., наприклад, рішення у справах «Лелас проти Хорватії» (*Lelas v. Croatia*), заява № 55555/08, п. 74, від 20 травня 2010 р., і «Тошкуце та інші проти Румунії» (*Toscuta and Others v. Romania*), заява № 36900/03, п. 37, від 25 листопада 2008 р.) і сприятимуть юридичній визначеності у цивільних правовідносинах, які зачіпають майнові інтереси (див. зазначені вище рішення у справах «Онер'їлдіз проти Туреччини» (*Öneryıldız v. Turkey*), п. 128, та «Беслер проти Італії» (*Beyeler v. Italy*), п. 119).

71. Принцип «належного урядування», як правило, не повинен перешкоджати державним органам виправляти випадкові помилки, навіть ті, причиною яких є їхня власна недбалість (див. зазначене вище рішення у справі «Москаль проти Польщі» (*Moskal v. Poland*), п. 73). Будь-яка інша позиція була б рівнозначною, *inter alia*, санкціонуванню неналежного розподілу обмежених державних ресурсів, що саме по собі суперечило б загальним інтересам (див. там само). З іншого боку, потреба виправити колишню «помилку» не повинна непропорційним чином втручатися в нове право, набуте особою, яка покладалася на легітимність добросовісних дій державного органу (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» (*Pincova and Pinc v. the Czech Republic*), заява № 36548/97, п. 58, ECHR 2002-VIII). Іншими словами, державні органи, які не впроваджують або не дотримуються своїх власних процедур, не повинні мати можливість отримувати вигоду від своїх протиправних дій або уникати виконання своїх обов'язків (див. зазначене вище рішення у справі «Лелас проти Хорватії» (*Lelas*

v. Croatia), п. 74). Ризик будь-якої помилки державного органу повинен покладатися на саму державу, а помилки не можуть виправлятися за рахунок осіб, яких вони стосуються (див., серед інших джерел, *mutatis mutandis*, зазначене вище рішення у справі «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» (*Pincova and Pinc v. the Czech Republic*), п. 58, а також рішення у справі «Гаші проти Хорватії» (*Gashi v. Croatia*), заява № 32457/05, п. 40, від 13 грудня 2007 р., та у справі «Трго проти Хорватії» (*Trgo v. Croatia*), заява № 35298/04, п. 67, від 11 червня 2009 р.). У контексті скасування помилково наданого права на майно принцип «належного урядування» може не лише покладати на державні органи обов'язок діяти невідкладно, виправляючи свою помилку (див., наприклад, рішення у справі «Москаль проти Польщі» (*Moskal v. Poland*), п. 69), а й потребувати виплати відповідної компенсації чи іншого виду належного відшкодування колишньому добросовісному власникові (див. зазначені вище рішення у справах «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» (*Pincova and Pinc v. the Czech Republic*), п. 53, та «Тошкуце та інші проти Румунії» (*Toscuta and Others v. Romania*), п. 38).

72. Оскільки заявник у цій справі скаржився, що рішення 1992 р. було скасовано з порушенням норм чинного національного матеріального та процесуального законодавства, Суд повторює, що національні суди чотирьох інстанцій розглянули ці доводи та зрештою відхилили їх. Хоча заявник скаржиться, що висновки судів розходилися з рішенням Конституційного Суду 2009 р. (див. вище пункт 42), Суд зазначає, що це рішення було ухвалено після закінчення провадження у справі заявника. Крім того, хоча Суд може перевіряти висновки національних судів, коли вони видаються явно свавільними, завдання тлумачення національного законодавства належить, головним чином, національним судовим органам, тоді як Суд, віддаючи належне їх висновкам, має забезпечити, щоб вони відповідали Конвенції (див., наприклад, рішення у справі «Серявін та інші проти України» (*Seryavin and Others v. Ukraine*), заява № 4909/04, п. 40, від 10 лютого 2011 р.).

73. Приймаючи згідно з цими принципами висновки національних судів, що процедура скасування рішення 1992 р. відповідала нормам чинного національного законодавства, Суд не переконаний, що вона передбачала достатні гарантії від зловживань з боку державних органів. По-перше, видається, що ця процедура дозволяє державним

органам ретроспективно позбавляти особистих прав, наданих помилково, без будь-якого відшкодування добросовісним правовласникам. По-друге, видається, що вона надає державним органам можливість позбавляти таких прав за власним бажанням, у будь-який час і без залучення сторін, чії інтереси зачіпаються. Суд зазначає, що можливість заінтересованих сторін оскаржити таке позбавлення до суду звичайно зменшує ймовірність свавільного тлумачення застосованих норм матеріального права державними органами, які стверджують, що помилилися. З іншого боку, те, що їх повноваження з перегляду власних рішень, включаючи випадки виявлення помилки, не обмежено жодними часовими межами, має суттєвий негативний вплив на юридичну визначеність у сфері особистих прав і цивільних правовідносин, що шкодить принципу «належного урядування» та вимозі «законності», закріпленим у статті 1 Першого протоколу.

74. Поширюючи вищезазначені міркування на загальний контекст особистої ситуації заявника, Суд вважає, що з огляду на значну свободу, яка надавалася державним органам, а також їх відмову виконати рішення суду 1994 р., питання «законності» процедури скасування рішення 1992 р. тісно пов'язане та невіддільне від аналізу того, чи забезпечив загальний підхід, який органи влади застосували у ситуації заявника, справедливий баланс між його інтересами та інтересами суспільства (див., *mutatis mutandis*, зазначене вище рішення у справі «Беєлер проти Італії» (*Beyeler v. Italy*), п. 110).

75. З огляду на це Суд зазначає, що підхід органів влади до ситуації заявника у цій справі був непослідовним і нескоординованим та характеризувався різними затримками. Зокрема, хоча із самого початку сільська рада відмовилася виконувати рішення районної ради 1992 р. про виділення заявникові землі, воно було скасовано як помилкове лише через шість років після того, як органи судової влади своїм рішенням підтвердили його законність. Це рішення суду, у свою чергу, не було оскаржено сільською радою в апеляційному порядку, хоча після набрання ним законної сили районна рада прийняла формальне рішення його не виконувати. Так само не переглядалися в апеляційному порядку і судові рішення про визнання незаконним рішення 1998 р. про позбавлення заявника його права, а лише згодом були скасовані в порядку нагляду. Водночас після того, як суди зрештою підтвердили таке позбавлення, жодних дій не було

вжито з метою визнання належного заявникові Державного акта на право користування землею недійсним чи скасування рішення суду 1994 р., яке підтверджувало право заявника. У 2010 р. це рішення суду все ще розглядалося національними судами як чинне, хоча вони й не задовольнили вимогу заявника зобов'язати державних виконавців його виконати. На підставі цих суперечливих документів неможливо дійти чіткого висновку, чи має заявник на сьогодні право згідно з національним законодавством на спірну земельну ділянку.

76. У підсумку, непослідовний і нескоординований підхід державних органів до ситуації заявника призвів до невизначеності щодо його права на земельну ділянку, що тривала з 1992 р., тобто приблизно двадцять років, близько тринадцяти з яких підпадає під часову юрисдикцію Суду.

77. Оцінюючи тягар, якого заявник зазнав у зв'язку з цією триваючою невизначеністю, Суд звертає увагу на доводи заявника щодо стверджуваної сплати земельного податку та марного придбання сільськогосподарської техніки і товарів. Проте загальний характер доводів заявника, які не підкріплено достатніми документами, не дає можливості Суду оцінити розмір майнової шкоди, якої він нібито зазнав. Однак, на думку Суду, незалежно від будь-яких фінансових наслідків, розчарування, яке, природно, може виникнути у результаті такої тривалої ситуації невизначеності, саме по собі становить непропорційний тягар, який було ще більше посилено відсутністю будь-якого відшкодування за нескінченну неможливість формальної реалізації заявником його права на земельну ділянку.

78. З огляду на вищезазначене було порушення статті 1 Першого протоколу...» (рішення у справі «Рисовський проти України» (Rysovskyu v. Ukraine) від 20 жовтня 2011 р., заява № 29979/04).

У справі «Максименко та Герасименко проти України» (Maksymenko and Gerasymenko v. Ukraine, рішення від 16 травня 2013 р., заява № 49317/07) ЄСПЛ встановив порушення ст. 1 Першого протоколу до Конвенції у зв'язку з втручанням у право заявників на мирне володіння їхнім майном, оскільки, хоча таке втручання і було здійснене в інтересах суспільства, існують сумніви щодо його законності, крім того, заявники, як добросовісні набувачі, так і не отримали компенсації за вилучене у них майно.

У справі «Новоселецький проти України» (Novoseletskiy v.

Ukraine, заява № 47148/99, рішення від 22 лютого 2005 р.) заявник, зокрема, скаржився на те, що в результаті незаконного проникнення до його квартири під час його відсутності його майно було викрадено, а також на те, що у зв'язку з виселенням його зі спірної квартири він залишився разом з своєю дружиною без житла та був вимушений проживати у інших осіб, в іншій області країни, в умовах, які перешкоджали здійсненню нормального сімейного життя. У цій справі стосовно захисту права власності ЄСПЛ зазначив наступне:

«100. Суд нагадує, що стаття 1 Протоколу 1, яка спрямована в основному на захист особи від будь-якого посягання держави на право володіти своїм майном, також зобов'язує державу вживати деяких необхідних заходів, спрямованих на захист права власності (див. рішення «Броньовський проти Польщі», заява № 31443/96, п. 143, CEDH 2004-...).

101. У кожній справі, в якій іде мова про порушення вищезгаданого права, Суд повинен перевірити дії чи бездіяльність держави з огляду на дотримання балансу між загальною суспільною потребою та потребами збереження фундаментальних прав особи, особливо враховуючи те, що заінтересована особа не повинна нести непропорційний та непомірний тягар (див. рішення «Спорронг та Льюнрот проти Швеції» від 23 вересня 1982 р., серія А № 52, стор. 26, п. 69).

102. Щоб оцінити поведінку держави щодо дотримання статті 1 Протоколу 1, Суд має зробити повне дослідження різних інтересів у справі, беручи до уваги, що ціль Конвенції полягає в захисті прав, які є «очевидними та вагомими». Суд повинен встановити наявність спірної ситуації. Дійсно, коли питання суспільної користі виникає у справі, державні органи влади повинні реагувати належним чином, правильно та з великою відповідальністю (див. рішення «Васілеску проти Румунії», рішення від 22 травня 1998 р., Зібрання рішень та ухвал 1998-III, стор. 1078, § 51; «Беєлер проти Італії» (Beyeler v. Italy) [GC], заява № 33202/96, §§ 110 in fine, 114 u 120 in fine, CEDH 2000-I).

103. Зокрема, якщо відповідно до положень статті 1 Протоколу 1 держава зобов'язана вжити заходів у вигляді розслідування, то останнє повинно бути проведене об'єктивно, у розумні строки і неупереджено (див., mutatis mutandis, «Велікова проти Болгарії», заява № 41488/98, п. 80, CEDH 2000-VI). Суд

нагадує, що мінімальний та ефективний критерій розслідування залежить від обставин справи, які оцінюються на основі сукупності фактів та беруться до уваги разом з реальною роботою, проведеною при розслідуванні. Не можливо передбачити всю різноманітність ситуацій в процесуальних документах розслідування (див., *mutatis mutandis*, рішення «Kaia проти Туреччини» від 19 лютого 1998 р., Збірник 1998-I, п.п. 325-326, п.п. 89-91, і «Гюлес проти Туреччини» від 27 липня 1998 р., Збірник 1998- IV, п.п. 1732-1733, §§ 79-81).

104. Щодо поставленого перед українськими судами питання зникнення речей заявника, то Суд нагадує свою вищевикладену позицію, що проникнення до квартири у відсутність заявника ніколи не було предметом розгляду з точки зору Конвенції та українського законодавства.

105. Крім того, Суд зауважує, що не дивлячись на факти, які стосувались цього проникнення, і були зазначені обласним судом у своєму рішенні від 18 серпня 1998 р., Мелітопольський міський суд не взяв їх до уваги при винесенні рішення від 6 січня 1999 р., розглядаючи позов щодо відшкодування матеріальної шкоди заявнику, і посилався весь час на постанову від 15 лютого 1996 р. про відмову в порушенні кримінальної справи. 106. Суд зауважує, що з січня 1996 р. до 27 травня 2003 р. кримінальне розслідування багато разів призупинялось, а потім було закрито прокуратурою. Враховуючи всі обставини, Суд не може знайти пояснення такій тривалості.

107. Що стосується розслідування, то Суд ще раз нагадує, що він не може заміняти функції внутрішніх органів, зокрема, прокуратури, щоб вказувати їй, як вести розслідування або вчиняти будь-які інші дії. Суд, таким чином, не має компетенції у вивченні питання щодо факту того, чи володів заявник, *in fine*, двома бивнями мамонта, колекцією коштовностей чи інших об'єктів, і де вони можуть на даний час знаходитися. Проте Суд вважає за необхідне дослідити, чи було розслідування ефективним та послідовним з точки зору обставин, які були викладені заявником, і чи таке розслідування відповідало позитивним зобов'язанням відповідно до статті 1 Протоколу 1.

108. Суд зазначає, що проблема, яка постала перед прокуратурою, відрізняється від звичайної крадіжки та потребує уважного дослідження та встановлення винного. У цьому випадку

мова йде про проникнення до квартири в момент відсутності заявника, яке було дозволено владою, зокрема, з відома інституту, що було здійснене двома особами, серед яких одна була Ч., який отримав право на проживання в цій квартирі і який не міг надати достатніх доказів незацікавленості в цій ситуації. Суд зауважує, що особи, які відкрили двері квартири заявника, були відомі. Суд нагадує, що ці особи склали акт про вільний стан квартири та запросили трьох інших осіб підписати цей акт без будь-якої перевірки.

109. Суд зауважує, що заявник, посилаючись на зникнення своїх речей, звернувся до прокуратури із заявою про перевірку законності їх проникнення. Проте прокуратура жодним чином не відреагувала і навіть не надала відповіді заявнику з цього приводу.

110. Суд зазначає, що під час розслідування справи прокуратура ніколи не розглядала можливість відповідальності двох осіб, які здійснили проникнення, в результаті чого зникли зазначені речі, і все це всупереч скаргам заявника з цього приводу та без будь-яких пояснень.

111. У зв'язку з цим, Суд нагадує, що прокуратура є державним органом правової держави, діяльність якого сприяє здійсненню правосуддя, і у випадку недотримання зобов'язань, покладених на цей орган, права, гарантовані Конвенцією, були б позбавлені їх «конкретного та ефективного» сенсу. Одне з таких зобов'язань передбачає те, що сторона, яка постраждала, може сподіватись на уважний та ретельний розгляд її скарг. (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Суругіу проти Румунії» (*Surugiu c. Roumanie*) від 20 квітня 2004 року, заява № 48995/99, § 65; також як рішення «Руїс Торія і Хіро Балані проти Іспанії» від 9 грудня 1994 р., в серії А № 303, 303-В, стор. 12, § 29, та п.п. 29-30, § 27).

112. Суд вважає, що питання законності проникнення до квартири заявника, як і питання відповідальності цих двох осіб за можливе втручання в його власність, заслуговували більшої уваги як судів, так і прокуратури.

113. Суд зауважує, що згідно з постановою від 27 травня 2003 р. розслідування було головним чином спрямоване на те, щоб встановити, чи володів заявник в дійсності зазначеними ним речами, такими, як бивні мамонта, коштовності, меблі та ін. У розслідуванні з цього приводу було зазначено, що заявник та його свідок Т.Г.М. не могли вказати конкретне місце розташування

меблів, які були у заявника в попередній квартирі, і що шість сусідів заявника, серед яких був і Ч., не бачили перевезення великих меблів до спірної квартири, транспортування яких, за ствердженнями зазначених осіб, не могло пройти непоміченим. Уряд також докоряв заявнику за його пасивність у доказуванні реального існування своїх речей, зокрема, бивнів мамонтів.

114. Суд не бере до уваги шляхи перевірок тверджень заявника. Проте Суду важко зрозуміти, чому під час розслідування весь час заперечувалася реальність існування особистих речей, які належали заявнику, особливо з огляду на заяву Т.Г.М., який допомагав заявнику при переїзді.

115. Суд констатує, що неналежно перевіряючи питання існування речей заявника, прокуратура не приділяла достатньої уваги скаргам заявника, які він подавав, та не звернула увагу на відповідальність задіяних у справі органів влади. Суд з цього робить висновок, що держава не змогла забезпечити рівновагу між різними інтересами в справі та не вчинила жодних зусиль для здійснення ефективного та неупередженого розслідування щодо зникнення речей заявника в результаті проникнення з дозволу влади до його квартири.

116. Виходячи з вищезазначеного, Суд констатує, що було порушення статті 1 Протоколу 1 ...».

У справі «Андрій Руденко проти України» (Andriy Rudenko, рішення від 21 грудня 2010 р., заява № 35041/05) ЄСПЛ визнав, беручи до уваги важливість вимоги, встановленої в національній правовій системі щодо попередньої компенсації (ч.2 ст. 365 ЦК України покладала обов'язок завчасно внести вартість частки заявника у квартирі на депозитний рахунок суду першої інстанції як передумову винесення судом рішення про припинення права на частку у спільному майні), що рішення національних судів не мали юридичної підстави, оскільки суди свавільно відхилилися від писаного права, не надавши обґрунтування. У справі заявника протилежна сторона не внесла вартість частки на рахунок, конкретні та відповідні аргументи заявника стосовно нездійснення протилежною стороною необхідного платежу національні суди не взяли до уваги, і заявника було позбавлено його майна, відтак ЄСПЛ дійшов висновку, що не було задоволено вимог другого речення першого пункту ст. 1 Першого протоколу стосовно оскаржуваного

позбавлення заявника його майна¹¹.

У справі «Сук проти України» (Suk v. Ukraine, рішення від 10 березня 2011 р., заява № 10972/05) ЄСПЛ визнав порушення ст. 1 Першого протоколу до конвенції, зауважив, що вимога заявника ґрунтувалась на чіткому положенні чинного на той час національного законодавства, відтак заявник міг вважатися таким, що мав обґрунтовані сподівання, якщо не право, отримати відповідну виплату. Однак, національні суди аргументували свої рішення тим, що Закон України «Про Державний бюджет України на 2000 рік» не передбачав видатків для виплат, передбачених Указом Президента, і, відповідно, постановили, що заявник не мав права на такі виплати протягом відповідного періоду згідно з Законом України «Про бюджетну систему України». Відповідно до усталеної практики Суду, державні органи не можуть посилалися на відсутність коштів як на підставу невиконання зобов'язань, тому остаточна відмова національних органів у праві заявника на цю доплату за період, що розглядається, є свавільною і такою, що не ґрунтується на законі. «East/West Alliance Limited проти України» від 23 січня 2014 р., заява № 19336/04 – ЄСПЛ визнав, що поведінка державних органів була свавільною та становила собою зловживання, наслідком чого було позбавлення підприємства-заявника його майна у порушення усіх гарантій статті 1 Першого протоколу¹².

У справі «East/West Alliance Limited проти України» (рішення від 23 січня 2014 р., заява № 19336/04) ЄСПЛ визнав, що поведінка державних органів була свавільною та становила собою зловживання, наслідком чого було позбавлення підприємства-заявника його майна у порушення усіх гарантій статті 1 Першого Протоколу¹³.

Судові органи України в своїй діяльності щодо застосування норм Розділу VII «Кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності» КК України орієнтуються на положення ППВСУ, зокрема, «Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних

---

¹¹ Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 208 с. – с.143

¹² Там само

¹³ Там само

паперів» від 12 квітня 1996 р. № 6, «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності» від 25 квітня 2003 р. № 3, «Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів» від 8 жовтня 2004 р. № 15, «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) до ходів, одержаних злочинним шляхом» від 15 квітня 2005 р. № 5, «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» від 3 червня 2005 р. № 8 тощо. Використання зазначених рекомендацій вимагає критичного підходу з огляду на поточні зміни у чинному законодавстві.

Разом з тим існує суперечлива практика ВС, тож твердження «практика – критерій істини» є справедливим тільки по відношенню до природознавчих наук (астрономія, фізика, хімія, біологія тощо). Правовою підставою для зміни вектору судової практики незалежно від частоти таких змін для ВС виступають положення ст.434-1 КПК відносно можливості відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні.

Дотичною до розглядуваної проблематики є практика ВС з питань застосування чинного законодавства в галузях (податкове, митне, цивільне, господарське право та інші), на положення яких посилаються бланкетні норми Розділу VII «Кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності» КК України, зокрема, правова позиція *Касаційного кримінального суду у складі ВС* згідно з постановою від 03 жовтня 2019 р. у справі № 760/8761/16-к щодо критеріїв визнання документа офіційним при кваліфікації злочину за ст. 366 КК України, правова позиція *Касаційного господарського суду у складі ВС* згідно з постановою від 13 лютого 2020 р. у справі № 910/3794/19 щодо правових наслідків ненадання акціонеру інформації про загальну вартість акцій та умови проекту договору про їх викуп, постановою від 06 лютого 2020 р. у справі № 911/1164/13 щодо виникнення у суб'єкта господарювання нових зобов'язань зі сплати єдиного внеску після прийняття постанови про визнання його банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, правова позиція *Касаційного адміністративного суду у складі ВС* згідно з постановою від 27 березня 2018 р. у справі № 816/809/17 щодо врахування відкриття

кримінального провадження як доказу, що спростовує реальність господарських операцій платника податків, постановою від 11 лютого 2020 р. у справі № 640/7463/19 щодо порядку формування судом висновку про нереальність господарських операцій на підставі вироку суду у кримінальному провадженні стосовно контрагентів платника податків, постановою від 11 червня 2021 р. у справі № 440/5187/19 щодо підстав для незастосування пільг зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, постановою від 17 червня 2021 р. у справі № 815/498/18 щодо юридичного значення пояснень платника податків при встановленні реальності господарських операцій тощо.

Окремими прикладами безпосередньої практики ВС щодо кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності є наступні:

- кримінальна відповідальність за дії, передбачені ст. 203-2 КК України та вчинені до набрання чинності Законом України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор», не виключається після набрання чинності цим Законом, у разі вчинення обвинуваченим дій, що охоплювалися ст. 203-2 КК, до набрання вказаним Законом чинності кримінальне провадження не може бути закрито на підставі п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК (постанова ВС від 03.06.2021 р. у справі № 539/971/20 провадження № 51-1745км21 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97394120>);

- закон, яким змінено мінімальний розмір коштів, що фактично не надійшли до бюджету в результаті ухилення від сплати податків, необхідний для притягнення особи до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 212 КК, вважається таким, що скасовує злочинність діяння, якщо на час розгляду кримінального провадження в суді сума не сплаченого обвинуваченим у бюджет податку, вказана в обвинувальному акті, є меншою від суми, розмір якої дає підстави кваліфікувати дії особи за ч. 1 ст. 212 КК (постанова ВС від 25.02.2021 р. у справі № 332/2858/14-к провадження № 51-5921км18 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95242108>)¹⁴;

---

¹⁴ Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за I півріччя 2021 року / упоряд. правове управління (ІІІ) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2021. 38 с. – с.13

- закриття кримінального провадження на підставі п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК виключає можливість кримінального переслідування обвинуваченого, однак не є реабілітуючою обставиною, у такому випадку особу може бути притягнуто до іншого виду юридичної відповідальності (постанова ВС від 25.02.2021 р. у справі № 332/2858/14-к провадження № 51-5921км18 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95242108>);

- визначення розміру заподіяної майнової шкоди впливає на правильність кваліфікації дій осіб, які умисно знищили чуже майно (постанова ККС ВС від 4 листопада 2021 р. у справі № 148/427/18 провадження № 51-3973км21 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100919100>, що узгоджується з позицією об'єднаної палати ККС ВС, викладеною в постанові від 25 листопада 2019 р. (провадження № 51-10433км18, справа № 420/1667/18);

- щодо незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 КК – постанова ВС від 05.10.2021 р. у справі № 686/17787/16-к провадження № 51-1721км20 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100428552>): під час кваліфікації дій особи, яка виготовила та реалізувала спортивний одяг із використанням елементів товарного знака без спеціального дозволу його власника, за ст. 229 КК матеріальна шкода може бути визначена на підставі розрахунку неотриманого прибутку, власником відповідного товарного знака, фізична особа - підприємець, яка керувала колективом найманих працівників, вважається такою, що виконує організаційно-розпорядчі функції у розумінні ч. 3 ст. 18 та ст. 364 КК, і є службовою особою, суб'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 229 КК (аналогічна правова позиція: постанова ВС від 12.10.2021 р. у справі № 715/2391/17 провадження № 51-3787км21 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100396138>);

- щодо об'єктивної сторони, моменту закінчення триваючого кримінального правопорушення за ч.1 ст.204 КК («Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів») та перебігу строку давності за п.2 ч.1 ст.49 КК (постанова Другої судової палати Касаційного

кримінального суду Верховного Суду від 04.08.2022 р. у справі № 452/2842/19 провадження № 51-1034км22) тощо.

При підготовці до практикумів і колоквиумів необхідно насамперед звертатись до переліку питань, які передбачені для кожної теми в певній послідовності, поєднанні і конкретизації, що сприяє більш повному і точному засвоєнню законодавчих і теоретичних положень. Доцільно керуватись наведеним переліком, а також поясненнями і рекомендаціями, що стосуються кожного питання окремо і в яких відображені основні положення, які мають важливе значення для правильного розуміння відповідного матеріалу, врахування дискусійного характеру окремих питань в науці кримінального права, а також пошуку шляхів вирішення проблемних питань кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

Для вивчення кожної теми окремо надано спеціальний перелік літератури, який необхідно використовувати разом із загальним переліком літератури до всіх тем, наведеного після матеріалу по останній темі. Додатково можуть бути використані й інші наукові роботи та матеріали судової практики, які можна відшукати самостійно в бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Інтернеті чи іншим шляхом.

При підготовці до практикумів необхідно у письмовому вигляді вирішити практичні завдання, в яких описані діяння, що підлягають кримінально-правовій кваліфікації. При цьому слід спочатку запропонувати рішення виходячи з фактичних даних, зазначених у завданні, сприймаючи їх як вже встановлені і не доповнюючи чи змінюючи їх, а також привести відповідну аргументацію на підтвердження правильності запропонованого рішення. Слід завжди пам'ятати, що оскільки йдеться про кримінально-правову кваліфікацію діянь, то основними аргументами повинні виступати приписи КК, а додатковими – теоретичні положення і матеріали судової практики.

Разом з тим, обмеженість фактичних даних в ряді випадків потребує варіантних рішень, що залежатимуть від припустимого додаткового встановлення фактичних даних. Це сприяє більш повному засвоєнню поставлених питань.

Модуль 1. Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Тема 1. Поняття і види, загальні положення щодо кваліфікації, класифікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Питання

1. Поняття кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.
2. Види та класифікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.
3. Загальні положення щодо кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо **першого питання:** поняття кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання слід виводити з загального поняття кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, які законодавчо визначені в розділі VII Особливої частини КК;

2) щодо **другого питання**: види кримінальних правопорушень в теорії кримінального права визначаються та класифікуються по-різному і одна з таких класифікацій відображена в назві тем, включених до Програми цієї навчальної дисципліни;

3) щодо **третього питання**: загальні положення щодо кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання ґрунтуються на загальних положеннях щодо кваліфікації будь-яких кримінальних правопорушень з урахуванням специфіки кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Заняття 1. Колоквіум

Письмове завдання

У довільній письмовій формі підготувати пропозиції щодо декриміналізації окремих, на Вашу думку, кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання. Навести аргументи.

Список літератури та матеріалів судової практики

Андрушко П. П., Короткевич М. Є. Методика обчислення матеріальної шкоди у злочинах у сфері господарської діяльності: кримінально-правове дослідження. *Кримінальне право України*. 2006. № 1. С. 126-128.

Андрушко П. Чи може фізична особа, що здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, визнаватись службовою особою? *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матер. X регіон. наук. конф. (м. Львів, 5-6 лютого 2004 р.). Львів: ЛДУ, 2004. С. 405-409.

Баулін Ю. В. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків,

5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 6-11.

Берзін П. Визначення складу та розміру доходу в злочинах у сфері господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 7. С. 98-103.

Берзін П. С. Визначення доходу як оціночної ознаки злочинів у сфері господарської діяльності. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 3. С. 10-31.

Берзін П. С. Злочинні наслідки в механізмі кримінально- правового регулювання: автореф. дис д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2010. 35 с.

Берзін П. С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення: монографія. Київ: Дакор, 2009. 736 с.

Берзін П. Систематизація наслідків як елемент складів злочинів: основні юридичні та формально-логічні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 5. С. 114-117.

Берзин П. С. К вопросу о классификации последствий в составах преступлений в сфере хозяйственной деятельности по УК Украины. *Системность в уголовном праве*: матер. II Российского Конгресса уголовного права (г. Москва, 31 мая - 1 июня 2007 г.). Москва: Велби, 2007. С. 57-59.

Берзін П. С. Кількісні характеристики наслідків та їх вплив на кваліфікацію окремих злочинів у сфері господарської і службової діяльності за Кримінальним кодексом України. *Наука і правоохорона*. 2009. № 1/2(3/4). С. 90-94.

Берзін П. С. Методика встановлення кримінально- правового змісту окремих критеріїв визначення розмірів наслідків у злочинах у сфері господарської діяльності (на прикладі розв'язання задач з особливої частини кримінального права України). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 2. С. 43-52.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика. Київ: КНТ, 2007. 392 с.

Берзін П. С. Поняття повторності та сукупності злочинів: особливості системно-структурних характеристик. *Право України*. 2011. № 9. С. 92-98.

Берзін П. С. Проблеми кваліфікації закінчених злочинів у сфері господарської діяльності. *Адвокат*. 2012. № 12. С. 9-14; 2013. № 1. С. 14-19.

Берзін П. С. Про особливості врахування наслідків як результату поведінки людини у змісті юридичної конструкції складної вини. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. №2. С. 95-102.

Берзін П. Упущена (втрачена) вигода як різновид наслідків у специфічній конструкції складу злочину: деякі особливості формування концептуального підходу. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 12. С. 112-116.

Бобонич Є. Окремі питання визначення ознак спеціального суб'єкта

злочинів у сфері господарської діяльності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 2. С. 272.

Борденюк В. В. Порядок зайняття господарською діяльністю як предмет правового регулювання й об'єкт кримінально-правової охорони. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 6. С. 78-84.

Буртовой М. О. Документ як предмет злочинів у сфері господарської діяльності: автореф. дис. канд. юрид. наук: Дніпропетровськ, 2010. 20 с.

Буртовой М. О. Класифікація злочинів, пов'язаних із незаконним обігом документів у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми охорони громадського порядку та досудового провадження*: матер. наук.-практ. конф. і курглих столів (м. Дніпропетровськ, 11.12.2009; 16.02, 11.03 та 28.05.2010 р.). Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 147-150.

Василинчук В. І. Удосконалення кримінальної відповідальності за злочини у сфері державних закупівель. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ* 2014. № 1. С. 112-119.

Василяка О. К. Хозяйственная деятельность как родовой объект уголовно-правовой охраны по законодательству Украины. *Вестник Самарской гуманитарной академии. Право*. 2013. № 1(13). С. 185-189.

Волинець Р. Проблеми конкретизації ознак предмета злочину у складах злочинів у сфері господарської діяльності. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 146.

Волинець Р. Система злочинів у сфері господарської діяльності з урахуванням останніх змін кримінального законодавства. *Підприємництво, господарство і право* 2017. № 11. С. 184-189.

Грек Б. М., Грек Г. Б. Кримінально-правова та кримінологічна характеристика економічної злочинності в Україні. *Адвокат*. 2014. № 1. С. 44-48.

Гузир В. П. Дискусійні питання кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 жовтня 2001 р.). Київ: Юрінком Інтер, 2002. С. 203-204.

Гуторова Н., Золотарьов А. Деякі особливості застосування загальних видів звільнення від кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 12. С. 162-165.

Гуторова Н. О. Механізм кримінально-правового впливу на суспільні відносини у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. Одеса: Юрид. л-ра, 2010. Вип. 54. С. 249-254.

Гуторова Н. О. Проблеми вдосконалення кваліфікуючих ознак злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6

жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 47-50.

Гуторова Н. О. Усвідомлення протиправності і його значення для кримінальної відповідальності за злочини проти державних фінансів. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2001. Вип. 16. С. 3-7.

Гуторова Н. Проблеми кримінальної відповідальності за посередню винність при вчиненні злочинів проти державних фінансів. *Право України*. 2001. № 12. С. 120-124.

Гущесова Т. Г., Заруцький О. В. Актуальні проблеми кваліфікації окремих злочинів у сфері господарської діяльності. *Наукові записки. Юридичні науки*. Київ: Вид. Дім «Києво-Могилян. акад.», 2006. Т. 53. С. 163-170.

Дудоров О., Каменський Д. У пошуках оптимальної назви розділу VII Особливої частини Кримінального кодексу України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 2. С. 176-186.

Дудоров О., Мовчан Р. Законодавство України про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності – час визначитися зі стратегією розвитку. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2. С. 215-263.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: особливості кримінальної відповідальності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1 (2). С. 169-175.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності. *Правова доктрина України*. Харків: Право, 2013. Т. 5. С. 370-378.

Ефименко В. Преступления в сфере хозяйствования. *Юридическая практика*. 2006. № 23 (6 июня). С. 1, 13-14.

Завада Т. Деякі питання обсягу поняття службової особи суб'єкта господарювання, як спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Митна справа*. 2015. № 4 (2). С. 67-71.

Завада Т. Деякі питання обсягу поняття службової особи суб'єкта господарювання, як спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2014. № 12. С. 164.

Золотарьов А. І. Звільнення від кримінальної відповідальності, від покарання та його відбування за злочини у сфері господарської діяльності: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ. 2008. 23 с.

Золотарьов А. І. Звільнення від кримінальної відповідальності й від покарання за злочини у сфері господарської діяльності: порівняльно-правовий аспект. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. Вип. 28. С. 40-47.

Іванов А. В. Деякі тенденції злочинності у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*:

матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссруд, 2006. С. 211-213.

Карчевський М. Дослідження змін у законодавстві про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності методом контекстної законодавчої оцінки суспільної небезпечності діяння. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2013. №2. С. 99.

Кашкаров О. О. Цінні папери як предмет злочину. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. Вип. 25. С. 200-204.

Киричко В. М. Кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності. *Кваліфікація злочинів: навчальний посібник* / за заг. ред. М. І. Панова. Харків: Право, 2017. С. 213-271.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: наук.-практ. коментар / за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2010. 784 с.

Киричко В. М. Унікальний посібник з кримінального права України. Харків: Право, 2015. 1088 с.

Кісілюк Е. М., Процюк О. В. Загальні засади кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 168-174.

Копил Т. О., Лень В. В. До питання про поняття злочинів у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах: матер. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 30 жовтня 2009 р.)*. Запоріжжя: Юрид. ін-т ДДУВС, 2009. Ч. 2. С. 174-176.

Курило О. М. Практика розгляду судами справ про злочини у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.)*. Харків: Кроссруд, 2006. С. 145-148.

Лантінов Я. О. Щодо класифікації злочинів у сфері господарської діяльності за об'єктом. *Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 30-31 травня 2008 р.)*. Луцьк: Волин. обл. друкарня, 2008. С. 517-521.

Лемешко О. М. Звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення злочинів у сфері господарської діяльності. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС*. Луганськ, 2002. Спец. вип. у 2 ч. Ч. 1. С. 83-86.

Лемешко О. М. Проблеми кваліфікації підстав звільнення від кримінальної відповідальності при вчиненні злочину у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері*

господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссруд, 2006. С. 28-30.

Луцюк П. С. Особливості формування організованих злочинних утворень у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та оперативно-розшукової діяльності*: матер. III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.). Одеса: Фенікс, 2011. С. 245-248.

Максимович Р. Л. Власник приватного підприємства як суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссруд, 2006. С. 51-54.

Навроцький В. О. Про можливість врахування неoderжаних доходів як наслідків злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссруд, 2006. С. 61-64.

Нетеса Н. В. Про об'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Конституція України - основа побудови правової держави і громадянського суспільства*: тези доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (м. Харків, 26-27 червня 2006 р.). Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2006. С. 253-256.

Панов М., Панов М. Об'єкт і система злочинів у сфері господарської діяльності. *Юридична Україна*. 2010. № 5. С. 13-19.

Перепелица А. И. Уголовно-правовая борьба с организованной преступностью в сфере хозяйственной деятельности. *Правові проблеми боротьби зі злочинністю*: зб.праць. Харків: Східно-регіонал. центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2002. Кн. 2. С. 145-163.

Перепелица О. І. До питання про систему злочинів у сфері господарської діяльності за новим Кримінальним кодексом України. *Матеріали заключної конференції спільної Українсько-американської науково-дослідної програми Академії правових наук України та Національного інституту юстиції Департаменту юстиції США*. Харків: ПФ «Книжк. вид-во «Лествица Марії», 2001. С. 26-29.

Погарченко Т. Поняття та загальна характеристика сутності злочинів у сфері підприємницької діяльності. *Юридична наука*. 2015. № 12. С. 152-158.

Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 7. С. 6-10.

Симінко В. О. Проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері економіки. *Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки*: матер. Всеукр. наук. конф. (м. Львів, 26 березня 2010 р.). Львів:

Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 188-191.

Стрельцов Є. Л. Економічні злочини: теоретичний погляд. Одеса: Астропринт, 2001. 84 с.

Тацій В. Я. Экономические интересы и проблема объекта хозяйственных преступлений. *Тацій В. Я. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю* / упоряд.: О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш, В. І. Борисов. Харків: Право, 2010. С. 168-176.

Тацій В. Я. К вопросу о системе хозяйственных преступлений. *Тацій В. Я. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю* / упоряд.: О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш, В. І. Борисов. Харків: Право, 2010. С. 643-646.

Тихий В. П. Проблеми кримінальної відповідальності за зайняття забороненими видами господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрод, 2006. С. 84-87.

Франчук В. В. Кримінально-правові засоби охорони економіки України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2015. 18 с.

Чернявський С. С. Предмет злочинів у сфері господарської діяльності. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка і право)*. 2009. № 4 (47). С. 258-266.

Чорнуха О. С. Кримінально-правове забезпечення добросовісної конкуренції в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 18 с.

Шаповалова О. А. Диференціація кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності за допомогою кваліфікуючих ознак. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 6. С. 24-28.

Шумакова В. Ю. Службова особа як спеціальний суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Проблеми запобігання службовим злочинам у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. семінару (м. Харків, 9 листопада 2004 р.). Київ; Харків: Юрінком Інтер, 2005. С. 38-42.

Юрченко О. Проблемні питання відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності та роль судової системи України при їх розгляді. *Юридична Україна*. 2005. № 12. С. 71-77.

(Див. також список літератури до всіх тем).

Тема 2. Загальна характеристика законодавчих змін КК, об'єкти і предмети, їх кваліфікаційне значення, бланкетний характер диспозицій статей, конструкції об'єктивної сторони у складах кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів

господарювання.

Питання

1. Загальна характеристика законодавчих змін КК щодо кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, їх кваліфікаційне значення.

2. Об'єкти і предмети кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, їх кваліфікаційне значення.

3. Бланкетний характер диспозицій статей щодо кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання і їх вплив на кваліфікацію.

4. Конструкції об'єктивної сторони у складах кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання і вирішення питання про стадії вчинення таких правопорушень.

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо **першого питання**: а) найбільші зміни до розділу VII Особливої частини КК були внесені згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15 листопада 2011 р. № 4025-VI (набрав чинності 17 січня 2012 р.) (зокрема цим Законом були виключені з КК статті 202, 203, 207, 208, 214, 215, 217, 218, 220, 221, 223, 225, 226, 228, 234, 235); б) згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 р. № 2617-

VIII (чинний з 1 січня 2020 р.) серед кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання слід розрізняти кримінальні проступки і злочини;

2) щодо **другого питання**: а) суспільні відносини у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання у якості видового об'єкту, який завжди є частиною родового об'єкту кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, мають особливості, які значною мірою відображені у визначенні господарської діяльності, наведеному в ст. 3 Господарського кодексу України; б) основні безпосередні об'єкти кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання визначаються теоретично шляхом конкретизації зазначених суспільних відносин з основним акцентом на систему відносин, принципи господарської діяльності чи на окремі елементи суспільних відносин; в) у деяких складах кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання слід також виділяти додаткові безпосередні об'єкти (обов'язкові і факультативні); г) у багатьох складах кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання важливе значення для їх кваліфікації має правильне встановлення ознак предмета злочину (кошти, товари, документи, інформація та ін.);

3) щодо **третього питання**: а) більшість диспозицій статей КК про кримінальні правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання є бланкетними, тому при встановленні змісту таких диспозицій необхідно звертатися до нормативних актів господарського, цивільного, митного, податкового та іншого законодавства і при кваліфікації правопорушень робити необхідні конкретизовані посилання на такі акти;

4) щодо **четвертого питання**: а) серед складів кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання є матеріальні, формальні та формально-матеріальні, що безпосередньо впливає на вирішення питань про стадії вчинення таких правопорушень; б) деякі склади розглядуваних правопорушень утворені законодавцем шляхом включення до них ознак різних кримінальних правопорушень, що обумовлює обов'язковість для об'єктивної сторони таких правопорушень і тих діянь, які посягають на додаткові об'єкти.

Заняття 2. Практикум/колоквіум.

Письмове завдання

У довільній письмовій формі підготувати пропозиції щодо внесення змін до формулювань окремих кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання. Навести аргументи.

Список літератури та матеріалів судової практики

Андрушко П. П., Короткевич М. Є. Методика обчислення матеріальної шкоди у злочинах у сфері господарської діяльності: кримінально-правове дослідження. *Кримінальне право України*. 2006. № 1. С. 126-128.

Андрушко П. Чи може фізична особа, що здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, визнаватись службовою особою? *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матер. Х регіон. наук. конф. (м. Львів, 5-6 лютого 2004 р.). Львів: ЛДУ, 2004. С. 405-409.

Баулін Ю. В. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссруд, 2006. С. 6-11.

Берзін П. Визначення складу та розміру доходу в злочинах у сфері господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. №

7. С. 98-103.

Берзін П. С. Визначення доходу як оціночної ознаки злочинів у сфері господарської діяльності. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 3. С. 10-31.

Берзін П. С. Злочинні наслідки в механізмі кримінально- правового регулювання: автореф. дис д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2010. 35 с.

Берзін П. С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення: монографія. Київ: Дакор, 2009. 736 с.

Берзін П. Систематизація наслідків як елемент складів злочинів: основні юридичні та формально-логічні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 5. С. 114-117.

Берзин П. С. К вопросу о классификации последствий в составах преступлений в сфере хозяйственной деятельности по УК Украины. *Системность в уголовном праве*: матер. II Российского Конгресса уголовного права (г. Москва, 31 мая - 1 июня 2007 г.). Москва: Велби, 2007. С. 57-59.

Берзін П. С. Кількісні характеристики наслідків та їх вплив на кваліфікацію окремих злочинів у сфері господарської і службової діяльності за Кримінальним кодексом України. *Наука і правоохорона*. 2009. № 1/2(3/4). С. 90-94.

Берзін П. С. Методика встановлення кримінально- правового змісту окремих критеріїв визначення розмірів наслідків у злочинах у сфері господарської діяльності (на прикладі розв'язання задач з особливої частини кримінального права України). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 2. С. 43-52.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика. Київ: КНТ, 2007. 392 с.

Берзін П. С. Поняття повторності та сукупності злочинів: особливості системно-структурних характеристик. *Право України*. 2011. № 9. С. 92-98.

Берзін П. С. Проблеми кваліфікації закінчених злочинів у сфері господарської діяльності. *Адвокат*. 2012. № 12. С. 9-14; 2013. № 1. С. 14-19.

Берзін П. С. Про особливості врахування наслідків як результату поведінки людини у змісті юридичної конструкції складної вини. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. №2. С. 95-102.

Берзін П. Упущена (втрачена) вигода як різновид наслідків у специфічній конструкції складу злочину: деякі особливості формування концептуального підходу. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 12. С. 112-116.

Бобонич Є. Окремі питання визначення ознак спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Порівняльно- аналітичне право*. 2014. № 2. С. 272.

Борденюк В. В. Порядок зайняття господарською діяльністю як

предмет правового регулювання й об'єкт кримінально-правової охорони. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 6. С. 78-84.

Буртовой М. О. Документ як предмет злочинів у сфері господарської діяльності: автореф. дис. канд. юрид. наук: Дніпропетровськ, 2010. 20 с.

Буртовой М. О. Класифікація злочинів, пов'язаних із незаконним обігом документів у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми охорони громадського порядку та досудового провадження*: матер. наук.-практ. конф. і курглих столів (м. Дніпропетровськ, 11.12.2009; 16.02, 11.03 та 28.05.2010 р.). Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 147-150.

Василинчук В. І. Удосконалення кримінальної відповідальності за злочини у сфері державних закупівель. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ* 2014. № 1. С. 112-119.

Василяка О. К. Хозяйственная деятельность как родовой объект уголовно-правовой охраны по законодательству Украины. *Вестник Самарской гуманитарной академии. Право*. 2013. № 1(13). С. 185-189.

Волинець Р. Проблеми конкретизації ознак предмета злочину у складах злочинів у сфері господарської діяльності. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 146.

Волинець Р. Система злочинів у сфері господарської діяльності з урахуванням останніх змін кримінального законодавства. *Підприємництво, господарство і право* 2017. № 11. С. 184-189.

Грек Б. М., Грек Г. Б. Кримінально-правова та кримінологічна характеристика економічної злочинності в Україні. *Адвокат*. 2014. № 1. С. 44-48.

Гузир В. П. Дискусійні питання кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 жовтня 2001 р.). Київ: Юрінком Інтер, 2002. С. 203-204.

Гуторова Н., Золотарьов А. Деякі особливості застосування загальних видів звільнення від кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 12. С. 162-165.

Гуторова Н. О. Механізм кримінально-правового впливу на суспільні відносини у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. Одеса: Юрид. л-ра, 2010. Вип. 54. С. 249-254.

Гуторова Н. О. Проблеми вдосконалення кваліфікуючих ознак злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрод, 2006. С. 47-50.

Гуторова Н. О. Усвідомлення протиправності і його значення для кримінальної відповідальності за злочини проти державних фінансів.

Вісник Національного університету внутрішніх справ. 2001. Вип. 16. С. 3-7.

Гуторова Н. Проблеми кримінальної відповідальності за посередню винність при вчиненні злочинів проти державних фінансів. *Право України*. 2001. № 12. С. 120-124.

Гущесова Т. Г., Заруцький О. В. Актуальні проблеми кваліфікації окремих злочинів у сфері господарської діяльності. *Наукові записки. Юридичні науки*. Київ: Вид. Дім «Києво-Могилян. акад.», 2006. Т. 53. С. 163-170.

Дудоров О., Каменський Д. У пошуках оптимальної назви розділу VII Особливої частини Кримінального кодексу України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 2. С. 176-186.

Дудоров О., Мовчан Р. Законодавство України про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності – час визначитися зі стратегією розвитку. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2. С. 215-263.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: особливості кримінальної відповідальності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1 (2). С. 169-175.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності. *Правова доктрина України*. Харків: Право, 2013. Т. 5. С. 370-378.

Ефименко В. Преступления в сфере хозяйствования. *Юридическая практика*. 2006. № 23 (6 июня). С. 1, 13-14.

Завада Т. Деякі питання обсягу поняття службової особи суб'єкта господарювання, як спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Митна справа*. 2015. № 4 (2). С. 67-71.

Завада Т. Деякі питання обсягу поняття службової особи суб'єкта господарювання, як спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2014. № 12. С. 164.

Золотарьов А. І. Звільнення від кримінальної відповідальності, від покарання та його відбування за злочини у сфері господарської діяльності: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ. 2008. 23 с.

Золотарьов А. І. Звільнення від кримінальної відповідальності й від покарання за злочини у сфері господарської діяльності: порівняльно-правовий аспект. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. Вип. 28. С. 40-47.

Іванов А. В. Деякі тенденції злочинності у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.)*. Харків: Кроссрод, 2006. С. 211-213.

Карчевський М. Дослідження змін у законодавстві про кримінальну

відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності методом контекстної законодавчої оцінки суспільної небезпечності діяння. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2013. №2. С. 99.

Кашкаров О. О. Цінні папери як предмет злочину. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. Вип. 25. С. 200-204.

Киричко В. М. Кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності. *Кваліфікація злочинів: навчальний посібник* / за заг. ред. М. І. Панова. Харків: Право, 2017. С. 213-271.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: наук.-прак. коментар / за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2010. 784 с.

Киричко В. М. Унікальний посібник з кримінального права України. Харків: Право, 2015. 1088 с.

Кісілюк Е. М., Процюк О. В. Загальні засади кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 168-174.

Копил Т. О., Лень В. В. До питання про поняття злочинів у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах: матер. всеукр. наук.- практ. конф. (м. Запоріжжя, 30 жовтня 2009 р.)*. Запоріжжя: Юрид. ін-т ДДУВС, 2009. Ч. 2. С. 174-176.

Курило О. М. Практика розгляду судами справ про злочини у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.)*. Харків: Кроссрууд, 2006. С. 145-148.

Лантінов Я. О. Щодо класифікації злочинів у сфері господарської діяльності за об'єктом. *Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 30-31 травня 2008 р.)*. Луцьк: Волин. обл. друкарня, 2008. С. 517-521.

Лемешко О. М. Звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення злочинів у сфері господарської діяльності. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС*. Луганськ, 2002. Спец. вип. у 2 ч. Ч. 1. С. 83-86.

Лемешко О. М. Проблеми кваліфікації підстав звільнення від кримінальної відповідальності при вчиненні злочину у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.)*. Харків: Кроссрууд, 2006. С. 28-30.

Луцюк П. С. Особливості формування організованих злочинних

утворень у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та оперативно-розшукової діяльності*: матер. III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.). Одеса: Фенікс, 2011. С. 245-248.

Максимович Р. Л. Власник приватного підприємства як суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрууд, 2006. С. 51-54.

Навроцький В. О. Про можливість врахування неoderжаних доходів як наслідків злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрууд, 2006. С. 61-64.

Нетеса Н. В. Про об'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Конституція України - основа побудови правової держави і громадянського суспільства*: тези доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (м. Харків, 26-27 червня 2006 р.). Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2006. С. 253-256.

Панов М., Панов М. Об'єкт і система злочинів у сфері господарської діяльності. *Юридична Україна*. 2010. № 5. С. 13-19.

Перепелица А. И. Уголовно-правовая борьба с организованной преступностью в сфере хозяйственной деятельности. *Правові проблеми боротьби зі злочинністю*: зб.праць. Харків: Східно-регіонал. центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2002. Кн. 2. С. 145-163.

Перепелица О. І. До питання про систему злочинів у сфері господарської діяльності за новим Кримінальним кодексом України. *Матеріали заключної конференції спільної Українсько-американської науково-дослідної програми Академії правових наук України та Національного інституту юстиції Департаменту юстиції США*. Харків: ПФ «Книжк. вид-во «Лествиця Марії», 2001. С. 26-29.

Погарченко Т. Поняття та загальна характеристика сутності злочинів у сфері підприємницької діяльності. *Юридична наука*. 2015. № 12. С. 152-158.

Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 7. С. 6-10.

Симінко В. О. Проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері економіки. *Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки*: матер. Всеукр. наук. конф. (м. Львів, 26 березня 2010 р.). Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 188-191.

Стрельцов Є. Л. Економічні злочини: теоретичний погляд. Одеса: Астропринт, 2001. 84 с.

Тацій В. Я. Экономические интересы и проблема объекта хозяйственных преступлений. *Тацій В. Я. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю* / упоряд.: О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш, В. І. Борисов. Харків: Право, 2010. С. 168-176.

Тацій В. Я. К вопросу о системе хозяйственных преступлений. *Тацій В. Я. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю* / упоряд.: О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш, В. І. Борисов. Харків: Право, 2010. С. 643-646.

Тихий В. П. Проблеми кримінальної відповідальності за зайняття забороненими видами господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрод, 2006. С. 84-87.

Франчук В. В. Кримінально-правові засоби охорони економіки України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2015. 18 с.

Чернявський С. С. Предмет злочинів у сфері господарської діяльності. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка і право)*. 2009. № 4 (47). С. 258-266.

Чорнуха О. С. Кримінально-правове забезпечення добросовісної конкуренції в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 18 с.

Шаповалова О. А. Диференціація кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності за допомогою кваліфікуючих ознак. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 6. С. 24-28.

Шумакова В. Ю. Службова особа як спеціальний суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Проблеми запобігання службовим злочинам у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. семінару (м. Харків, 9 листопада 2004 р.). Київ; Харків: Юрінком Інтер, 2005. С. 38-42.

Юрченко О. Проблемні питання відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності та роль судової системи України при їх розгляді. *Юридична Україна*. 2005. № 12. С. 71-77.

(Див. також список літератури до всіх тем).

Питання

1. Особливості суб'єктивної сторони кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, значення мотиву і мети.

2. Загальні і спеціальні ознаки суб'єктів кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та

іншої діяльності суб'єктів господарювання, службова особа як спеціальний суб'єкт, співучасть у кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання зі спеціальним суб'єктом.

3. Правила визначення одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян та його застосування при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо **першого питання**: а) суб'єктивна сторона більшості кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання характеризуються умисною формою вини, а в деяких з них – ще й мотивом або метою їх вчинення; б) до складу умисного кримінального правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання можуть включатися законодавцем наслідки, ставлення до яких у винної особи може бути умисним або необережним;

2) щодо **другого питання**: а) загальними ознаками суб'єктів кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання є фізичний характер особи, її осудність та досягнення нею 16-річного віку до вчинення такого правопорушення; б) наявність в багатьох складах розглядуваних правопорушень спеціальних суб'єктів (підприємець, службова особа, зснovníк (учасник) суб'єкта господарської діяльності та ін.) не виключає можливості співучасті інших осіб як організаторів, підбурювачів чи пособників, яка кваліфікується з обов'язковим додатковим посиланням на відповідну частину ст. 27 КК; в)

службова особа як суб'єкт розглядуваних правопорушень визначена в ст. 18 КК, крім випадків вчинення діянь в період з 1 вересня 2001 р. до 31 грудня 2010 р. (включно), а також з 5 січня до 30 червня (включно) 2011 р., коли визначення службової особи містилося в примітці до ст. 364 КК; важливі роз'яснення функцій, здійснюваних службовими особами, наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26 квітня 2002 р. № 5;

3) щодо **третього питання**: а) при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання застосовується той неоподатковуваний мінімум, який діяв на момент вчинення відповідного діяння (дії або бездіяльності), незалежно від того, коли правопорушення було розкрито; б) правила визначення одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян були різними і передбачались: з 1 вересня 2001 р. до 1 січня 2004р. – Указами Президента України від 21 листопада 1995 р. №1082/95 і від 25 серпня 1996 р. № 762/96; з 1 січня 2004 р. до 1 січня 2011 р. – Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22 травня 2003 р. № 889-VI; з 1 січня 2011 р. – Податковим кодексом України; в) особливості застосування неоподатковуваного мінімуму доходів громадян при кваліфікації продовжуваного злочину відображені в п. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидивзлочинів та їх правові наслідки» від 4 червня 2010 р. № 7.

Заняття 3. Практикум/кологвіум.

Письмове завдання

У довільній письмовій формі підготувати пропозиції щодо криміналізації окремих форм суспільно небезпечної поведінки у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання. Навести аргументи.

Список літератури та матеріалів судової практики

Андрушко П. П., Короткевич М. Є. Методика обчислення матеріальної шкоди у злочинах у сфері господарської діяльності: кримінально-правове дослідження. *Кримінальне право України*. 2006. № 1. С. 126-128.

Андрушко П. Чи може фізична особа, що здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, визнаватись службовою особою? *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матер. X регіон. наук. конф. (м. Львів, 5-6 лютого 2004 р.). Львів: ЛДУ, 2004. С. 405-409.

Баулін Ю. В. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссруд, 2006. С. 6-11.

Берзін П. Визначення складу та розміру доходу в злочинах у сфері господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 7. С. 98-103.

Берзін П. С. Визначення доходу як оціночної ознаки злочинів у сфері господарської діяльності. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 3. С. 10-31.

Берзін П. С. Злочинні наслідки в механізмі кримінально- правового регулювання: автореф. дис д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2010. 35 с.

Берзін П. С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення: монографія. Київ: Дакор, 2009. 736 с.

Берзін П. Систематизація наслідків як елемент складів злочинів: основні юридичні та формально-логічні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 5. С. 114-117.

Берзин П. С. К вопросу о классификации последствий в составах преступлений в сфере хозяйственной деятельности по УК Украины. *Системность в уголовном праве*: матер. II Российского Конгресса уголовного права (г. Москва, 31 мая - 1 июня 2007 г.). Москва: Велби, 2007. С. 57-59.

Берзін П. С. Кількісні характеристики наслідків та їх вплив на кваліфікацію окремих злочинів у сфері господарської і службової діяльності за Кримінальним кодексом України. *Наука і правоохорона*. 2009. № 1/2(3/4). С. 90-94.

Берзін П. С. Методика встановлення кримінально- правового змісту окремих критеріїв визначення розмірів наслідків у злочинах у сфері господарської діяльності (на прикладі розв'язання задач з особливої частини кримінального права України). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 2. С. 43-52.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика. Київ: КНТ, 2007. 392 с.

Берзін П. С. Поняття повторності та сукупності злочинів: особливості системно-структурних характеристик. *Право України*. 2011. № 9. С. 92-98.

Берзін П. С. Проблеми кваліфікації закінчених злочинів у сфері господарської діяльності. *Адвокат*. 2012. № 12. С. 9-14; 2013. № 1. С. 14-19.

Берзін П. С. Про особливості врахування наслідків як результату поведінки людини у змісті юридичної конструкції складної вини. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. №2. С. 95-102.

Берзін П. Упущена (втрачена) вигода як різновид наслідків у специфічній конструкції складу злочину: деякі особливості формування концептуального підходу. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 12. С. 112-116.

Бобонич Є. Окремі питання визначення ознак спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 2. С. 272.

Борденюк В. В. Порядок зайняття господарською діяльністю як предмет правового регулювання й об'єкт кримінально-правової охорони. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 6. С. 78-84.

Буртовой М. О. Документ як предмет злочинів у сфері господарської діяльності: автореф. дис канд. юрид. наук: Дніпропетровськ, 2010. 20 с.

Буртовой М. О. Класифікація злочинів, пов'язаних із незаконним обігом документів у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми охорони громадського порядку та досудового провадження*: матер. наук.-практ. конф. і курглих столів (м. Дніпропетровськ, 11.12.2009; 16.02, 11.03 та 28.05.2010 р.). Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 147-150.

Василинчук В. І. Удосконалення кримінальної відповідальності за злочини у сфері державних закупівель. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 112-119.

Василяка О. К. Хозяйственная деятельность как родовой объект уголовно-правовой охраны по законодательству Украины. *Вестник Самарской гуманитарной академии. Право*. 2013. № 1(13). С. 185-189.

Волинець Р. Проблеми конкретизації ознак предмета злочину у складах злочинів у сфері господарської діяльності. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 146.

Волинець Р. Система злочинів у сфері господарської діяльності з урахуванням останніх змін кримінального законодавства. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 184-189.

Грек Б. М., Грек Г. Б. Кримінально-правова та кримінологічна характеристика економічної злочинності в Україні. *Адвокат*. 2014. № 1. С. 44-48.

Гузир В. П. Дискусійні питання кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 жовтня 2001 р.). Київ: Юрінком Інтер, 2002. С. 203-204.

Гуторова Н., Золотарьов А. Деякі особливості застосування загальних видів звільнення від кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 12. С. 162-165.

Гуторова Н. О. Механізм кримінально-правового впливу на суспільні відносини у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. Одеса: Юрид. л-ра, 2010. Вип. 54. С. 249-254.

Гуторова Н. О. Проблеми вдосконалення кваліфікуючих ознак злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрод, 2006. С. 47-50.

Гуторова Н. О. Усвідомлення протиправності і його значення для кримінальної відповідальності за злочини проти державних фінансів. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2001. Вип. 16. С. 3-7.

Гуторова Н. Проблеми кримінальної відповідальності за посередню винність при вчиненні злочинів проти державних фінансів. *Право України*. 2001. № 12. С. 120-124.

Гущесова Т. Г., Заруцький О. В. Актуальні проблеми кваліфікації окремих злочинів у сфері господарської діяльності. *Наукові записки. Юридичні науки*. Київ: Вид. Дім «Києво-Могилян. акад.», 2006. Т. 53. С. 163-170.

Дудоров О., Каменський Д. У пошуках оптимальної назви розділу VII Особливої частини Кримінального кодексу України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 2. С. 176-186.

Дудоров О., Мовчан Р. Законодавство України про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності – час визначитися зі стратегією розвитку. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2. С. 215-263.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: особливості кримінальної відповідальності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1 (2). С. 169-175.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності. *Правова доктрина України*. Харків: Право, 2013. Т. 5. С. 370-378.

Ефименко В. Преступления в сфере хозяйствования. *Юридическая практика*. 2006. № 23 (6 июня). С. 1, 13-14.

Завада Т. Деякі питання обсягу поняття службової особи суб'єкта господарювання, як спеціального суб'єкта злочинів у сфері

господарської діяльності. *Митна справа*. 2015. № 4 (2). С. 67-71.

Завада Т. Деякі питання обсягу поняття службової особи суб'єкта господарювання, як спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2014. № 12. С. 164.

Золотарьов А. І. Звільнення від кримінальної відповідальності, від покарання та його відбування за злочини у сфері господарської діяльності: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ. 2008. 23 с.

Золотарьов А. І. Звільнення від кримінальної відповідальності й від покарання за злочини у сфері господарської діяльності: порівняльно-правовий аспект. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. Вип. 28. С. 40-47.

Іванов А. В. Деякі тенденції злочинності у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссруд, 2006. С. 211-213.

Карчевський М. Дослідження змін у законодавстві про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності методом контекстної законодавчої оцінки суспільної небезпечності діяння. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2013. №2. С. 99.

Кашкаров О. О. Цінні папери як предмет злочину. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. Вип. 25. С. 200-204.

Киричко В. М. Кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності. *Кваліфікація злочинів: навчальний посібник / за заг. ред. М. І. Панова*. Харків: Право, 2017. С. 213-271.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: наук.-практ. коментар / за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2010. 784 с.

Киричко В. М. Унікальний посібник з кримінального права України. Харків: Право, 2015. 1088 с.

Кісілюк Е. М., Процюк О. В. Загальні засади кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 168-174.

Копил Т. О., Лень В. В. До питання про поняття злочинів у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах*: матер. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 30 жовтня 2009 р.). Запоріжжя: Юрид. ін-т ДДУВС, 2009. Ч. 2. С. 174-176.

Курило О. М. Практика розгляду судами справ про злочини у сфері

господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрууд, 2006. С. 145-148.

Лантінов Я. О. Щодо класифікації злочинів у сфері господарської діяльності за об'єктом. *Актуальні питання реформування правової системи України*: зб. наук. ст. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 30-31 травня 2008 р.). Луцьк: Волин. обл. друкарня, 2008. С. 517-521.

Лемешко О. М. Звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення злочинів у сфері господарської діяльності. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС*. Луганськ, 2002. Спец. вип. у 2 ч. Ч. 1. С. 83-86.

Лемешко О. М. Проблеми кваліфікації підстав звільнення від кримінальної відповідальності при вчиненні злочину у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрууд, 2006. С. 28-30.

Луцюк П. С. Особливості формування організованих злочинних утворень у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та оперативно-розшукової діяльності*: матер. III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.). Одеса: Фенікс, 2011. С. 245-248.

Максимович Р. Л. Власник приватного підприємства як суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрууд, 2006. С. 51-54.

Навроцький В. О. Про можливість врахування неодержаних доходів як наслідків злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрууд, 2006. С. 61-64.

Нетеса Н. В. Про об'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Конституція України - основа побудови правової держави і громадянського суспільства*: тези доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (м. Харків, 26-27 червня 2006 р.). Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2006. С. 253-256.

Панов М., Панов М. Об'єкт і система злочинів у сфері господарської діяльності. *Юридична Україна*. 2010. № 5. С. 13-19.

Перепелица А. И. Уголовно-правовая борьба с организованной преступностью в сфере хозяйственной деятельности. *Правові проблеми боротьби зі злочинністю*: зб. праць. Харків: Східно-регіонал. центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2002. Кн. 2. С. 145-163.

Перепелица О. І. До питання про систему злочинів у сфері

господарської діяльності за новим Кримінальним кодексом України. *Матеріали заключної конференції спільної Українсько-американської науково-дослідної програми Академії правових наук України та Національного інституту юстиції Департаменту юстиції США*. Харків: ПФ «Книжк. вид-во «Лествиця Марії», 2001. С. 26-29.

Погарченко Т. Поняття та загальна характеристика сутності злочинів у сфері підприємницької діяльності. *Юридична наука*. 2015. № 12. С. 152-158.

Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 7. С. 6-10.

Симінко В. О. Проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері економіки. *Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки*: матер. Всеукр. наук. конф. (м. Львів, 26 березня 2010 р.). Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 188-191.

Стрельцов Є. Л. Економічні злочини: теоретичний погляд. Одеса: Астропринт, 2001. 84 с.

Тацій В. Я. Экономические интересы и проблема объекта хозяйственных преступлений. *Тацій В. Я. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю* / упоряд.: О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш, В. І. Борисов. Харків: Право, 2010. С. 168-176.

Тацій В. Я. К вопросу о системе хозяйственных преступлений. *Тацій В. Я. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю* / упоряд.: О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш, В. І. Борисов. Харків: Право, 2010. С. 643-646.

Тихий В. П. Проблеми кримінальної відповідальності за зайняття забороненими видами господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 84-87.

Франчук В. В. Кримінально-правові засоби охорони економіки України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2015. 18 с.

Чернявський С. С. Предмет злочинів у сфері господарської діяльності. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка і право)*. 2009. № 4 (47). С. 258-266.

Чорнуха О. С. Кримінально-правове забезпечення добросовісної конкуренції в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 18 с.

Шаповалова О. А. Диференціація кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності за допомогою кваліфікуючих ознак. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 6. С. 24-28.

Шумакова В. Ю. Службова особа як спеціальний суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Проблеми запобігання службовим злочинам у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. семінару

(м. Харків, 9 листопада 2004 р.). Київ; Харків: Юрінком Інтер, 2005. С. 38-42.

Юрченко О. Проблемні питання відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності та роль судової системи України при їх розгляді. *Юридична Україна*. 2005. № 12. С. 71-77.

(Див. також список літератури до всіх тем).

Тема 4. Застосування загальних правил кваліфікації сукупності і повторності, кваліфікація за наявності конкуренції норм, місце кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання в системі Особливої частини КК та його значення для вирішення питань про їх кваліфікацію.

Заняття 4. Практикум/колоквіум.

Питання

1. Ознаки продовжуваного, триваючого і складеного кримінального правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, їх кваліфікаційне значення.

2. Кваліфікація сукупності і повторності кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

3. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання за наявності конкуренції норм.

4. Місце кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання в системі Особливої частини КК та його значення для вирішення питань про їх кваліфікацію.

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо **першого питання**: а) продовжуване, триваюче і складене кримінальне правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання є видами ускладнених одиничних правопорушень; б) ознаки продовжуваного кримінального правопорушення вказані в ч. 2 ст. 32 КК, а ознаки триваючого і складеного правопорушень визначені в теорії кримінального права; в) особливості кваліфікації продовжуваних, триваючих і складених злочинів детально роз'яснені в названій постанові Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7;

2) щодо **другого питання**: а) сукупність і повторність кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання є видами множинності таких правопорушень, вчинених особою чи групою осіб; б) законодавчі ознаки повторності і сукупності кримінальних правопорушень наведені в статтях 32 і 33 КК; в) важливі роз'яснення щодо ознак повторності і сукупності кримінальних правопорушень, в тому числі вчинюваних у сфері господарської діяльності, а також щодо правил кваліфікації цих видів множинності злочинів наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7;

3) щодо **третього питання**: а) конкуренція норм про кримінальні правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання виникає у випадках, коли одне правопорушення підпадає під дію декількох таких норм, тому ці випадки слід відрізняти від множинності самих правопорушень (повторності чи сукупності); б) правила кваліфікації в таких випадках залежать від виду конкуренції норм; в) найбільш важливе значення при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання мають правила кваліфікації конкуренції загальної і

спеціальної норм, коли застосовується спеціальна норма, а також конкуренції цілого і частини, коли застосовується норма про ціле;

4) щодо **четвертого питання**: а) в системі Особливої частини КК правопорушення в сфері господарської діяльності виділені в розділ VII з урахуванням особливостей їх родового об'єкта, посягання на який визначає антисоціальний характер таких правопорушень та їх суспільну небезпечність; б) при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання важливого значення можуть набувати системні зв'язки розглядуваних кримінально-правових норм з нормами, передбаченими в інших розділах Особливої частини КК, особливо це стосується вирішення питань про відмежування таких правопорушень від суміжних правопорушень, про кваліфікацію складених правопорушень та множинності правопорушень, а також про конкуренцію норм.

Список літератури та матеріалів судової практики

Андрушко П. П., Короткевич М. Є. Методика обчислення матеріальної шкоди у злочинах у сфері господарської діяльності: кримінально-правове дослідження. *Кримінальне право України*. 2006. № 1. С. 126-128.

Андрушко П. Чи може фізична особа, що здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, визнаватись службовою особою? *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матер. X регіон. наук. конф. (м. Львів, 5-6 лютого 2004 р.). Львів: ЛДУ, 2004. С. 405-409.

Баулін Ю. В. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 6-11.

Берзін П. Визначення складу та розміру доходу в злочинах у сфері господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 7. С. 98-103.

Берзін П. С. Визначення доходу як оціночної ознаки злочинів у сфері господарської діяльності. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 3. С. 10-31.

Берзін П. С. Злочинні наслідки в механізмі кримінально-правового регулювання: автореф. дис д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2010. 35 с.

Берзін П. С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення: монографія. Київ: Дакор, 2009. 736 с.

Берзін П. Систематизація наслідків як елемент складів злочинів: основні юридичні та формально-логічні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 5. С. 114-117.

Берзин П. С. К вопросу о классификации последствий в составах преступлений в сфере хозяйственной деятельности по УК Украины. *Системность в уголовном праве*: матер. II Российского Конгресса уголовного права (г. Москва, 31 мая - 1 июня 2007 г.). Москва: Велби, 2007. С. 57-59.

Берзін П. С. Кількісні характеристики наслідків та їх вплив на кваліфікацію окремих злочинів у сфері господарської і службової діяльності за Кримінальним кодексом України. *Наука і правоохорона*. 2009. № 1/2(3/4). С. 90-94.

Берзін П. С. Методика встановлення кримінально- правового змісту окремих критеріїв визначення розмірів наслідків у злочинах у сфері господарської діяльності (на прикладі розв'язання задач з особливої частини кримінального права України). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 2. С. 43-52.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика. Київ: КНТ, 2007. 392 с.

Берзін П. С. Поняття повторності та сукупності злочинів: особливості системно-структурних характеристик. *Право України*. 2011. № 9. С. 92-98.

Берзін П. С. Проблеми кваліфікації закінчених злочинів у сфері господарської діяльності. *Адвокат*. 2012. № 12. С. 9-14; 2013. № 1. С. 14-19.

Берзін П. С. Про особливості врахування наслідків як результату поведінки людини у змісті юридичної конструкції складної вини. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. №2. С. 95-102.

Берзін П. Упущена (втрачена) вигода як різновид наслідків у специфічній конструкції складу злочину: деякі особливості формування концептуального підходу. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 12. С. 112-116.

Бобонич С. Окремі питання визначення ознак спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Порівняльно- аналітичне право*. 2014. № 2. С. 272.

Борденюк В. В. Порядок зайняття господарською діяльністю як предмет правового регулювання й об'єкт кримінально-правової охорони. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 6. С. 78-84.

Буртовой М. О. Документ як предмет злочинів у сфері господарської діяльності: автореф. дис канд. юрид. наук: Дніпропетровськ, 2010. 20 с.

Буртовой М. О. Класифікація злочинів, пов'язаних із незаконним обігом документів у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми охорони громадського порядку та досудового провадження*: матер. наук.-практ. конф. і курглих столів (м. Дніпропетровськ, 11.12.2009; 16.02, 11.03 та 28.05.2010 р.). Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 147-150.

Василинчук В. І. Удосконалення кримінальної відповідальності за злочини у сфері державних закупівель. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ* 2014. № 1. С. 112-119.

Василяка О. К. Хозяйственная деятельность как родовой объект уголовно-правовой охраны по законодательству Украины. *Вестник Самарской гуманитарной академии. Право*. 2013. № 1(13). С. 185-189.

Волинець Р. Проблеми конкретизації ознак предмета злочину у складах злочинів у сфері господарської діяльності. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 146.

Волинець Р. Система злочинів у сфері господарської діяльності з урахуванням останніх змін кримінального законодавства. *Підприємництво, господарство і право* 2017. № 11. С. 184-189.

Грек Б. М., Грек Г. Б. Кримінально-правова та кримінологічна характеристика економічної злочинності в Україні. *Адвокат*. 2014. № 1. С. 44-48.

Гузир В. П. Дискусійні питання кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 жовтня 2001 р.). Київ: Юрінком Інтер, 2002. С. 203-204.

Гуторова Н., Золотарьов А. Деякі особливості застосування загальних видів звільнення від кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 12. С. 162-165.

Гуторова Н. О. Механізм кримінально-правового впливу на суспільні відносини у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. Одеса: Юрид. л-ра, 2010. Вип. 54. С. 249-254.

Гуторова Н. О. Проблеми вдосконалення кваліфікуючих ознак злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрод, 2006. С. 47-50.

Гуторова Н. О. Усвідомлення протиправності і його значення для кримінальної відповідальності за злочини проти державних фінансів. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2001. Вип. 16. С. 3-7.

Гуторова Н. Проблеми кримінальної відповідальності за посередню

винність при вчиненні злочинів проти державних фінансів. *Право України*. 2001. № 12. С. 120-124.

Гущесова Т. Г., Заруцький О. В. Актуальні проблеми кваліфікації окремих злочинів у сфері господарської діяльності. *Наукові записки. Юридичні науки*. Київ: Вид. Дім «Києво-Могилян. акад.», 2006. Т. 53. С. 163-170.

Дудоров О., Каменський Д. У пошуках оптимальної назви розділу VII Особливої частини Кримінального кодексу України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 2. С. 176-186.

Дудоров О., Мовчан Р. Законодавство України про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності – час визначитися зі стратегією розвитку. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2. С. 215-263.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: особливості кримінальної відповідальності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1 (2). С. 169-175.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності. *Правова доктрина України*. Харків: Право, 2013. Т. 5. С. 370-378.

Ефименко В. Преступления в сфере хозяйствования. *Юридическая практика*. 2006. № 23 (6 июня). С. 1, 13-14.

Завада Т. Деякі питання обсягу поняття службової особи суб'єкта господарювання, як спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Митна справа*. 2015. № 4 (2). С. 67-71.

Завада Т. Деякі питання обсягу поняття службової особи суб'єкта господарювання, як спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2014. № 12. С. 164.

Золотарьов А. І. Звільнення від кримінальної відповідальності, від покарання та його відбування за злочини у сфері господарської діяльності: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ. 2008. 23 с.

Золотарьов А. І. Звільнення від кримінальної відповідальності й від покарання за злочини у сфері господарської діяльності: порівняльно-правовий аспект. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. Вип. 28. С. 40-47.

Іванов А. В. Деякі тенденції злочинності у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрод, 2006. С. 211-213.

Карчевський М. Дослідження змін у законодавстві про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності методом контекстної законодавчої оцінки суспільної небезпечності діяння. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.*

Дідоренка. 2013. №2. С. 99.

Кашкаров О. О. Цінні папери як предмет злочину. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. Вип. 25. С. 200-204.

Киричко В. М. Кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності. *Кваліфікація злочинів: навчальний посібник / за заг. ред. М. І. Панова*. Харків: Право, 2017. С. 213-271.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: наук.-прак. коментар / за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2010. 784 с.

Киричко В. М. Унікальний посібник з кримінального права України. Харків: Право, 2015. 1088 с.

Кісілюк Е. М., Процюк О. В. Загальні засади кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 168-174.

Копил Т. О., Лень В. В. До питання про поняття злочинів у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах: матер. всеукр. наук.- практ. конф. (м. Запоріжжя, 30 жовтня 2009 р.)*. Запоріжжя: Юрид. ін-т ДДУВС, 2009. Ч. 2. С. 174-176.

Курило О. М. Практика розгляду судами справ про злочини у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.)*. Харків: Кроссрууд, 2006. С. 145-148.

Лантінов Я. О. Щодо класифікації злочинів у сфері господарської діяльності за об'єктом. *Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 30-31 травня 2008 р.)*. Луцьк: Волин. обл. друкарня, 2008. С. 517-521.

Лемешко О. М. Звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення злочинів у сфері господарської діяльності. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС*. Луганськ, 2002. Спец. вип. у 2 ч. Ч. 1. С. 83-86.

Лемешко О. М. Проблеми кваліфікації підстав звільнення від кримінальної відповідальності при вчиненні злочину у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.)*. Харків: Кроссрууд, 2006. С. 28-30.

Луцюк П. С. Особливості формування організованих злочинних утворень у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та оперативно-розшукової діяльності: матер. III міжнар. наук.-прак. конф.*

(м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.). Одеса: Фенікс, 2011. С. 245-248.

Максимович Р. Л. Власник приватного підприємства як суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 51-54.

Навроцький В. О. Про можливість врахування неoderжаних доходів як наслідків злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 61-64.

Нетеса Н. В. Про об'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Конституція України - основа побудови правової держави і громадянського суспільства*: тези доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (м. Харків, 26-27 червня 2006 р.). Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2006. С. 253-256.

Панов М., Панов М. Об'єкт і система злочинів у сфері господарської діяльності. *Юридична Україна*. 2010. № 5. С. 13-19.

Перепелица А. И. Уголовно-правовая борьба с организованной преступностью в сфере хозяйственной деятельности. *Правові проблеми боротьби зі злочинністю*: зб.праць. Харків: Східно-регіонал. центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2002. Кн. 2. С. 145-163.

Перепелица О. І. До питання про систему злочинів у сфері господарської діяльності за новим Кримінальним кодексом України. *Матеріали заключної конференції спільної Українсько-американської науково-дослідної програми Академії правових наук України та Національного інституту юстиції Департаменту юстиції США*. Харків: ПФ «Книжж. вид-во «Лествиця Марії», 2001. С. 26-29.

Погарченко Т. Поняття та загальна характеристика сутності злочинів у сфері підприємницької діяльності. *Юридична наука*. 2015. № 12. С. 152-158.

Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 7. С. 6-10.

Симінко В. О. Проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері економіки. *Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки*: матер. Всеукр. наук. конф. (м. Львів, 26 березня 2010 р.). Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 188-191.

Стрельцов Є. Л. Економічні злочини: теоретичний погляд. Одеса: Астропринт, 2001. 84 с.

Таций В. Я. Экономические интересы и проблема объекта хозяйственных преступлений. *Тацій В. Я. Вибрані статті, виступи*,

інтерв'ю / упоряд.: О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш, В. І. Борисов. Харків: Право, 2010. С. 168-176.

Таций В. Я. К вопросу о системе хозяйственных преступлений. *Тацій В. Я. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю* / упоряд.: О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш, В. І. Борисов. Харків: Право, 2010. С. 643-646.

Тихий В. П. Проблеми кримінальної відповідальності за зайняття забороненими видами господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрууд, 2006. С. 84-87.

Франчук В. В. Кримінально-правові засоби охорони економіки України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2015. 18 с.

Чернявський С. С. Предмет злочинів у сфері господарської діяльності. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка і право)*. 2009. № 4 (47). С. 258-266.

Чорнуха О. С. Кримінально-правове забезпечення добросовісної конкуренції в Україні: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 18 с.

Шаповалова О. А. Диференціація кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності за допомогою кваліфікуючих ознак. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 6. С. 24-28.

Шумакова В. Ю. Службова особа як спеціальний суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Проблеми запобігання службовим злочинам у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. семінару (м. Харків, 9 листопада 2004 р.). Київ; Харків: Юрінком Інтер, 2005. С. 38-42.

Юрченко О. Проблемні питання відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності та роль судової системи України при їх розгляді. *Юридична Україна*. 2005. № 12. С. 71-77.

(Див. також список літератури до всіх тем).

Модуль 2. Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України.

Тема 1. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів.

Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків,

**електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення.
Контрабанда.**

Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України.

Питання

1. Кваліфікація виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК).

2. Кваліфікація незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст.200 КК).

3. Кваліфікація контрабанди (ст.201 КК). Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних кримінальних і адміністративних правопорушень.

4. Кваліфікація переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (ст.201-1 КК).

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо **першого питання**: а) для правильного застосування ст. 199 КК важливе значення має правильне розуміння зв'язку між

предметами цього кримінального правопорушення і фінансово-кредитною системою як об'єктом розглядуваного кримінального правопорушення; б) слід розрізняти дії з будь-яким підробленим предметом цього кримінального правопорушення і дії з незаконно виготовленими чи одержаними марками акцизного податку або голографічними захисними елементами; в) за відсутності мети використання при продажу товарів або збуту ст. 199 не застосовується; г) Міжнародна конвенція від 20 квітня 1929 р. щодо боротьби з підробкою грошових знаків передбачає правову підставу для застосування ст. 199 КК відповідно до універсального принципу дії кримінально-правової норми в просторі (ст. 8 КК); д) важливе практичне значення мають питання про співвідношення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 199 КК, із кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 190, 216 (до моменту її виключення з КК на підставі Закону України № 1965-IX від 15.12.2021 р.), 224, 358, 366 КК;

2) щодо **другого питання**: а) для правильного розуміння об'єкта та інших елементів складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 200 КК, важливе значення має Закон України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 р. № 1591-IX; б) дії, зазначені в ст. 200 КК, виявляють різний зв'язок з предметами кримінального правопорушення, зокрема, його предметом можуть виступати: при підробці – документи на переказ, платіжні картки, інші засоби доступу до банківських рахунків, електронних грошей; при придбанні, зберіганні, перевезенні, пересиланні, використанні та збуті – підроблені документи на переказ або підроблені платіжні картки; при випуску або використанні – електронні гроші; в) слід відрізняти порушення особою заборони щодо випуску або використання електронних грошей, про яке йдеться в ст. 200 КК, від порушення особою порядку використання законно випущених електронних грошей як адміністративного правопорушення; г) питання про обов'язковість мети збуту для підробки предметів цього кримінального правопорушення є дискусійним в науці кримінального права; д) важливе практичне значення мають питання про співвідношення злочину, передбаченого ст. 200 КК, із кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 190, 357, 358, 361-1, 366 КК;

3) щодо **третього питання**: а) предметом контрабанди можуть виступати лише спеціальні предмети, вказані в ст. 201 КК; товарна контрабанда була декриміналізована згідно із Законом України від 15 листопада 2011 р. № 4025-VI (набрав чинності 17 січня 2012 р.); б) для правильного розуміння контрабанди необхідно звертатись до статей 10, 482, 483 та інших Митного кодексу України; в) важливе практичне значення мають питання про співвідношення контрабанди з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 212, 222, 265, 263, 321, 333, 358, 359, 366 КК, а також адміністративними правопорушеннями, передбаченими в гл. 68 Митного кодексу України; г) рекомендації щодо правильної кваліфікації контрабанди наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» від 3 червня 2005 р. № 8 (із змінами та доп., внес. пост. від 30 травня 2008 р. № 8);

4) щодо **четвертого питання**: а) КК доповнено статтею 201-1 згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження українських лісів та запобігання незаконному вивезенню необроблених лісоматеріалів» від 6 вересня 2018 р. № 2531- VIII (набрав чинності з 1 січня 2019 р.); б) для правильного розуміння змісту ст. 201-1 КК необхідно звернутися до Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» від 8 вересня 2005 р. № 2860-IV; в) передбачені статтею 201-1 КК дії із забороненими до вивозу за межі митної території України лісоматеріалами і пиломатеріалами слід відрізняти від незаконних дій з лісоматеріалами, які дозволені для такого вивозу; г) переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю в ст. 201-1 розуміється аналогічно ст. 201 КК.

Заняття 5. Практикум/колоквіум

Завдання

1. Клименко своєю автомашиною ввіз із Польщі на територію України 10 тисяч підроблених доларів США, запасні

частини до нарізної мисливської зброї і 5 тисяч марок акцизного податку, попередньо домовившись із знайомим працівником митниці Панасюком про те, що той звільнить його від митного контролю. Того самого дня Клименко намагався на підроблені кошти купити на ринку товар, але не зміг ним заволодіти, тому що був викритий та затриманий продавцем. Як було встановлено під час досудового розслідування, підроблені гроші мали велику схожість з дійсними грошовими знаками, а марки акцизного податку взагалі нічим не відрізнялись від дійсних марок за своїми зовнішніми ознаками. Клименко мав намір продати зазначені марки акцизного податку знайомим, які займаються незаконним виготовленням та збутом незаконно виготовлених алкогольних напоїв. *Кваліфікуйте дії Клименка та Панасюка.*

2. Прийменко та Хвалько за допомогою спеціального обладнання виготовили три банківські картки з персональною інформацією про інших осіб, в користуванні яких знаходяться дійсні банківські картки. Через деякий час вони використали одну банківську картку для зняття готівки в банкоматі в сумі 150 000 грн., однак при спробі одержати гроші з використанням другої банківської картки були затримані поліцейськими. У ході досудового розслідування було встановлено, що зазначені особи до зазначених подій викрали у Лузової її банківську картку разом з цифровим пін-кодом паролем, після чого з використанням останньої зняли у банкоматі готівку в сумі 90 000 грн. *Кваліфікуйте дії Прийменко та Хвалька.*

3. Кравченко здійснив переміщення через митний кордон України з приховуванням від митного контролю готівкові гроші в національній (200 000 грн.) та іноземній валюті (60 000 доларів США), пиломатеріали цінних та рідкісних порід дерев та фальсифіковані лікарські засоби. *Кваліфікуйте дії Кравченка.*

Список літератури та матеріалів судової практики

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних

елементів (ст. 199 КК)

Андрушко П. П. Коментар до статей 199-201 розділу VII «Злочини у сфері господарської діяльності» Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2004. № 9. С. 14-39.

Бердиченко І. Марка акцизного збору як предмет злочину, передбаченого статтею 199 КК України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3-1. С. 300.

Бердиченко І. О. Марки акцизного податку, контрольні марки, голографічні захисні елементи як предмет суспільно небезпечних діянь у сфері господарської діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 20 с.

Вітко О. Безпосередній об'єкт злочину з виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених державних цінних паперів. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 2(27). С. 57-62.

Воробей О. Підробка сучасних паперових грошових знаків. *Право України*. 2001. № 6. С. 106-108.

Девятка А. Г. Государственные ценные бумаги, казначейские билеты и монеты, а также билеты государственных лотерей как экономико-правовые категории и предметы некоторых преступлений в сфере хозяйственной деятельности. *Митна справа*. 2004. № 3. С. 81-87.

Калужна О. Підроблені гроші, державні цінні папери, білети державних лотерей: питання ознак та якості «підробленості». *Вісник Львівського Університету. Серія юридична*. 2004. Вип. 40. С. 342-352.

Марін О. Вирішення питань конкуренції кримінально- правових норм про злочини у сфері господарської діяльності (за Кримінальним кодексом України 2001 р.). *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 9. С. 79-81.

Марітчак Т. Помилки в кваліфікації господарських злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 7. С. 77- 81.

Марко С. І. Кримінально-правова характеристика виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2009. 20 с.

Марко С. І. Соціально-економічна і кримінально-правова характеристика фальшивомонетництва. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. юридична*. 2008. Вип. 2. С. 267-278.

Михайлов І. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з

незаконно виготовленими, одержаними, підробленими марками акцизного податку: пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2015. № 4. С. 122–130.

Михайлов І. Мета та мотив: сутність та значення для складу злочину, передбаченого ст. 199 Кримінального кодексу України. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2015. №2 (2). С. 209.

Михайлов І. М. Кримінальна відповідальність за виготовлення, збут та інші незаконні дії, пов'язані зі збутом підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку та голографічних захисних елементів: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 20 с.

Михайлов І. Предмет виготовлення, збуту та інших незаконних дій, пов'язаних зі збутом підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку та голографічних захисних елементів. *Право і суспільство*. 2014. № 6.1 (2). С. 298.

Михайлов І. Суспільно-небезпечні діяння злочину, передбаченого ст. 199 КК України: поняття та їх характеристика. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2014. № 3-4. С. 138.

Перепелиця О. І. Кримінальна відповідальність за виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї (питання кваліфікації). *Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матер. пост. діюч. наук.-практ. семінару (м. Харків, 28 травня 2010 р.). Харків: Оберіг, 2010. Вип. 1. С. 186-197.

Радутний О. Е. Голографічний захисний елемент як предмет злочинів, що посягають на окремі елементи інформаційних відносин та мають схожі форми діяння. *Інформація і право*. 2015. № 1. С. 106-111.

Сингаївська І. В. Аналіз судової практики в контексті розгляду питань кваліфікації злочину, передбаченого ст. 199 КК України. *Право і суспільство*. 2010. № 2. С. 126-130.

Сингаївська І. В. Кримінально-правова та кримінологічна характеристика фальшивомонетництва: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпропетровськ, 2008. 20 с.

Сингаївська І. В. Фальшивомонетництво в Україні: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти: монографія. Луганськ: Віртуальна реальність, 2010. 358 с.

Сингаївська І. Роз'яснення кримінального законодавства: пропозиції до постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених

грошей чи цінних паперів». *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 2. С. 108-112.

Тучков С. Характеристика злочинів у сфері господарської діяльності, що вчиняються шляхом підроблення. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 10. С. 96-98.

Хар І. О. Кримінальна відповідальність за виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї. *Актуальні проблеми економіки*. 2002. № 11. С. 73-83.

Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК)

Андрушко П. Коментар до ст. 200 Кримінального кодексу України (Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення). *Юридичний вісник України (Інформац.-правовий банк)*. 2001. № 40 (6-12 жовтня). С. 28-30.

Андрушко П. П. Коментар до статей 199-201 розділу VII «Злочини у сфері господарської діяльності» Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2004. № 9. С. 14-39.

Берзін П., Куцевич М. Електронні гроші. Проблеми кримінально-правової кваліфікації неправомірного випуску й використання їх у системах інтернет-розрахунків. *Юридичний вісник України*. 2013. № 45 (9-15 листопада). С. 6-7.

Берзін П., Куцевич М. Неправомірний випуск й використання електронних грошей, що вчиняються у системах інтернет-розрахунків (проблеми кримінально-правової кваліфікації). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. Київ: ВПЦ «Київ. ун-т», 2013. Вип. 4 (98). С. 13-16.

Берзін П. С. Кримінальна відповідальність за незаконну конвертацію грошових коштів, що вчиняється за допомогою використання банківських платіжних карток. *Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ*. 2002. №3(9). С. 280-283.

Берзін П. С. Кримінально-правова класифікація шахрайських дій з використанням банківських «смарт-карток». *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2002. № 5. С. 93-97.

Берзін П. С. Особливості голографічного захисту банківських платіжних карток. Кримінально-правовий аналіз. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 6. С. 23-40.

Берзін П. С. Суб'єктивна сторона шахрайства, що вчиняється з використанням підроблених банківських платіжних карток.

Законодавство України. Науково-практичні коментарі. 2003. № 1. С. 36-42.

Близнюк І. Л. Кримінальні правопорушення, пов'язані з неправомірним заволодінням грошовими коштами з карт рахунку фізичної особи за допомогою використання банкоматів. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції*: зб. матеріалів Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Харків, 19 травня 2016 р.). Харків: ХНУВС, 2016. С. 48-49.

Вельможний С. Особливості розкрадань грошових коштів з використанням платіжних карток. *Юридичний вісник України*. 2006. № 33 (19-25 серпня). С. 5.

Глушков В. О., Коваленко П. М. Шахрайство на фінансових ринках у біржовій торгівлі: правовий та кримінологічний аналіз. Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 280 с.

Гнусов Ю. В., Кійков В. М. Особливості шахрайства з банківськими платіжними картками. *Актуальні питання розслідування кіберзлочинів*: матер. міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10 груд. 2013 р.). Київ: ВАІТЕ, 2013. С. 226-229.

Голуб С. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення. *Вісник прокуратури*. 2006. № 6. С. 55-61.

Давиденко М., Герасимов О. Поняття та класифікація злочинів у банківській сфері. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Право*. 2013. № 1062. Вип. 14. С. 158.

Дорохіна Ю. А. Електронні гроші та криптовалюти як предмет злочинів проти власності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2016. № 3 (14). С. 46-55.

Дудоров О. Платіжні засоби і кримінальний закон. *Право України*. 2009. № 5. С. 189-192.

Клочко А. М., Єременко А. О. Шахрайство з використанням банківських платіжних карток. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 1. С. 82-86.

Книженко О. Актуальні питання відмежування шахрайства від суміжних злочинів. *Вісник прокуратури*. 2016. № 3. С. 81-89.

Книженко О. О., Маренич Д. П. Проблеми кваліфікації незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення. *Актуальні питання діяльності правоохоронних органів у сфері протидії кіберзлочинності*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 12 листопада 2014 р.). Харків: Права людини, 2014. С. 84-86.

Матвійчук В. К. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їхнього виготовлення. *Актуальні проблеми економіки*. 2002. № 11. С. 68-73.

Медведенко О. Документи на переказ як предмет злочину, передбаченого ст. 200 Кримінального кодексу України. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 11. С. 73-80.

Медведенко О.П. Гармонізація кримінального законодавства України про відповідальність за незаконні дії з платіжними інструментами з законодавством Ради Європи та Європейського Союзу. *Формування громадянського суспільства та правової держави в контексті європейської інтеграції*: тези доп. наук.-практ.конф. (м. Київ, 21-22 квітня 2006 р.). Київ: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. Ч. II. С. 153-156.

Осташевська О. Зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за незаконні дії з платіжними інструментами. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2014. № 3. Т. 3. С. 75.

Осташевська О. Платіжний інструмент як предмет злочину в кримінальному праві України. *Право і суспільство*. 2014. № 4. С. 256.

Панов М. М. Використання підроблених платіжних засобів доступу до банківських рахунків як ознака об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 200 Кримінального кодексу України. *Актуальні проблеми правознавства*: тези доп. і наук. повідомл. учасн. наук. конф. молодих учених та здобувачів. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2006. С. 209-212.

Панов М. М. Ефективність застосування кримінального закону при відмежуванні незаконних дій з платіжними засобами (ст. 200 КК) від суміжних злочинів та встановлення сукупності з іншими злочинами. *Правові засади підвищення ефективності боротьби зі злочинністю в Україні*: матеріали наук. конф. (м. Харків, 15 травня 2008 р.). Харків: Право, 2008. С. 58-62.

Панов М. М. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків. Харків: Право, 2009. 184 с.

Панов М. М. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2006. 20 с.

Панов М. М. Платіжні картки як предмет злочину, передбаченого ст. 200 КК України. *Питання боротьби зі злочинністю*. Харків: Кроссроуд, 2007. Вип. 14. С. 76-83.

Панов М. М. Проблемні питання суб'єктивної сторони незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами

доступу до банківських рахунків. *Сучасні проблеми юридичної науки*: тези доп. та наук. повідомл. всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2008. С. 438-442.

Панов М. Об'єкт незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК України). *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 2005. №3 (42). С. 190-200.

Панов М. Предмет незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення. *Юридична Україна*. 2006. № 1. С. 84-88.

Реуцкий А. В. К вопросу о классификации способов мошенничества с платежными карточками. *Проблеми законності*. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2006. Вип. 80. С. 149-154.

Реуцкий А. В. Способы совершения мошенничества с платежными карточками. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссруд, 2006. С. 198-201.

Сахно Ю. Злочини нашого часу: картинг. *Юридичний вісник України*. 2007. № 49 (8-14 грудня). С. 4-5.

Смирнов О. Електронні гроші та напрями їх використання у протиправній діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 3. С. 39-42.

Стрелков Л. О. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їхнього виготовлення. *Юридична наука*. 2011. № 1 (1). С. 145-151.

Стрелков Л. О. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності за діяння, передбачені ст. 200 КК України. *Національна безпека України: стан, кризові явища та шляхи їх подолання*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7-8 грудня 2005 р.). Київ: Нац. акад. управління, 2005. С. 257-260.

Стрелков Л. О. Предмет злочину «незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їхнього виготовлення». *Реформування правової системи України: проблеми і перспективи розвитку в контексті європейських інтеграційних процесів*: матер. міжнар. наук.-практ. конферен. (м. Київ, 28-29 квітня 2004р.). Київ: Нац. Акад. управління, 2004. Ч. 2. С. 537-542.

Харченко С. Обережно, банкомат! *Іменем закону*. 2010. № 11 (19-23 березня). С. 8-9.

Контрабанда (ст. 201 КК)

Андрушко П. Коментар до ст. 201 Кримінального кодексу України (Контрабанда). *Юридичний вісник України (Інформац.- правовий банк)*. 2001. № 51 (22-28 грудня). С. 28-32.

Андрушко П. П. Коментар до статей 199-201 розділу VII «Злочини у сфері господарської діяльності» Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2004. № 9. С. 14-39.

Ахтирська Н., Томас Ж. Проблемні питання міжнародного співробітництва щодо захисту культурних цінностей в кримінальному судочинстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 4. С. 215-219.

Берзін П. Окремі проблеми визначення зброї як предмета контрабанди *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матер. IX регіон. наук.-практ. конф. (м. Львів, 13-14 лютого 2003 р.). Львів: Львів. нац. універ. ім. І. Франка, 2003. С. 378-379.

Гайворонський Є. П. Контрабанда культурних цінностей: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2009. 19 с

Галкін І. Юридична відповідальність за порушення митних правил і контрабанду. *Право і суспільство*. 2015. № 3. Ч. 3. С. 126.

Гришук В., Омельчук О. Деякі проблемні питання кримінальної відповідальності за контрабанду. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2002. Вип. 37. С. 430-444.

Гулкевич В. Предмет контрабанди культурних цінностей. *Вісник прокуратури*. 2016. № 2. С. 114-121.

Гуцуляк М. Я., Дан Г. В. Деякі питання щодо визначення об'єкта та предметів контрабанди за ст. 201 Кримінального кодексу України. *Митна справа*. 2013. № 6. С. 66-72.

Допілка В. О. Кваліфікація контрабанди на стадії закінченого правопорушення. *Митна справа*. 2014. № 1. С. 60-64.

Допілка В. О. Контрабанда спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. *Митна справа*. 2012. № 2. С. 45-49.

Допілка В. О. Теоретико-правові засади кваліфікації контрабанди: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2011. 21 с.

Дорош Л. В. Контрабанда в Україні (кримінально-правове і кримінологічне дослідження). *Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні*. Харків: Право, 2004. Вип. 8. С. 105-143.

Дорош Л. В., Перепелиця О. І. Кримінально-правові аспекти відповідальності за контрабанду (ст. 201 КК України). *Питання боротьби зі злочинністю*. Харків: Право, 2002. Вип. 6. С. 105-124.

Дорош Л. В., Перепелиця О. І. Проблеми протидії контрабанді в Україні. *Проблеми правового забезпечення економічної та соціальної політики в Україні*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24-25 травня 2005 р.). Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2005. С. 543-548.

Дорош Л. В., Федосєєв В. В. Щодо питання про предмет контрабанди *Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 жовтня 2001 р.). Київ: Юрінком Інтер, 2002. С. 132-136.

Дудоров О. О., Свириденко Т. В. До питання співвідношення контрабанди та ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Митна справа*. 2002. № 1. С. 15-26.

Дудоров О. О. Способи контрабанди: кримінально-правова характеристика. *Митна справа*. 2002. № 6. С. 97-107.

Дудоров О. О. Ухилення від митного оподаткування і кримінальний закон. *Запорізькі правові читання*: тези доп. щоріч. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 18-19 травня 2006 р.). Запоріжжя: ЗНУ, 2006. С. 300-303.

Данилевська Ю. О. Кримінальна відповідальність за контрабанду крізь призму законодавчих змін. *Часопис Академії адвокатури*. 2012. № 1 (14). С.1-5.

Дячкін О. П. Суспільна небезпечність контрабанди і правова відповідальність за її вчинення. *Форум права*. 2012. № 1. С.281-288.

Кураш Я. М. Окремі питання кваліфікації контрабанди. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 77-80.

Мирошніченко Н. А. Об'єкт та предмет кримінально- караної контрабанди. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасне, майбутнє*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2017 р.). Одеса: Гельветика, 2017. Т. 2. С. 211-213.

Михайліченко Т. Товари, які мають важливе економічне значення, як предмет контрабанди. *Форум права*. 2015. № 4. С. 180- 186.

Музика А. А., Савченко А. В., Процюк О. В., Сіленко В. В.,Горох О. П. Кримінальна відповідальність за контрабанду: національний та міжнародний досвід. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2011. 276 с.

Омельчук О. М. Контрабанда за кримінальним правом України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2002. 20с.

Паламарчук Г. В. Актуальні питання вчинення контрабанди службовою особою. *Протидія злочинності: теорія та практика*: матер. VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.). Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2016. С. 441-443.

Перепелиця А. И. Квалификация случаев контрабанды, сопряженных

с совершением других преступлений. *Особенности взаємодії спеціальних підрозділів "К" Служби безпеки України з іншими правоохоронними органами у сфері протидії контрабандній діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 лист. 2007 р.). Харків: Оберіг, 2008. С. 114-117.

Перепелиця О. І. Стаття 201. Контрабанда. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матер. пост. діюч. наук.-практ. семінару (м. Харків, 19 жовтня 2010 р.). Харків: ТОВ «Оберіг», 2010. Вип. 2. С. 237-258.

Прокопенко О. С. До питання про криміналізацію контрабанди товарів. *Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 8-9 жовтня 2015 р.). Харків: Право, 2015. С. 381-384.

Процюк О. В. Кримінальна відповідальність за контрабанду: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2006. 18 с.

Процюк О. Контрабанда культурних цінностей: проблеми кваліфікації. *Право, підприємництво і господарство*. 2003. № 8. С. 89-91.

Саско О. Генеза кримінальної відповідальності за контрабанду. *Історико-правовий часопис*. 2014. № 1 (3). С. 107.

Сіленко В. В. Кримінальна відповідальність за контрабанду: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2009. 20 с.

Сінкевич А. Л. Історія виникнення норм та розвиток законодавства з питань відповідальності за контрабанду. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2017. № 3 (17). С. 215-220.

Степанова Ю. П. Контрабанда предметів, які переміщуються транзитом через територію України: повторність чи продовжуваний злочин? *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності*: тези Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 3 берез. 2017 р.). Хмельницький: НАДПСУ, 2017. С. 401-403.

Фастовець В. А. Щодо деяких проблемних моментів розширення предмету контрабанди за рахунок окремих видів товарів. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матер. пост. діюч. наук.-практ. семінару (м. Харків, 27 лист. 2015 р.). Харків: Право, 2015. Вип. 7. С. 227-230.

(Див. також список літератури до всіх тем).

Тема 2. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст.201-2 КК).

Незаконне виготовлення, зберігання, збут або

транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст.204 КК).

Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст.210 КК)

Питання

1. Кваліфікація незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст.201-2 КК).

2. Кваліфікація незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст.204 КК). Відмежування від адміністративних правопорушень.

3. Кваліфікація нецільового використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст.210 КК).

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо ***першого питання***: а) КК було доповнено статтею 201-2 відповідно до положень Закону України № 2155-IX від 24.03.2022 р.; б) переваги та недоліки волонтерського руху, соціальна значущість і перспективи; в) співвідношення ст.201-2 КК з нормами Закону України «Про гуманітарну допомогу» від 22 жовтня 1999 р. № 1192-XIV та Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 5 липня 2012 р. № 5073-VI;

2) щодо ***другого питання***: а) слід розрізняти передбачені ст. 204 КК дії з незаконно виготовленими підакцизними товарами від незаконних дій із законно виготовленими підакцизними товарами; б) для з'ясування змісту поняття підакцизних товарів та незаконності дій з ними за ст. 204 КК необхідно звертатися до Податкового кодексу України та деяких інших нормативних актів; в) важливе практичне значення мають питання про співвідношення злочину, передбаченого ст. 204 КК, з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 115, 121, 205, 209, 216, 227, 229 КК; г) рекомендації щодо правильного застосування

ст. 204 КК наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності» від 25 квітня 2003 р. № 3;

3) щодо **третього питання**: а) предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 210 КК, можуть виступати кошти в сумі, що в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, і які включаються до державного бюджету і місцевих бюджетів; б) поняття нецільового використання бюджетних коштів, бюджетних призначень та деякі інші, які мають важливе значення для правильного застосування ст. 210 КК, законодавчо визначені в Бюджетному кодексі України; в) вказані в ст. 210 КК дії вчинюються на стадії виконання бюджетів і на порушення приписів Бюджетного кодексу України, закону України про Державний бюджет України на відповідний рік; г) суб'єктами цього злочину можуть визнаватися службові особи установи (організації), яка є розпорядником або одержувачем бюджетних коштів; д) важливе практичне значення мають питання про співвідношення злочину, передбаченого ст. 210 КК, з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 191, 364, 366, 367 КК, а також із суміжними адміністративними правопорушеннями.

Заняття 6. Практикум/колоквіум.

Завдання

1. Сіль, мука та консерви, які вразливі групи населення одержували в якості волонтерської допомоги, згодом з'явилися у продажу на полицях супермаркету. Виявилося, що його директор Савко прийняв товар на реалізацію від керівника благодійного фонду Матеуса. Останній пояснив, що сіль, мука та консерви надійшли до фонду від благодійних організацій Польщі та Канади і стали його власністю, долю якої фонд вирішує на власний розсуд. *Чи підлягають кримінальній відповідальності Савко та Матеус?*

2. Під час розслідування справи, порушеної за фактом смерті Оксамитової, було встановлено, що її смерть настала внаслідок добровільного вживання нею недоброякісної горілки, купленої у

продавця магазину Мірзабаєва. Останній пояснив, що отримав її від Басаврюка і Злидаренка, які привезли до нього 20 пляшок самостійно виготовленої ними горілки, попередили його про це і домовилися з ним про реалізацію горілки через магазин на умовах рівного розподілу виручки. У результаті проведеного обшуку у домоволодінні Костиркіна було виявлено ще 200 пляшок такої горілки, яку Басаврюк та Злидаренко збирались реалізувати у різних торгових пунктах. На всіх пляшках з горілкою були прикріплені етикетки торгових марок неіснуючих виробників алкогольної продукції та марки акцизного податку, придбані у Мікулишина, який їх виготовив самостійно. *Вирішіть питання про відповідальність Мірзабаєва, Басаврюка, Злидаренка, Костиркіна та Мікулишина.*

3. Депутати ВР проголосували одностайно за використання бюджетних коштів на будівництво автомобільних доріг замість програми розробки та постачання до ЗСУ сучасних систем протиповітряної оборони. *Чи підлягають вони відповідальності за ст. 210 КК?*

Список літератури та матеріалів судової практики

Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК)

Аналіз правозастосування судами норм закону про кримінальну відповідальність щодо незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (деякі проблемні питання (ст. 204 КК). *Вісник Верховного Суду України*. 2015. № 11. С. 28-34; № 12. С. 15-23.

Андрушко П. Коментар до статей 204 Кримінального кодексу України (Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів). *Юридичний вісник України (Інформац.-правовий банк)*. 2001. № 44 (3-9 листопада). С. 30-35.

Андрушко П. П. Коментар до статей 204, 210 Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2002. № 2. С. 88-114.

Гмирін А. А. Безпосередній об'єкт злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. *Юридична наука*. 2016. № 1. С. 71-84.

Гмирін А. А. Кваліфікуючі ознаки злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів.

Юридична наука. 2016. № 10. С. 16-51.

Гмирін А. А. Кримінально-правова характеристика злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України): автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 21 с.

Гмирін А. А. Родовий об'єкт злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. *Юридична наука*. 2015. № 12. С. 34-46.

Гмирін, А. А. Суб'єкт злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. *Юридична наука*. 2017. № 5. С. 46-64.

Гмирін А. Предмет злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. *Юридична наука*. 2015. № 7. С. 109-127.

Дудоров О. Визначення підакцизних товарів як предмета злочину. *Вісник прокуратури*. 2003. № 1. С. 28-35.

Дудоров О. О. Відповідальність за кримінально карані дії з підакцизними товарами. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС*. 2003. Вип. 2. С. 57-72.

Коляда П. Коли теорія розходиться з практикою (до питання про застосування у практичній діяльності статті 204

Кримінального кодексу України. *Юридичний вісник України*. 2002. № 16 (20-26 квітня). С. 1,6-7.

Куц В., Мамотенко О. Звільнення від кримінальної відповідальності як засіб реагування на незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 6. С. 176.

Лисенко В., Дзісяк О. Незаконне виготовлення, обіг та реалізація горілчаних виробів. *Вісник прокуратури*. 2008. № 1. С. 119-125.

Лисенко В., Курілов Г. Незаконний обіг товарів в Україні: характеристика способів злочинної діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2015. № 2. С. 277-285.

Мамотенко О. Кримінально-правова характеристика складу злочину, передбаченого статтею 204 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2014. № 6-1. Т. 3. С. 148.

Мамотенко О. Уголовная ответственность за незаконное обращение с подакцизными товарами в Украине. *Leges et Vita («Закон и жизнь»)*. 2015. № 12/2. С. 69.

Мінаєв М. Відповідальність за виготовлення, зберігання та збут самогону або інших міцних спиртних напоїв домашнього виготовлення. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 10. С. 99-102.

Мінаєв М. Кримінальна відповідальність за незаконне виготовлення,

зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України): автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2005. 23 с.

Савченко А., Плугатир М. Удосконалення механізму відповідальності у сфері виробництва й обігу тютюнових виробів. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2015. № 6. Т. 3. С. 53.

Шомін М. Незаконне виготовлення алкогольних напоїв як предмет злочину, передбаченого ст. 204 КК України. *Кримінальний кодекс України 2001р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)*: матер. наук.-практ. конф. (м. Львів, 4-5 квітня 2003 р.). Львів: ЛІВС при НАВС України, 2003. С. 207-210.

Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням. (ст. ст. 210 КК)

Андрушко П. П. Коментар до статей 204, 210 Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2002. № 2. С. 88-114.

Андрушко П. Коментар до статті 210 Кримінального кодексу України (Порушення законодавства про бюджетну систему України). *Юридичний вісник України (Інформ.-правовий банк)*. 2002. № 2 (12-18 січня). С. 26-32.

Андрушко П. Коментар до статті 211 Кримінального кодексу України (Видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку). *Юридичний вісник України (Інформ.-правовий банк)*. 2002. № 3 (19-25 січня). С. 31-32.

Волинець Р. А. Деякі питання застосування ст. 210 Кримінального кодексу України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2002. Вип.16. С. 352-355.

Волинець Р. А. Кримінальна відповідальність за порушення бюджетного законодавства України (ст. 210 КК України). Київ: Дакор, 2012. 184 с.

Волинець Р. А. Кримінальна відповідальність за порушення бюджетного законодавства України (ст. 210 КК України): автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2011. 16 с.

Волинець Р. А. Кримінально-правова характеристика бюджетних коштів як предмета злочинів. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса: Юрид. літ., 2010. Вип. 55. С. 329-333.

Волинець Р. А. Окремі питання відмежування злочину, передбаченого

ст. 210 КК України, від злочинів, передбачених статтями 191 і 222 КК України. *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність*: матер. міжнар. наук.- практ. конф. (м. Харків, 11-12 жовтня 2012 р.). Харків: Право, 2012. С. 394-398.

Волинець Р. А. Окремі питання відмежування злочину, передбаченого ст. 210 КК України, від злочинів, передбачених ст. ст. 364, 365 КК України. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології, кримінально-виконавчого права*: матер. III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.). Одеса: Фенікс, 2011. С. 65-69.

Волинець Р. А. Особливості суб'єкта нецільового використання бюджетних коштів службовою особою, а так само здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням всупереч бюджетному законодавству України. *Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права*: матер. ІІ міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 19-20 квітня 2012 р.). Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 97-101.

Волинець Р. Поняття «порушення бюджетного законодавства» та його значення для кваліфікації злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 3. С. 88-91.

Волинець Р. Порушення бюджетного законодавства України: наслідки як ознака об'єктивної сторони складу злочину. *Європейські перспективи*. 2013. № 3. С. 107-110.

Волинець Р. Щодо питань позначення форм порушення бюджетного законодавства, передбачених ст. 210 КК України. *Європейські перспективи*. – 2013. № 1. С. 87-90.

Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України. Харків: Вид. Нац. ун-ту внутр. справ. 2001. 384 с.

Дудоров О. Порушення бюджетного законодавства: проблеми кримінальної відповідальності. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 1. С. 29-35.

Дудоров О. Порушення законодавства про бюджетну систему України: проблеми кваліфікації злочину. *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 2002. №2(29). С. 145-157.

Кікінчук В. Предмет злочинів, пов'язаних з використанням бюджетних коштів в агропромисловому комплексі. *Форум права*. 2013. № 1. С. 413.

Степанюк Р. Л. Особливості суб'єктів злочинів, пов'язаних з порушеннями бюджетного законодавства. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків, 2002. Вип. 18. С 127-130.

Титаренко О., Руфанова В. Злочини, пов'язані з незаконним використанням бюджетних коштів: визначення поняття. *Юридична Україна*. 2011. № 2. С. 99-103.

Тихонова О. В. Кримінальна відповідальність за порушення

законодавства про бюджетну систему України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2009. 20 с.

Тихонова О. В. Суб'єкти використання бюджетних коштів не за цільовим призначенням. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2008. Вип. 39. С. 543-550.

Тихонова О. Об'єктивна сторона злочинних посягань на фінансову безпеку держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2015. № 3. Т.3. С. 51.

Тихонова О. Розвиток національного кримінального законодавства про відповідальність за порушення законодавства про бюджетну систему України. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 12. С. 156-159.

Черней В. Проблеми кримінальної відповідальності за нецільове використання бюджетних коштів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2014. Вип. 10-1 (2). С. 64-67.

Тема 3. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону.

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Питання

1. Кваліфікація видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону (ст. 211 КК).

2. Кваліфікація ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 КК).

3. Кваліфікація ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст. 212-1 КК).

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо **першого питання**: а) предмет кримінального

правопорушення в ст. 211 КК визначений так само, як у ст. 210 КК; б) нормативно- правові акти, про які йдеться в ст. 211 КК, є офіційними письмовими документами, прийнятими уповноваженими на те суб'єктами; в) дії, вказані в ст. 211 КК, можуть порушувати бюджетні відносини на стадії виконання бюджетів (як і в ст. 210 КК) або суспільні відносини фодо формування бюджетів (надходження до них коштів); г) важливе практичне значення мають питання про співвідношення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 211 КК, з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 210, 364, 366, 367 КК;

2) щодо *другого питання*: а) предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 212 КК, можуть виступати лише ті податки і збори, які входять до системи оподаткування (тобто передбачені Податковим кодексом України) і введені в установленому законом порядку; б) ухилення від сплати податків чи зборів слід відрізняти від несплати чи несвоєчасної сплати таких обов'язкових платежів з інших причин, ніж небажання особи сплатити податок чи збір повністю чи частково; в) неоднозначне (множинне) трактування прав і обов'язків платників податків і зборів, а також офіційна податкова консультація можуть за певних умов вказувати на відсутність в поведінці особи ознак незаконного діяння; г) при визначенні кола спеціальних суб'єктів цього злочину важливо також враховувати належність до них осіб, які виконують обов'язки податкових агентів щодо обчислення, утримання і сплати до бюджету коштів від імені платника податків чи зборів; д) обов'язково звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка вчинила злочин, передбачений ст. 212 КК, (якщо не має судимості за це кримінальне правопорушення) за наявності сукупності умов, вказаних уч. 4 ст. 212 КК; е) досягнення особою податкового компромісу, про яке йдеться в ч. 5 ст. 212 КК, мало своїм наслідком виключення кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків на прибуток підприємств та на додану вартість, якщо платник податків звернувся щодо цього в період з 17 січня до 16 квітня 2015 р.; є) важливе практичне значення мають питання про співвідношення ухилення від сплати податків чи зборів з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 191, 192, 212-1, 222, 358, 364, 366, 367 КК; ж) рекомендації щодо правильного застосування ст. 212 КК

наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів» від 8 жовтня 2004 р. № 15;

3) щодо *третього питання*: а) КК був доведений статтею 212-1 згідно із Законом України від 17 листопада 2005 р. № 3108-IV (набрав чинності 13 грудня 2005 р.); б) предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 211-1 КК, виступають зазначені в ній обов'язкові внески, які не входять до системи оподаткування (на відміну від ст. 212 КК); в) зміст основних понять, включених до складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 212 КК, визначається аналогічно ст. 212 КК, але з урахуванням наявності іншого законодавства, що регулює відносини, охоронювані ст. 212-1 КК; г) умови звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вчинила це кримінальне правопорушення, передбачені ч. 4 ст. 212-1 КК і вони своєю сукупністю відрізняються від умов, передбачених ч. 4 ст. 212 КК.

Заняття 7. Практикум/колоквіум

Завдання

1. Вайсман вчинив діяння, передбачене ч.2 ст.212 КК, але до моменту притягнення до кримінальної відповідальності сплатив податки, збори (обов'язкові платежі), а також відповідні фінансові санкції та пеню у повному обсязі. Між тим суд відмовив у застосуванні положень ч.4 ст.212 КК через те, що фінансові санкції та пеня не є шкодою, яка завдана державі несвоєчасною сплатою податків, натомість така шкода не була встановлена і не була відшкодована. *Чи вірне рішення прийняв суд?*

2. Правоохоронними органами було встановлено, що Береза, маючи судимість за ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, обіймаючи посаду директора підприємства, що здійснювало оптову торгівлю продовольчими товарами, ухилився від сплати до державного бюджету податків на загальну суму 1 950 000 грн. Дізнавшись про відкриття кримінального провадження, Береза сплатив зазначену суму податків. *Чи можна звільнити Березу від кримінальної відповідальності на підставі ч. 4 ст. 212 КК ? Які умови такого*

звільнення і чи є воно обов'язковим ?

3. Манець після викрадення чужого майна на суму 15 250 000 грн. два роки ніде не працював і податки не сплачував. Чи підлягає Манець кримінальній відповідальності за ухилення від сплати податків з доходів?

Список літератури та матеріалів судової практики

Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону (ст. 211 КК)

Андрушко П. П. Коментар до статей 204, 210 Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2002. № 2. С. 88-114.

Андрушко П. Коментар до статті 210 Кримінального кодексу України (Порушення законодавства про бюджетну систему України). *Юридичний вісник України (Інформ.-правовий банк)*. 2002. № 2 (12-18 січня). С. 26-32.

Андрушко П. Коментар до статті 211 Кримінального кодексу України (Видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку). *Юридичний вісник України (Інформ.-правовий банк)*. 2002. № 3 (19-25 січня). С. 31-32.

Волинець Р. А. Деякі питання застосування ст. 210 Кримінального кодексу України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2002. Вип.16. С. 352-355.

Волинець Р. А. Кримінальна відповідальність за порушення бюджетного законодавства України (ст. 210 КК України). Київ: Дакор, 2012. 184 с.

Волинець Р. А. Кримінальна відповідальність за порушення бюджетного законодавства України (ст. 210 КК України): автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2011. 16 с.

Волинець Р. А. Кримінально-правова характеристика бюджетних коштів як предмета злочинів. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса: Юрид. літ., 2010. Вип. 55. С. 329-333.

Волинець Р. А. Окремі питання відмежування злочину, передбаченого ст. 210 КК України, від злочинів, передбачених статтями 191 і 222 КК України. *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність*: матер. міжнар. наук.- практ. конф. (м. Харків, 11-12 жовтня 2012 р.). Харків: Право, 2012. С. 394-398 .

Волинець Р. А. Окремі питання відмежування злочину, передбаченого ст. 210 КК України, від злочинів, передбачених ст. ст. 364, 365 КК України. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології, кримінально-виконавчого права*: матер. III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.). Одеса: Фенікс, 2011. С. 65-69.

Волинець Р. А. Особливості суб'єкта нецільового використання бюджетних коштів службовою особою, а так само здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням всупереч бюджетному законодавству України. *Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права*: матер. Пміжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 19-20 квітня 2012 р.). Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 97-101.

Волинець Р. Поняття «порушення бюджетного законодавства» та його значення для кваліфікації злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 3. С. 88-91.

Волинець Р. Порушення бюджетного законодавства України: наслідки як ознака об'єктивної сторони складу злочину. *Європейські перспективи*. 2013. № 3. С. 107-110.

Волинець Р. Щодо питань позначення форм порушення бюджетного законодавства, передбачених ст. 210 КК України. *Європейські перспективи*. – 2013. № 1. С. 87-90.

Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України. Харків: Вид. Нац. ун-ту внутр. справ. 2001. 384 с.

Дудоров О. Порушення бюджетного законодавства: проблеми кримінальної відповідальності. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 1. С. 29-35.

Дудоров О. Порушення законодавства про бюджетну систему України: проблеми кваліфікації злочину. *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 2002. №2(29). С. 145-157.

Кікінчук В. Предмет злочинів, пов'язаних з використанням бюджетних коштів в агропромисловому комплексі. *Форум права*. 2013. № 1. С. 413.

Степанюк Р. Л. Особливості суб'єктів злочинів, пов'язаних з порушеннями бюджетного законодавства. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків, 2002. Вип. 18. С 127-130.

Титаренко О., Руфанова В. Злочини, пов'язані з незаконним використанням бюджетних коштів: визначення поняття. *Юридична Україна*. 2011. № 2. С. 99-103.

Тихонова О. В. Кримінальна відповідальність за порушення законодавства про бюджетну систему України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2009. 20 с.

Тихонова О. В. Суб'єкти використання бюджетних коштів не за цільовим призначенням. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*.

Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2008. Вип. 39. С. 543-550.

Тихонова О. Об'єктивна сторона злочинних посягань на фінансову безпеку держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2015. № 3. Т.3. С. 51.

Тихонова О. Розвиток національного кримінального законодавства про відповідальність за порушення законодавства про бюджетну систему України. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 12. С. 156-159.

Черней В. Проблеми кримінальної відповідальності за нецільове використання бюджетних коштів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2014. Вип. 10-1 (2). С. 64-67.

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)

(ст. 212 КК)

Андрусяк В. Посередники не пройдуть: тренди боротьби з ухиленням від оподаткування. *Юридична газета*. 2018. № 11. С. 14-1.

Андрушко П. Коментар до статті 212 Кримінального кодексу України (Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів). *Юридичний вісник України (Інформ.- правовий банк)*. 2002. № 5 (2-8 лютого). С. 17-32.

Андрушко П. П. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (науково-практичний коментар до статті 212 Кримінального кодексу України та проблеми її застосування). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 5. С. 9-52.

Андрушко П. П. Проблеми відповідальності за умисну несвоєчасну сплату податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2001. Вип.11. С. 418-423.

Андрушко П. П. Яким інтересам має надаватись правозастосовними органами пріоритет при вирішенні питання про відповідальність за несплату податкових зобов'язань: фіскальним держави чи платника податків (коментар до постанови Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 р. № 15). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 1. С. 36-56.

Берднік І. В. Специфіка звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів, інших, обов'язкових платежів у зв'язку із закінченням строків давності. *Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 13-15 квітня 2007 р.). Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2007. Ч. 1. С. 143-146.

Берзін П. С. Критерії визначення фактичного ненадходження до

бюджетів і державних цільових фондів коштів у значних, великих та особливо великих розмірах при ухиленні від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 8. С. 36-68.

Беліков О. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Юридичний журнал*. 2010. № 6. С. 84-88.

Брич Л. П., Навроцький В. О. Кримінально-правова кваліфікація ухилення від оподаткування в Україні: монографія. Київ: Атіка, 2000. 288 с.

Брич Л. П. Розмежування ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів з іншими складами злочинів. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 108-110.

Вегера В. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків. *Вісник прокуратури*. 2009. № 7. С. 51-54.

Гоцуляк Є. М. Розмежування ухилення від сплати податків та податкового планування за законодавством України. *Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ на шляху до євроінтеграції*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 21-22 листоп. 2014 р.). Дніпропетровськ: Дніпропетр. гуманітар. ун-т, 2014. С. 173-175.

Гревцова Р. Ю. Кримінальна відповідальність за податкові злочини в Україні: автореф. дис канд. юрид. наук.: 12.00.08. Київ, 2003. 18 с.

Григор'єва М. Є. Співвідношення підстав звільнення особи від кримінальної відповідальності, передбачених ст. 45 та ч. 4 ст. 212 КК України. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 31-33.

Грицюк А. Аналіз протиправності відшкодування ПДВ. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2013. № 2. С. 138.

Грицюк А. Г. Незаконне відшкодування податку на додану вартість: кримінально-правові аспекти: автореф. дис.канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2013. 20 с.

Гуль В. Способи ухилення від сплати податків суб'єктами господарювання. *Вісник прокуратури*. 2018. № 6. С. 109-111.

Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона податкових відносин: напрями удосконалення законодавства. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Спілка юристів України, 2001. Вип. 9. С. 392-399.

Гуторова Н. О. Суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2001.

Вип. 15. С. 17-22.

Гущесова Т. Г., Заруцький О. В. Актуальні проблеми кваліфікації окремих злочинів у сфері господарської діяльності. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2006. Том 53. С. 163- 170.

Дмитренко Е. Правовий аналіз юридичної відповідальності за ухилення від сплати обов'язкових платежів. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2004. № 4. С. 95-99.

Дмитренко Е. С. Відповідальність за ухилення від сплати обов'язкових платежів: окремі аспекти удосконалення правового регулювання. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 105-107.

Дудоров О. Заохочувальна норма, передбачена частиною 4 статті 212 Кримінального кодексу України: до питання про запровадження, тлумачення і застосування. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 2. С. 73-78.

Дудоров О. Конфлікт інтересів. Податкові роз'яснення та їх кримінально-правове значення. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 1. С. 84-99.

Дудоров О. Кримінально-правове значення переплати податкових платежів. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 9. С. 129-134.

Дудоров О. О. Вплив оподаткування доходів, одержаних злочинним шляхом, на застосування кримінально-правової норми про ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Часопис Академії адвокатури України*. 2008. № 1. С. 44- 51.

Дудоров О. О. Діяння у складі злочину, передбаченому ст. 212 Кримінального кодексу України: проблеми тлумачення і вдосконалення законодавства. *Життя і право*. 2004. № 3. С. 66-72.

Дудоров О. О. Необережна несплата податків і зборів як кримінально-правова проблема та можливі шляхи її вирішення. *Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи*: матер. міжнар. наук. конф. (м. Харків, 9 грудня 2016 р.). Харків: Право, 2016. С. 99-103.

Дудоров О. О. Проблеми кримінально-правової охорони системи оподаткування України: автореф. дис д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 34 с.

Дудоров О. О. Про місце норм, що передбачають відповідальність за злочинні посягання на систему оподаткування, у системі Особливої частини Кримінального кодексу України. *Університетські наукові записки*. 2008. № 2. С. 177-184.

Дудоров О. О., Свириденко Т. В. До питання співвідношення контрабанди та ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Митна справа*. 2002. № 1. С. 15-26.

Дудоров О. О. Службова особа підприємства, установи, організації

як суб'єкт ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Наука і правоохорона*. 2008. № 1. С. 45-54.

Дудоров О. О. Ухилення від сплати податків: Кримінально-правові аспекти: монографія. Київ: Істина, 2006. 648 с.

Дудоров О. О. Шляхи вдосконалення компромісної норми, передбаченої ч. 4 ст. 212 КК України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. юридична*. 2007. Вип. 3. С. 309-323.

Дудоров О. Проблеми застосування і вдосконалення кримінально-правового компромісу у сфері оподаткування. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2004. № 12. С. 64-75.

Дудоров О. Про інтелектуальну ознаку умислу податковогозлочинця. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 1. С. 110-115.

Дудоров О. Співвідношення ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів та шахрайства з фінансовими ресурсами. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 7. С. 101-104.

Дудоров О. Фіктивне управління суб'єктом господарювання у механізмі злочинного ухилення від оподаткування: проблеми кримінально-правової кваліфікації. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 5. С. 127-132.

Завертайло М. А. Ухилення від сплати податків. *Проблеми розбудови громадянського суспільства в Україні*: матер. міжвуз. наук.-практ. конф. (м. Київ, 5 червня 2008 р.). Київ: Ун-т економіки та права «Крок», 2008. Кн. 2. С. 268-274.

Задоя К. Податковий компроміс як обставина, що «перешкоджає» розвитку кримінально-правових відносин. *Право і громадянське суспільство*. 2014. № 2. С. 67-76.

Заркуа Л. Д. Деякі проблеми відповідальності за нові форми ухилення від сплати податків. *Кримінальний кодекс України 2001р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)*: матер. наук.-практ. конф. (м. Львів, 4-5 квітня 2003 р.). Львів: ЛІВС при НАВС України, 2003. С. 230-232.

Йоффе М. Кримінально-правові та процесуальні аспекти звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків. *Право України*. 2002. № 10. С. 67-70.

Каменський Д. Питання кримінальної відповідальності за порушення вимог податкової оптимізації в Україні та США. *Фінансове право*. 2014. № 3. С. 14.

Ковігиді О. Звільнення від кримінальної відповідальності при вчиненні ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 4. С. 89-93.

Кошевський В. С. Кримінально-правова характеристика ухилення від

сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2013. 20 с.

Куцевич М. Проблеми застосування звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) та страхових внесків, пов'язані з дією нового КПК України. *Європейські перспективи*. 2013. № 12. С.47.

Кураш Я. М. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів (аналіз складу злочину): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 1998. 18 с.

Лисенко В. В. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. Київ: Акад. держ. подат. служби України, 2001. 200 с.

Марущак А. И. Противоправное использование резидентами Украины «оффшорных схем» (научный обзор). *Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні*. Харків: 2004. Вип.9. С. 155-175.

Мельник О. Основні способи ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. Київ: Міжвід. наук.- дослід. центр з проблеми боротьби з орг. злочинністю. 2014. № 2(33). С. 122-125.

Навроцький В., Загінєй З. Окремі проблеми співвідношення норм Кримінального та Податкового кодексів України в частині оподаткування кримінальних доходів. *Наука і правоохорона*. 2014. № 3. С. 183.

Наден О. В. Юридичні факти в правовому регулюванні звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссруд, 2006. С. 111-113.

Наджафов О. Злочини про ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: предмет і об'єкт. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 6. С. 43-54.

Наджафов О. Чи не помилилась вища судова інстанція? Щодо питання кваліфікації ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2004. № 12. С. 47-55.

Огороднік К. Кримінально-правове значення мотиву і мети при вчиненні ухилення від сплати податків. *Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: Право*. 2014. Вип. 7. С. 268.

Огороднік К. М. Вина при ухиленні від сплати податків: автореф. дис

канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 16 с.

Огороднік К. М. Кримінально-правове значення відмежування умисного та неумисного ухилення від сплати податків. *Університетські наукові записки*. Хмельницький: Хмельниц. ун-т управ. та права, 2012. № 4 (44). С. 369-374.

Огороднік К. Питання вини при ухиленні від сплати податків. *Університетські наукові записки*. 2014. № 3. С. 140-144.

Огороднік К. Поняття та значення юридичної помилки у складі ухилення від сплати податків у кримінальному праві України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 2. С. 304.

Олійниченко В. В. Звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) за ч. 4 та ч. 5 ст. 212 КК України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 20 с.

Олійниченко В. В. Правова природа звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) за ч. 4 ст. 212 КК України. *Питання боротьби зі злочинністю*. Харків: Право, 2017. Вип. 34. С. 243-259.

Олійниченко В. В. Проблеми застосування звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) за ч. 4 ст. 212 КК України. *Питання боротьби зі злочинністю*. Харків: Право, 2016. Вип. 32. С. 185-201.

Олійниченко В. Кримінально-правова характеристика ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 193-200.

Останін В. О. Кваліфікація ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2004. 20 с.

Паю О. В. Незаконне відшкодування податку на додану вартість за експортними операціями: проблеми кримінально- правової кваліфікації. *Напрями удосконалення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності: зб. наук. праць за матеріал. Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Алерта, 2010. С. 306- 310.*

Смирнова А. В. Кримінально-правова кваліфікація співучасті в ухиленні від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів): автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2012. 19 с.

Смирнова А. Кримінально-правова характеристика предмета ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. *Юридична Україна*. 2006. № 9. С. 82-87.

Смирнова А. Критерії кваліфікації співучасті в ухиленні від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). *Митна справа*. 2013. № 4 (2) (88). С. 159-165.

Сухов Ю. М. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: проблеми відмежування від суміжних злочинів та кваліфікації за сукупністю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2000. 16 с.

Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст. 212-1 КК)

Дудоров О. О., Дудорова К. Б. Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: проблеми визначення предмета злочину. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики*: матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. Одеса: Фенікс, 2012. С. 74-77.

Дудоров О. Проблеми вдосконалення кримінального законодавства про відповідальність за ухилення від сплати страхових внесків. *Фінансове право*. 2014. № 3. С. 7.

Дудоров О. Страхові внески і кримінальний закон, або про співвідношення складів злочинів, передбачених статтями 212 і 212-1 Кримінального кодексу України. *Вісник прокуратури*. 2008. № 1. С. 63-76.

Кошевський В. Відмежування ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування від суміжних складів злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 12. С. 159-161.

Кошевський В. С. Кримінально-правова характеристика ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2013. 20 с.

Кошевський В. С. Суб'єктивна сторона ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. *Часопис Академії адвокатури України*. 2012. № 1. С. 1-8.

Степаненко Д. Зміст діяння у складі злочину, передбаченого ст. 212-1 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 464.

Степаненко Д. Способи ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. *Митна справа*. 2013. № 2. (86). Ч. 2. Кн. 1. С. 62-68.

Степаненко Д. Ю. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ,

2014. 20 с.

Чабаненко С. Визначення державних коштів як предмета злочинів, пов'язаних з діяльністю позабюджетних цільових фондів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 222.

Чабаненко С. М. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинам, пов'язаним із діяльністю позабюджетних цільових фондів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2017. 18 с.

(Див. також список літератури до всіх тем).

Модуль 3. Особливості відповідальності за окремі кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, зокрема, підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання

Тема 1. Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей.

Питання

1. Кваліфікація незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 203-2 КК).

Пояснення і рекомендації

При розгляді питань щодо кваліфікації незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей важливо враховувати наступні положення:

1) до 25.06.2009 р. (дата набрання чинності Законом України «Про заборону грального бізнесу в Україні» від 15 травня 2009 р. №1334-VI) зайняття гральним бізнесом є легальним (в тому числі, видавалися ліцензії), не було заборонене в Україні та не мало правовим наслідком притягнення до кримінальної відповідальності;

2) Законом України «Про заборону грального бізнесу в Україні» від 15 травня 2009 р. №1334-VI на території України було заборонено гральний бізнес та участь в азартних іграх, відповідно до положень якого було вживано наступні визначення: *гральний бізнес* – діяльність, пов'язана з організацією, проведенням та

наданням можливості доступу до азартних ігор у казино, на гральних автоматах, комп'ютерних симуляторах, у букмекерських конторах, в інтерактивних закладах, в електронному (віртуальному) казино незалежно від місця розташування сервера (в ред. Закону № 3383-VI від 19.05.2011 р.); *азартна гра* – будь-яка гра, обов'язковою умовою участі в якій є сплата гравцем грошей, у тому числі через систему електронних платежів, що дає змогу учаснику як отримати виграш (приз) у будь-якому вигляді, так і не отримати його залежно від випадковості (в ред. Закону № 3383-VI від 19.05.2011 р.); *до азартних ігор не відносилися*: організація та проведення лотерей, організація та проведення творчих конкурсів, спортивних змагань тощо, незважаючи на те передбачається чи не передбачається їх умовами грошовий або майновий виграш, гра в більярд, гра в кеглі (боулінг) та інші ігри, які проводяться без одержання гравцем призу (виграшу), гра на гральних автоматах типу «кран-машина» (двокоординатні автомати), де як виграш (приз) гравець отримує виключно матеріальні речі (іграшки, цукерки тощо, розіграші на безоплатній основі з рекламуванням (популяризацією) окремого товару, послуги, торгової марки, знаків для товарів і послуг, найменування або напрямів діяльності суб'єктів господарювання, комерційної програми з видачею виграшів у грошовій або майновій формі, розіграші у вигляді конкурсів (ігор, вікторин), умови яких передбачають безоплатне набуття особою статусу її учасника та отримання учасником, який виявив кращі особисті знання та вміння, виграшів у грошовій або майновій формі за особисту перемогу, розіграші на безоплатній основі для розважальних, благодійних або пізнавальних цілей; *організатори азартних ігор* – фізичні та юридичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють діяльність з організації і проведення азартних ігор з метою отримання прибутку; *організація і проведення азартних ігор* – діяльність організаторів азартних ігор, що здійснюється з метою створення умов для здійснення азартних ігор та видачі виграшів (призів) учасникам азартних ігор; *учасники азартних ігор* – фізичні особи з повною цивільною дієздатністю, що беруть участь в азартних іграх;

3) в період з 25.06.2009 р. (дата набрання чинності Законом України «Про заборону грального бізнесу в Україні» від 15 травня 2009 р. №1334-VI) по 13.01.2011 р. (дата набрання чинності «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

удосконалення законодавства про заборону грального бізнесу в Україні» № 2852-VI від 22 грудня 2010 р.) кримінальна відповідальність за заняття гральним бізнесом мала підставою ст.203 КК («Зайняття забороненими видами господарської діяльності»);

4) з 13.01.2011 р. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства про заборону грального бізнесу в Україні» № 2852-VI від 22 грудня 2010 р.) КК було доповнено ст.203-2 («Заняття гральним бізнесом»), яка стала співвідноситися зі ст.203 КК як спеціальна та загальна норма;

5) з 17.01.2012 р. (дата набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» 15 листопада 2011 р. № 4025-VI) з КК було виключено ст.203 («Зайняття забороненими видами господарської діяльності»);

6) з 13.08.2020 р. набув чинності Закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор від 14 липня 2020 р. № 768-IX, яким було визначено правові засади здійснення державного регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор в Україні, правові, економічні, соціальні та організаційні умови функціонування азартних ігор, ст.203-2 КК було викладено в новій редакції під назвою «Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей» - знову легальна діяльність, але кримінальна відповідальність за порушення умов та правил регулювання;

7) важливим елементом обґрунтування кримінальної відповідальності є соціальна обумовленість заборони, а згодом регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор, питання чого слід обговорити;

8) для встановлення конкретизованих ознак об'єктивної сторони і суб'єкта кримінального правопорушення за ст.203-2 КК необхідно звертатись до визначень, наведених в ст. 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор від 14 липня 2020 р. № 768-IX.

Заняття 8. Практикум/колоквіум

Завдання

1. Працівниками поліції було встановлено, що у підвальному приміщенні колишнього магазину «Мелодія» у центрі міста протягом декількох років підпільно (без відповідної ліцензії) функціонував зал, в якому було розміщено гральні автомати, столи для гри в рулетку та в картярські ігри, в тому числі покер та блекджек. Під час поліцейського рейду були затримані директор закладу, бухгалтер, начальник охорони та охоронці, круп'є, офіціантки, а згодом – власник гральних автоматів та іншого обладнання. *Хто з вказаних осіб є суб'єктом кримінальної відповідальності за ст.203-2 КК, які форми об'єктивної сторони вони здійснювали?*

2. Поліція виявила громадянина Бендера, який надавав платні консультації з гри на віртуальних автоматах, у рулетку, карти, відео-покер, лотерею та кено (зокрема, пояснення основ та механіки гри, розробка індивідуальної стратегії, розрахунок лімітів тощо) та супроводу (контроль за діями гравця, «стоп»-слово та інші заходи для зупинки гри) громадянці Футурамовій, яка завзято грала у віртуальних казино VBet, BetWinner, PariMatch, Joker тощо. *Чи підлягають кримінальній відповідальності Бендер та Футурамова?*

Список літератури та матеріалів судової практики

Зайняття гральним бізнесом. Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 203-2 КК)

Валіков І. А. Про недоліки законодавчого визначення зайняття ігровим бізнесом та шляхи їх усунення. *Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права*: матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 19-20 квітня 2012 р.). Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 88-90.

Висоцька В. В. Зайняття гральним бізнесом: кримінально- правовий аналіз складу злочину: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 20 с.

Висоцька В. В. Об'єктивна сторона зайняття гральним бізнесом: проблемні питання. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2015. № 3. С. 85-89.

Висоцька В. Проблеми визначення видового об'єкта злочину, передбаченого статтею 203-2 КК України «зайняття гральним бізнесом». *Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство*.

2013. Т. 18. Вип. 2. С. 79-85.

Висоцька В. Спортивна карткова гра в контексті статті 203-2 КК України: історія і сучасність. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2014. № 11. Т. 2. С. 105-107.

Вознюк А. А., Пиняга Р. О. Характеристика осіб, які вчиняють злочини, пов'язані із зайняттям гральним бізнесом. *Вісник Харківського Національного університету внутрішніх справ*. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2012. Вип. 4(59). Ч. 1. С. 96-102.

Гладун О. Суспільна небезпечність зайняття гральним бізнесом. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 4. С. 81.

Киричко В. М. Зайняття гральним бізнесом. *Велика українська юридична енциклопедія*. Харків: Право, 2017. Т. 17. С. 218-220 .

Конюшко К. Застосування у судовій практиці санкцій, пов'язаних із заборонаю організації і проведення азартних ігор на території України. *Юридичний вісник України*. 2009. № 42 (17-23 жовтня). С. 10.

Петричко Н. О. Незаконні азартні ігри: кримінально- правове та кримінологічне дослідження: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2010. 20 с.

Поптанич Ю. Проведення лотерей в Україні в умовах заборони грального бізнесу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 264-270. Рубан К. П. Актуальні питання щодо декриміналізації зайняття гральним бізнесом. *Вісник кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2012. Т. 1. С. 157-159.

Рябчук С. Азартні ігри як соціально-психологічне явище: поняття, генеза, правове регулювання. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2015. Вип. 29. С. 216.

Топорецька З. М. Зайняття гральним бізнесом: поняття та його значення для процесу розслідування. *Право України*. 2012. № 3/4. С. 515-520.

(Див. також список літератури до всіх тем).

Тема 2. Протидія законній господарській діяльності.

Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації.

Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню

розповсюдження зброї масового знищення.

Питання

1. Кваліфікація протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК).

2. Кваліфікація протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК).

3. Кваліфікація легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209 КК).

4. Кваліфікація умисного порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (ст. 209-1 КК).

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо **першого питання**: а) у ст. 206 КК йдеться про протидію лише законній господарській діяльності; б) об'єктивну сторону цього кримінального правопорушення утворить поєднання хоча б одного виду протиправної вимоги з хоча б одним видом погрози, вказаних у ч. 1 ст. 206 КК; в) з 2 листопада 2016 р. самостійною формою протидії законній господарській діяльності визнається захоплення об'єктів, поєднане з припиненням чи обмеженням діяльності на них та обмеженням доступу до них; г) рекомендації щодо вирішення питань про необхідність додаткової кваліфікації вчиненого за іншими статтями КК, а також про особливості кваліфікації за ознакою тяжких наслідків наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» від 4 червня 2010 р. № 7; д) окремого аналізу потребує питання про співвідношення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 206, 189 і 355 КК;

2) щодо **другого питання**: а) КК доповнено статтею 206-2

згідно із Законом України від 10 жовтня 2013 р. № 642- VII; б) за ст. 206-2 КК кваліфікується лише таке протиправне заволодіння майном підприємства, установи чи організації, яке вчинено певним способом, а саме: шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації; в) на відміну від кримінальних правопорушень проти власності, корисливий мотив збагачення за рахунок чужого майна не є обов'язковим для кваліфікації цього злочину; г) рекомендації щодо вирішення питань про необхідність додаткової кваліфікації вчиненого за іншими статтями КК, а також про особливості кваліфікації за ознакою тяжких наслідків наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидивзлочинів та їх правові наслідки» від 4 червня 2010 р. № 7; д) окремого аналізу потребує питання про співвідношення цього кримінального правопорушення з кримінальними правопорушеннями проти власності та тими, що передбачені статтями 357, 358, 366 КК;

3) щодо *третього питання*: а) суспільна небезпечність цього злочину значною мірою обумовлена зв'язком злочинних дій з організованою злочинністю, особливо транснаціональною, для якої шляхом легалізації створюється узаконена фінансова і матеріальна база; б) законодавче визначення раніше вчиненого суспільно небезпечного протиправного діяння, внаслідок якого одержані доходи, що виступають предметом легалізації, неодноразово змінювалось, а в чинній ст. 209 КК воно по- різному визначено стосовно таких діянь, вчинених на території України і за її межами; в) об'єктивну сторону цього кримінального правопорушення утворить вчинення особою хоча б однієї з альтернативно зазначених у ст. 209 КК дій; г) передбачені в ст. 209 КК види дій утворюють дві групи: до першої входять дії, якими майну, одержаному шляхом вчинення предикатного діяння, надається законний вигляд – вчинення фінансової операції або правочину, набуття, володіння чи використання; другу групу утворюють дії, спрямовані на приховання чи маскування незаконного походження майна, володіння ним, прав на нього, джерела його походження, місцезнаходження, переміщення, зміну його форми (перетворення); д) для суб'єктивної сторони цього кримінального правопорушення обов'язковими є усвідомлення винною особою того, що майно

одержане шляхом вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, а також мета надання майну законного вигляду та «відмивання слідів» його незаконного походження; е) залежно від того, чи вчиняла особа предикатне діяння, вирішується питання щодо форм вчинення цього кримінального правопорушення, в яких вона може бути суб'єктом; є) окремого аналізу потребує питання про співвідношення цього кримінального правопорушення з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 198 і 306 КК; ж) рекомендації щодо правильного застосування ст. 209 КК наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 15 квітня 2005 р. № 5;

4) щодо **четвертого питання**: а) КК був довший статтею 209-1 згідно із Законом України від 16 січня 2003 р. № 430-IV (набрав чинності 11 червня 2003 р.); б) у частинах 1 і 2 ст. 209-1 КК йдеться про самостійні види порушень у сфері здійснення фінансового моніторингу, спрямованого на запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; в) для правильного розуміння і застосування ст. 209-1 КК необхідно звертатись до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14 жовтня 2014 р. № 1702-VII, який регулює зазначені суспільні відносини; г) за частинами 1 і 2 ст. 209-1 КК незаконні дії вчинюються з інформацією, яка надається спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади із спеціальним статусом з питань фінансового моніторингу, однак за ч. 1 цієї статті предметом виступає лише інформація про фінансові операції, що відповідно до закону підлягають фінансовому моніторингу; д) заподіяння істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб є однаковою обов'язковою ознакою правопорушень, передбачених частинами 1 і 2 ст. 209-1 КК; е) суб'єктами кримінальних правопорушень, передбачених ст. 209-1 КК, визнаються: за ч. 1 – особи, на яких покладений обов'язок щодо своєчасного надання правдивої інформації про фінансові

операції, що підлягають фінансовому моніторингу, а за ч. 2 – особи, яким відповідна інформація стала відома у зв'язку з професійною чи службовою діяльністю.

Заняття 9. Практикум/колоквіум

Завдання

1. Морозко вирішив інвестувати гроші, одержані від нелегального обігу наркотичних засобів, в легальну економіку, для чого придбав декілька будівель, відремонтував та обладнав їх, зареєстрував та почав здійснювати діяльність підприємств з побутового обслуговування (пральня, мийка автомашин) та торгівлі (магазин секондхенду та бутік брендового одягу). *Чи підлягає Морозко кримінальній відповідальності? Обґрунтуйте наявність або відсутність ознак суспільної небезпечності його поведінки.*

2. Після обґрунтованого спостереження про зниження доходу від своєї підприємницької діяльності Сайко прийшов до висновку, що причиною цього є дії конкурента – підприємця Федота, який поставив поряд кіоскі пропонував до продажу у ньому аналогічну продукцію. Сайко почав вимагати від Федота працювати лише тоді, коли він йде на обід, погрожуючи настанням великих неприємностей, однак Федот відповів, що він нікого не боїться. Через декілька днів Сайко підпалив машину Федота вартістю 420000 гривень і вона повністю згоріла, після чого зателефонував Федоту і повторив свою вимогу, пригрозив йому вбивством у разі невиконання вимоги. Останній, злякався і декілька днів не виходив на роботу, а потім повідомив про дії Сайко в поліцію. Внаслідок простою належні Федоту продукти харчування загальною вартістю 52000 гривень прийшли в непридатний для реалізації стан. *Кваліфікуйте дії Сайко.*

3. Працівник поліції Хайпов цілий рік отримував щомісячно від громадянина Телемонко «відкат» у розмірі 1 тис. доларів США за прикриття збуту на території району наркотичних засобів. Частину отриманих коштів Хайпов використовував на власні особисті потреби, а іншу частину передавав своїй колишній дружині – приватному підприємцю Бердянській, яка знала про їх злочинне походження. Бердянська вносила ці кошти на свій

банківський рахунок як торгівельну виручку, а потім витрачала їх для купівлі обладнання для ведення свого бізнесу. *Чи є в діях Хайпова, Телемонко та Бердянської склад кримінального правопорушення, зокрема, легалізації майна, здобутого злочинним шляхом? Кваліфікуйте їх дії.*

4. Детально проаналізуйте співвідношення протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК України) з кримінальними правопорушеннями проти власності. Вкажіть на відмінності або спільні риси шляхом порівняння у таблиці.

Список літератури та матеріалів судової практики

Протидія законній господарській діяльності. Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. ст. 206, 206-2 КК)

Андрушко П. Коментар до ст.155-8 Кримінального кодексу України (Протидія законній підприємницькій діяльності). *Юридичний вісник України (Інформац.-правовий банк)*. 2001. № 14 (5-11 квітня). С. 33-36.

Антонов С. В. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за рейдерське захоплення підприємств. *Право України*. 2014. № 11. С. 195-200.

Арманов М., Куц В. Рейдерство: кримінально-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 10. С. 128- 131.

Артюх М. Поняття та сутність рейдерства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 3. С. 52.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: навчальний посібник. Київ: КНТ, 2007. 392 с.

Берlach Ю. А. Проблеми юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з рейдерством в Україні. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2009. № 3(46). С. 235-243.

Варналій З. С., Мазур І. І. Рейдерство в Україні: передумови та шляхи подолання. *Стратегічні пріоритети*. Київ: НІСД, 2007. № 2(3). С. 129-136.

Василенко М. Д. Проблема рейдерських атак: зміни в законодавстві щодо його покращення. *Традиції та новачії юридичної науки: минуле, сучасне, майбутнє*: матер. міжнар. наук.- практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2017 р.). Одеса: Гельветика. Т. 2. С. 710-712.

Гарагонич О. В. Рейдерське захоплення акціонерних товариств: поняття та етапи. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2013.

№ 6. С. 68-80.

Головань І. В. Рейдерство - модний термін чи зручна ширма? *Вісник господарського судочинства*. 2008. № 6. С. 125-128.

Головін Д. І. Кримінально-правова характеристика протидії законній господарській діяльності за кримінальним законодавством країн-учасниць СНД. *Університетські наукові записки*. 2011. № 3. С. 255-260.

Головін Д. І. Службова особа як ознака особливокваліфікованого складу злочину - протидія законній господарській діяльності. *Актуальні проблеми юридичної науки: зб. тез міжнар.наук. конф. (м. Хмельницький, 18-19 листоп. 2011 р.)*. Хмельницький: Хмельниц. ун-т управ. та права, 2011. Ч. 4. С. 26-28.

Грек Б. М., Грек Т. Б. Поняття та історичні передумови розвитку рейдерства в Україні. *Адвокат*. 2010. № 9. С. 29-34.

Грек Б. М. Кримінально-правова характеристика об'єктивної сторони рейдерства та його відмінність від суміжних злочинів. *Адвокат*. 2009. № 9 (108). С. 6-11.

Грек Б. М. Проблеми кримінальної відповідальності за рейдерство та шляхи їх вирішення. *Адвокат*. 2008. № 9. С. 4-9.

Грек Б. Проблеми кримінальної відповідальності за рейдерство та шляхи їх вирішення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 1. С. 75-81.

Грек Б. Про кримінальну відповідальність за рейдерство. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 3. С. 40-46.

Гринишин О. Розмежування ст. 206 КК України «Протидія законній господарській діяльності» та ст. 355 КК України

«Примушування до виконання цивільно-правових зобов'язань» у контексті посягань на свободу договору. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2017. Вип. 64. С. 201-207.

Грищенко Н. М. Витоки та сучасний стан кримінальної відповідальності за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 168-170.

Грищенко Н. М. Особливості об'єкта протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 4. С. 126-128.

Грищенко Н. Соціальна зумовленість кримінальної відповідальності за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 258-262.

Дергач Л. В. Вимагання як складова рейдерства, що вчинюється організованими злочинними групами. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах: матер. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 30 жовтня 2009 р.)*. Запоріжжя: Юрид. ін-т ДДУВС,

2009. Ч. 2. С. 158-160.

Запотоцький А. П. Особливості підроблення документів з метою незаконного заволодіння грошовими коштами та майном у сфері будівництва. *Донецький юридичний інститут: 55 років на теренах освіти і науки*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кривий Ріг, 13 травня 2016 р.). Кривий Ріг: ДЮІ МВС України. 2016. С. 216-218.

Кальман О. Г. Насильство як засіб протидії законній підприємницькій діяльності. *Проблеми боротьби з насильницькою злочинністю*: зб. матер. наук.-практ. конф. Харків: ПФ «Книжк. вид-во «Лествиця Марії». 2001. С. 110-114.

Кахович О. Рейдерство в Україні: типи, суб'єкти, чинники та особливості. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2013. № 3. Т. 2. С. 91.

Кацаваленко О. П. Деякі аспекти проблеми визначення об'єкта протидії законній господарській діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. Луганськ: Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. Вип. 2. С. 139-145.

Киричко В. М. Протидія законній господарській діяльності. *Велика українська юридична енциклопедія*. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 846-849.

Кисленко Д. П. Проблеми кримінальної відповідальності за участь у рейдерських захопленнях. *Юридична наука*. 2016. № 11. С. 4-12.

Кісілюк Е. Кримінально-правова основа протидії рейдерству. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 1. С. 111-114.

Козубай Д. Ю. Пропозиції щодо вдосконалення статті 206 КК України («Протидія законній господарській діяльності»). *Четверті Харківські кримінально-правові читання*: тези доп. та наук. повідомл. учасн. міжнар. наук. конф. студ. та аспірантів (м. Харків, 16-17 травня 2014 р.). Харків: Право, 2014. С. 336-338.

Кубарєв І. В., Барган С. С. Сутнісні ознаки рейдерства. *Правовий часопис Донбасу*: зб. наук. пр. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України. 2018. №2 (63). С. 117-122.

Кузьмін Р. Р. Характеристика способів протиправного заволодіння суб'єктами господарювання як виявів рейдерства. *Митна справа*. 2013. № 2. С. 10-17.

Куц В., Арманов М. Рейдерство: кримінально-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 10. С. 128- 131.

Осипян А. Л. Рейдерство: коррупционные захваты и враждебные поглощения. Краматорск: Тираж-51, 2011. – 840 с.

Педан В. Визначення шантажу й обману як злочинних способів при протидії законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 12. С. 77-79.

Педан В. І. Актуальність дослідження питань протидії законній

господарській діяльності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2016. № 2. С.55–58.

Педан В. Суб'єкт протидії законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 1. С.87.

Перепелица А. И. К вопросу о совершенствовании уголовно-правовой нормы, предусматривающей ответственность за противодействие законной хозяйственной деятельности (ст. 206 УК Украины). *Проблеми запобігання службовим злочинам у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. семінару (м. Харків, 9 лист. 2004 р.). Київ, Харків: Юрінком Інтер, 2005. С. 61-63.

Скора Л. Мета як обов'язкова ознака складу злочину, передбаченого ст. 206 КК України. *Держава і право: de legepraeterita, instante, futura*: тези міжнар. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 27-28 листоп. 2009 р.). Миколаїв: Іліон, 2009. С. 343-344.

Скора Л. М. Заподіяння великої шкоди як ознака протидії законній господарській діяльності. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса: Юрид. літ, 2010. Вип. 55. С. 420-424.

Скора Л. М. Кримінально-правова характеристика протидії законній господарській діяльності: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2012. 20 с.

Скора Л. М. Розмежування протидії законній господарській діяльності із суміжними злочинами. *Актуальні проблеми політики*: зб. наук. пр. Одеса: Фенікс, 2009. Вип. 38. С. 665-671.

Скора Л. Посягання на свободу законної господарської діяльності: порівняльний аналіз кримінального законодавства України та окремих зарубіжних країн. *Право України*. 2005. № 6. С.38-41.

Скора Л. Протидія законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 6. С. 132-134.

Скора Л. Службова особа як суб'єкт протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК України). *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 7. С. 42-45.

Слотило О. Р. Соціальна обумовленість виділення складу злочину «Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації». *Часопис Київського університету права*. 2017. № 4. С. 255-259.

Созанський Т. Особливості кваліфікації протидії законній господарській діяльності. *Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки*: матер. Всеукр. наук. конф. (м. Львів, 26 березня 2010 р.). Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 170-173.

Соловйова А. М. Розмежування примушування до виконання (невиконання) цивільно-правових зобов'язань та протидії законній господарській діяльності. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2002. № 15. С.441-447.

Титаренко С. С. Щодо змісту ознаки «цілісний майновий

комплекс» у диспозиції ст. 206 КК. Злочинність у глобалізованому світі: матеріали XVI Всеукр. кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Харків, 12 грудня 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 360-362.

Туєв О. Механізми рейдерських захоплень. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1 (60). С. 111.

Туркот О. А. Щодо рейдерських посягань на нерухоме майно суб'єктів господарювання. *Актуальні проблеми юридичної науки: зб. тез міжнар. наук. конф. (м. Хмельницький, 21-22 жовтня 2016 р.)*. Хмельницький: Хмельниц. ун-т управ. та права, 2016. Ч. 1. С. 157-159.

Фальшовник Д. В. Рейдерство як різновид протидії законній господарській діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ, серія юридична*. 2014. Вип. 1. С. 312-322.

Фальшовник Д. Рейдерство як різновид протидії законній господарській діяльності. *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2014. № 3. С. 142.

Федоренко Д. М. Відмежування вимагання від протидії законній господарській діяльності. *Юридична осінь 2009 року: тези доп. та наук. повідомл. міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та здобув. (м. Харків, 13 лист. 2009 р.)*. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. 2009. С. 312-315.

Федоренко Д. М. До проблеми відмежування вимагання відпротидії законній господарській діяльності. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 112. С. 252-257.

Федулова І. М. Характеристика об'єкта злочину, передбаченого статтею 206-2 Кримінального кодексу України. *Проблеми законності*. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. Вип. 136. С. 215-224.

Фомічов К., Заставська Л. Єдині державні реєстри України як предмет посягання при рейдерських захопленнях. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2014. № 3. С. 54-58.

Фролов Ю. М., Педан В. І. Деякі проблеми кримінально- правової відповідальності за протидію законній господарській діяльності, як механізму гарантії економічних прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Вісник Донецького національного університету. Серія: Економіка і право*. 2008. Вип. 2. С. 420-425.

Чорнуха О. С. Кримінально-правове забезпечення добросовісної конкуренції в Україні: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 18 с.

Шапіро В., Булах Т. Рейдерство як економіко-правове явище: загальна характеристика. *Форум права*. 2015. № 2. С. 181- 186.

Юрченко О. М. Рейдерство в Україні. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. Київ: Міжвідом. наук.-

дослід. центр з проблеми боротьби з організ. злочинністю. 2012. № 2 (28). С. 80-87.

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму(ст. ст. 209, 209-1 КК)

Андрушко П.П. Деякі проблемні питання кваліфікації легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2002. № 5. С. 70-84.

Андрушко П.П. Коментар до статті 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 7. С. 36-66.

Андрушко П.П. Коментар до статті 209-1 «Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом». *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 7. С. 67-89.

Андрушко П.П., Короткевич М.С. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: кримінально-правова характеристика. Київ: Юрисконсульт, 2005. 292 с.

Андрушко П.П. Проблеми кваліфікації легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом. *Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні*. Харків: Право, 2003. Вип.7. С. 4-32.

Андрушко П.П. Проблеми кваліфікації легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом. *Правова держава: щорічник наук. праць Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*. Київ: Вид. Дім «Юрид. кн.», 2002. Вип.13. С. 334-346.

Андрущенко І., Бутузов В. Банківська таємниця та легалізація коштів, здобутих злочинним шляхом. *Вісник прокуратури*. 2002. № 6. С. 94-97.

Аркуша Л. І. Інформаційні технології та легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр.* Одеса: Юрид. л-ра, 2007. Вип. 32. С. 26-30.

Аркуша Л. І. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних у результаті організованої злочинної діяльності: характеристика, виявлення, розслідування. Одеса, Юрид. л-ра, 2010. 375 с.

Бауман Ю. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним

шляхом небанківськими фінансовими установами з використанням офшорних юрисдикцій. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2009. № 2. С. 25-30.

Беніцький А. Визначення предикатного (основного) злочину, який передує відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2015. № 2. С. 54-64.

Беніцький А. С. До питання визначення ознак діянь, що утворюють склад відмивання злочинних доходів. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2014. № 7. С. 27-35.

Беніцький А. С. Легалізація (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом (проблеми кримінально-правової кваліфікації): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2002. 20 с.

Беницкий А. С., Розовский Б. Г., Якимов О. Ю. Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации: монографія. Луганск: РИО ЛГУВД им. Э. А. Дидоренко, 2008. 496 с.

Беніцький А. Суб'єкт заздалегідь не обіцяного відмивання злочинних доходів. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2014. № 6-1. Т. 4. С. 24.

Беницкий А. С. Уголовная ответственность за легализацию (отмывание) денежных средств и иного имущества, приобретенных преступным путем: проблемы квалификации и совершенствования законодательства. Луганск: РИО ЛИВД, 2001. 352 с.

Берзін П. С. Проблеми законодавчого забезпечення запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 8. С. 33-45.

Бисага К. Фінансовий моніторинг і схеми «відмивання коштів» публічними особами в Україні. *Університетські наукові записки*. 2015. № 4. С. 158-169.

Бровко В. М. Кримінальна відповідальність за умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. 18 с.

Бровко В. М. Проблемні аспекти суб'єктивної сторони умисного порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 5. С. 78-81.

Бровко В. Окремі аспекти адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення законодавства про фінансовий моніторинг. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. № 4. С. 91-97.

Бровко В. Проблеми співвідношення злочинів, передбачених ст. 209-1 КК України, із окремими злочинами у сфері службової діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. № 3. С. 55-63.

Бровко В. Проблемні аспекти визначення змісту істотної шкоди як ознаки об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209-1 Кримінального кодексу України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. С. 132-138.

Гнетнев М. К., Якімова С. С. Легалізація (відмивання) доходів, здобутих злочинним шляхом та приховування злочину: співвідношення складів злочину. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2005. Вип. 4. 2005. С. 164-169.

Гриневич А. Визначення поняття «легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом». *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 10. С. 36-38.

Дорош Л. В., Перепелиця О. І. Проблеми вдосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію злочинних доходів. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.)*. Харків: Кроссруд, 2006. С. 98-102.

Дудоров О., Ізотов О. Про розмежування придбання чи збуту майна, одержаного злочинним шляхом, і легалізації злочинних доходів. *Вісник прокуратури*. 2008. № 10. С. 43-61.

Дудоров О. О., Тертиченко Т. М. Протидія відмиванню «брудного майна: європейські стандарти та Кримінальний кодекс України: монографія. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.

Дудоров О., Старовойтова Ю. Проблеми кримінально- правової протидії порушенням законодавства України про фінансовий моніторинг. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 2. С. 28-36.

Дудоров О., Тертиченко Т. Протидія відмиванню злочинних доходів: зміни в національному антилегалізаційному законі. *Вісник прокуратури*. 2011. № 9. С. 56-62.

Дудоров О., Тертиченко Т. Чи можуть відмиватися кошти, не сплачені як податки або інші обов'язкові платежі? *Юридичний вісник України*. 2015. № 6 (14-20 лютого). С. 12-13; № 7 (21-27 лютого). С. 12-13.

Заблоцька О. Ю. Основні способи вчинення злочинів, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Митна справа*. 2014. № 2 (92). Част. 2, кн. 2. С. 87-91.

Задоя К. Нормативна характеристика предикатного діяння, що передуює відмиванню доходів, за законодавством офшорних юрисдикцій Карибського регіону, які визнаються Україною. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 2. С. 1 - 8.

Захаров В. П. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: теоретико-правовий аспект. *Вісник Нац. університету «Львівська політехніка»*. 2014. № 801. С. 180-186.

Карпов Н., Івасік Р. Предмет легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: деякі особливості. *Митна справа*. 2014. № 6. Ч. 2. Кн. 1. С. 337.

Киричко В. М. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Велика українська юридична енциклопедія*. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 490-493.

Клинчук І. В. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: аналіз складу злочину та проблеми кваліфікації. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка і право)*. 2010. № 3 (50). С. 247-255.

Клочко А. Окремі питання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом у банківській сфері. *Форум права*. 2014. № 1. С. 228.

Корж В. Способи легалізації грошових коштів та іншого майна, здобутих організованими групами, злочинними організаціями. *Право України*. 2003. № 1. С. 90-95.

Короткевич М. Є., Андрушко П. П. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 7. С. 3-9.

Короткевич М. Є., Андрушко П. П. Узагальнення практики розгляду судами України кримінальних справ про злочини, передбачені статтями 209, 209-1 та 306 КК України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 7. С. 16-35.

Куцевич М. Проблеми визначення меж застосування КК України у відповідності з вимогами міжнародних актів щодо протидії легалізації (відмиванню) доходів одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. *Європейські перспективи*. 2014. № 7. С. 79.

Лихова С. Я., Берзін П. С. Тлумачення окремих понять, закріплених у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом». *Актуальні проблеми політики*. Одеса: Фенікс, 2004. Вип. 20. С. 209-215.

Матат А. В. Місце легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, у системі злочинів у сфері господарської діяльності. *Четверті Харківські кримінально-правові читання: тези доп. та наук. повідомл. учасн. міжнар. наук. конф. студ. та аспірантів (м. Харків, 16-17 травня 2014 р.)*. Харків: Право, 2014. С. 341-342.

Мезенцева І. Визначення об'єкта легалізації грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом. *Вісник прокуратури*. 2006. № 2. С. 76-80.

Мезенцева І. Є. Кримінально-правові і кримінологічні аспекти

легалізації грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. 18 с.

Міловідов Р. М. Ефективність кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2012. 20 с.

Міловідов Р. М. Об'єктивна сторона складу злочину «легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом». *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2010. Вип. 49. С. 521-527.

Міловідов Р. Предикатний злочин при кваліфікації злочину «легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом». *Право України*. 2010. № 11. С. 253-258.

Мякота Є. Теоретичний аналіз сутності легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. *Evropsky politicky a pravni diskurz (Європейський політико-правовий дискурс)*. 2014. Т. 1. № 6. С. 542-552.

Павлютін Ю. Генеза протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 2. С. 140-143.

Перепелица А. И. Противодействие коррупционной деятельности должностных лиц в отмывании преступных доходов. *Відповідальність посадових осіб за корупційну діяльність: зб. матер. міжнар. наук.-практ. семінару (м. Харків, 11-12 травня 2001 р.)*. Харків, 2003. С. 46-49.

Перепелица А. И. Уголовно-правовые вопросы борьбы с отмыванием денежных средств или иного имущества, добытых преступным путем. *Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 жовтня 2001 р.)*. Київ, Харків, 2002. С. 147-150.

Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 квітня 2005 р. № 5. *Вісник Верховного суду України*. 2005. № 5. С. 9.

Рибинський Є. Імплементация норм міжнародного права щодо боротьби із відмиванням грошей у національне право України. *Юридичний вісник*. 2015. № 2. С. 217.

Романько П. Форми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Актуальні питання публічного та приватного права*. 2014. № 2. С. 154.

Свірін М., Коцюбинська Ю. Поняття та сутність легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Наука і правоохорона*. 2015. № 1. С. 141.

Скулиш Н. Є. Легалізація транснаціональними злочинними організаціями доходів, одержаних злочинним шляхом: поняття та деякі питання протидії. *Держава і право. Юридичні і політичні науки: зб. наук.*

пр. 2006. Вип. 34. С. 459-465.

Старовойтова Ю. Г. Кримінально-правова протидія порушенням законодавства України про фінансовий моніторинг: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2009. 20 с.

Старовойтова Ю. Г. Кримінально-правова протидія порушенням законодавства України про фінансовий моніторинг: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2009. 272с.

Тертиченко Т. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму: аналіз положень кримінально-правового характеру. *Вісник прокуратури*. 2014. № 3. С. 181.

Тертиченко Т. М. Легалізація (відмивання) злочинних доходів: визначення поняття. *Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права* : матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 19-20 квітня 2012 р.). Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 495-499.

Тертиченко Т. М. Співвідношення загальноєвропейського законодавства та кримінального законодавства України про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 20 с.

Удовик М. Легалізація коштів і матеріальних цінностей, отриманих незаконним шляхом. *Вісник Академії управління МВС*. 2008. № 1-2. С. 114-121.

Чаричанський О. О. Підстави кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, за Кримінальним кодексом України: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2004. 20 с.

Чаричанський О. О. Предмет легалізації (відмивання) прибутків, одержаних незаконним шляхом. *Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні*. Харків: Право, 2002. Вип.4. С. 214-227.

Чаричанський О. О. Суб'єкт легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Право України* 2003. № 11. С. 54-56.

Чернявський С., Процюк О., Хабчук О. Проблемні питання кваліфікації злочинів, передбачених ст. 209 КК України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 84-95.

Чуйков А. Деякі питання суб'єкта злочину, відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 209 КК України. *Юридичний вісник*. 2014. № 4. С. 356.

Чуйков А. С. Проблеми кримінальної відповідальності за легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом. *Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки*: матер. Всеукр. наук. конф. (м. Львів, 26 березня 2010 р.). Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 173-

177.

Шаповалова І. Розвиток законодавства України щодо запобігання відмивання «брудних» коштів. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2015. № 4. Т. 3. С. 75.

(Див. також список літератури до всіх тем).

Тема 3. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару.

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю.

Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках.

Питання

1. Кваліфікація незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 КК).

2. Кваліфікація незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК).

3. Кваліфікація розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК).

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо **першого питання**: а) для встановлення незаконності використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару або іншого порушення прав на ці об'єкти необхідно звертатися до відповідних норм регулюючого законодавства, зокрема до законів України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня

1993 р. № 3689-ХІІ, «Про правову охорону географічних зазначень» від 16 червня 1999 р. № 752-ХІV (попередня назва – «Про охорону прав на зазначення походження товарів»), Цивільного і Господарського кодексів України, міжнародних договорів, учасником яких є Україна; б) предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 229 КК, можуть виступати знаки для товарів чи послуг, які зареєстровані в Україні або які охороняються без реєстрації на підставі міжнародних договорів чи як такі, що визнані у встановленому порядку добре відомими; в) при практичному встановленні незаконності зазначених у ст. 229 КК дій важливо враховувати, що власник може передати іншій особі право власності на знак повністю або відносно частини товарів і послуг чи дати їй дозвіл (видати ліцензію) на використання знака на підставі ліцензійного договору, однак по-іншому це питання законодавчо вирішено стосовно кваліфікованого зазначення походження товарів; г) вирішення питання про встановлення матеріальної шкоди у значному, великому або особливо великому розмірах має дискусійний характер в теорії кримінального права і викликає певні труднощі в правозастосовній практиці; д) окремого аналізу потребує питання про співвідношення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 229 КК, з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 176, 204, 216 КК;

2) щодо **другого і третього питань**: а) для правильного розуміння змісту кримінально-правових норм, передбачених статтями 231 і 232 КК, слід звертатись до нормативно-правових актів, які регулюють відносини, пов'язані з комерційною або банківською таємницею, а так само професійною таємницею на ринках капіталу та організованих товарних ринках, як видами інформації з обмеженим доступом, зокрема до Цивільного і Господарського кодексів України, законів України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ, «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-ІІІ, «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23 лютого 2006 р. № 3480-ІV, «Про товарні біржі» від 10 грудня 1991 р. № 1956-ХІІ та інших; б) законодавством передбачені певні види інформації, які не можуть бути віднесені до інформації з обмеженим доступом чи до певного виду останньої; в) законодавча конструкція об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 231 КК, є недосконалою, що

призвело до визнання складу цього злочину одними науковцями як формально-матеріального, а іншими – як матеріального; г) поняття істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності в статтях 231 і 232 КК є оціночним, тобто істотність заподіяної шкоди визначається в кожному конкретному випадку з урахуванням всіх фактичних обставин вчинення кримінального правопорушення; д) кримінальні правопорушення, передбачені статтями 231 і 232 КК, характеризуються: за ст. 231 КК – метою розголошення чи іншого використання відомостей і загальним суб'єктом, а за ст. 232 КК – корисливим чи іншим особистим мотивом і спеціальним суб'єктом.

Заняття 10. Практику/колоквіум

Завдання

1. Фірма FullMart розмістила на своєму сайті оголошення про продаж джойстіку DualShock4 для ігрової консолі Sony PlayStation4 за ціною удвічі нижче за ринкову, але фактично відправляла замовникам через Нову пошту від різних ФОП джойстик DoubleShock4, який є менш якісною реплікою з оригіналу і має зовні схоже найменування. *Чи підлягають кримінальній відповідальності співробітники FullMart та ФОП, які брали у цьому участь?*

2. Матус на ринку м.Одеса купив у корейця Чо бензопили фірми «STIHL» по 750 грн. кожна, знаючи про це, що товар контрафактний і ціна на оригінал в спеціалізованому магазині становить приблизно у 8 раз більшу. Придбані пили він привіз на ринок в м. Ірпінь, де мав торгове місце як ФОП, та здійснював їх реалізацію, розміщуючи об'яви про їх продаж в Інтернеті. Одного разу йому зателефонував покупець, який виявив бажання купити у нього 1000 бензопил «STIHL» за ціною 800 грн. кожна. На той період часу такої кількості пил у Матуса не було, тому він скупив всі контрафактні пили під цим торговим знаком у просторі своєї досяжності, всього назбирав 749 одиниць, замовив вантажний автомобіль та на ньому привіз їх відповідно до попередньої домовленості до м. Києва, де був затриманий працівниками міліції. *Чи є в діях Матуса склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 229 КК?*

3. Аудитор Швабс повідомив сторонній особі важливі

відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, які стали йому відомі під час перевірки фірми XYW, керівництво якої звернулося до правоохоронних органів з заявою про вчинення щодо них кримінального правопорушення за ст.232 КК. На свій захист Швабс пояснив, що вказані відомості на цьому підприємстві не оформлені в якості комерційної таємниці. Чи підлягає кримінальній відповідальності Швабс за ст.232 КК?

Список літератури та матеріалів судової практики

Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару

(ст. 229 КК)

Андрушко П.П. Злочини, що посягають на право інтелектуальної власності (статті 176, 177, 229, 231 та 232 КК України). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 9. С. 17-67.

Андрушко П.П. Коментар до статей 177 та 229 Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2002. № 4. С. 71-86.

Андрушко П. П. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності в Україні. Київ: Форум, 2004. 160 с.

Берзін П. Визначення місця вчинення порушення права на знак товарів і послуг. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2004. № 1. С. 38-44.

Берзін П. Визначення складу і розміру матеріальної шкоди при незаконному використанні знака для товарів і послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 12. С. 106-110.

Берзін П. Кримінально-правова характеристика обману як способу здійснення незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матер. X регіон. наук. конф. (м. Львів, 5-6 лютого 2004 р.)*. Львів: ЛДУ, 2004. С. 410-412.

Берзін П. Об'єктивна сторона незаконного використання чужого знака для товарів і послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 2. С. 87-90.

Берзін П. С. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг: аналіз складів злочину, передбаченого ст. 229 КК України: монографія. Київ: Атіка, 2005. 316 с.

Берзін П. С. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг: аналіз складу злочину, передбаченого ст. 229 КК України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2004. 22 с.

Берзін П. С. Питання визначення складу та розміру матеріальної шкоди, заподіяної умисним порушенням права на знак для товарів і послуг, фірмове найменування та кваліфіковане зазначення походження товару. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2004. № 3. С. 47-57.

Берзін П. С. Поняття «незаконне використання» у статті 229 Кримінального кодексу України (проблеми визначення та тлумачення). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 4. С. 20-41.

Берзін П. С. Предмет незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 Кримінального кодексу України). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 10. С. 75-91; № 11. С. 43-68; № 12. С. 24-33.

Берзін П. С. Щодо проекту постанови Пленуму Верховного Суду України «Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару». *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2003. № 9. С. 43-52.

Гладун О. Зміст діяння у складі злочину, що передбачений у ст. 229 Кримінального кодексу України. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 7-15.

Гула Л. Припинення правопорушень, пов'язаних з незаконним використанням знаків для товарів і послуг. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2015. № 827. С. 268.

Дімітров М. М. Кримінальна відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 20 с.

Дімітров М. Поняття об'єкта злочину, передбаченого статтею 229 Кримінального кодексу України. *Національний юридический журнал: теорія и практика*. 2014. № 6. С. 194.

Дудоров О. О., Дудорова К. Б. Кримінальна відповідальність за незаконне використання товарного знаку: науково-практичний коментар ст. 229 нового КК України, питання вдосконалення законодавства. *Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ*. 2002. №1(7). С. 108-116.

Дудоров О. О., Дудорова К. Б. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг: проблеми кримінальної відповідальності. *Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права*: матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 19-20 квітня 2012 р.). Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 165-171.

Журик Ю. Кримінальні правопорушення в сфері економічної конкуренції як особливий вид злочинів. *Юридична Україна*. 2014. № 5. С. 53-59.

Крижний О. Деякі питання кодифікації законодавства про кримінальну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності* 2010. № 3. С. 30-35.

Крижний О. Деякі питання кримінально-правової охорони прав на комерційні (фірмові) найменування. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2009. № 1. С. 28-32.

Лихова С. Я. Проблеми співвідношення злочинів у сфері господарської діяльності та злочинів проти інтелектуальної власності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 67-70.

Лісунов С. Кваліфікуючі ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка*. 2014. № 1. С. 181.

Лісунов С. Об'єктивні ознаки незаконного використання знаку для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. *Митна справа*. 2013. № 4. Ч. 2. Кн. 2. С. 62.

Немеш П. Ф. Відповідальність за порушення прав на торговельні марки. *Адвокат*. 2007. № 11. С. 24-29.

Нерсисян А. С. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2008. 19 с.

Поліщук І. Незаконне використання знака для товарів та послуг: особливості об'єктивної сторони складу злочину (ст. 229 КК України). *Юридична Україна*. 2013. № 11 (131). С. 81.

Романюк І. М. Кримінально-правова характеристика злочинів, що посягають на інтелектуальну власність в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2018. 19 с.

Харченко В. Б. Комерційне найменування, торговельна марка і географічне зазначення як об'єкти права інтелектуальної власності та категорії кримінального права. *Вісник господарського судочинства*. 2009. № 6. С. 80-92.

Харченко В. Б. Комерційне найменування як предмет злочину за кримінальним законодавством України. *Право і суспільство*. 2009. № 4. С. 78-85.

Харченко В. Б. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні: перспективи розвитку та гармонізації з європейським законодавством: автореф. дис д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2011. 36 с.

Харченко В. Б. Кримінально-правова охорона прав на результати творчої діяльності та засоби індивідуалізації в Україні: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 480 с.

Харченко В. Б. Об'єкт злочинів у сфері інтелектуальної власності: зміст, структура, механізм спричинення шкоди. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Харків: ХНУ, 2012. № 1034: Серія «Право». С. 194-197.

Харченко В. Б. Потерпілий як юридична ознака складу злочину у сфері інтелектуальної власності. *Державна політика у сфері захисту прав потерпілих від кримінальних правопорушень в Україні*: матер. «круглого столу» в рамках VII Всеукр. фестивалю науки (м. Харків, 25 квітня 2013 р.). Харків: Право, 2013. С. 84-87.

Харченко В. Б. Проблема змішаної (складної) форми вини у злочинах, при вчиненні яких порушуються права на об'єкти інтелектуальної власності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*: зб. наук. пр. Харків: ХНУВС, 2017. № 1 (15). С. 146-158.

Харченко В. Б. Суспільно-небезпечні наслідки злочинного порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності: проблеми визначення та встановлення. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Харків: ХНУ, 2010. № 945: Серія «Право». С. 229-233.

Харченко В. Комерційне найменування: проблеми охорони за кримінальним законодавством України та напрямки її вдосконалення. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2009. № 4. С. 38-50.

Харченко В. Кримінально-правова охорона комерційного найменування, торговельної марки і географічного зазначення за законодавством України. *Юридична Україна*. 2010. № 6. С. 103-108.
Юрченко О. М., Вергузаєв М. С. Порівняльний аналіз кримінально-правової відповідальності за злочини в сфері промислової власності в Україні та США. *Право і безпека*. 2006. Том 5. № 4. С. 86-90.

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст.

ст. 231, 232 КК)

Андрющенко І., Бутузов В. Банківська таємниця та легалізація коштів, здобутих злочинним шляхом. *Вісник прокуратури*. 2002. № 6. С. 94-97.

Бондаренко М., Бондаренко Г. Комерційна таємниця в Україні та відповідальність за її порушення. *Міжнародний юридичний вісник*: зб. наук. праць Національного універ. держ. подат. служби України. 2015. № 1. С. 14.

Варламова С. О. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з відомостями, що становлять комерційну або банківську таємницю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 20 с.

Василяка О. К. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з комерційно цінною інформацією з обмеженим доступом: автореферат дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2013. 20 с.

Вислоцька Т. Ю. Кримінально-правова охорона таємниці в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2018. 18 с.

Горпинюк О. П. Кримінально-правова охорона інформаційного аспекту приватності в Україні: автореферат дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2011. 19 с.

Дудоров О. О. Комерційна таємниця під захистом кримінального закону: проблеми і перспективи. *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11-12 жовтня 2012 р.). Харків: Право, 2012. С. 367-372.

Дудоров О., Старовойтова Ю. Інсайдерські зловживання під заборону кримінального закону: предмет злочину, передбаченого статтею 232 КК України. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 7. С. 106-111.

Жмур Н. В. Правове забезпечення службової інформації в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2015. 19с.

Іващенко В. М. Зарубіжний досвід захисту комерційної таємниці. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. 2006. Том 19 (58). № 3. С. 202-214.

Каменський Д. Комерційна таємниця під охороною кримінального закону України та США: порівняльний аналіз. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. № 1. С. 85-107.

Користін О. Банківська таємниця та легалізація злочинних доходів. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 7. С. 39- 43.

Курман О. Відомості, що становлять комерційну таємницю, як предмет злочинного посягання. *Право і суспільство*. 2015. № 5-2. Ч. 2. С.

Прохніцький О. В. Інформація з обмеженим доступом як предмет злочину в кримінальному праві України: автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2011. 20 с.

Радутний, О. Е. Інформація як універсальний предмет злочинів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2009. Вип.46. С. 458-462.

Радутний О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Харків: «Ксілон», 2008. 202 с.

Радутний О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю (аналіз складів злочинів): автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. 21 с.

Радутний О. Е. Незаконні дії щодо комерційної або банківської таємниці. *Велика українська юридична енциклопедія*. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 592-594 .

Радутний О. Е. Об'єкт суспільно небезпечних посягань на відносини, предметом яких виступають окремі види інформації. *Проблеми законності*. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2009. Вип. 104. С. 177-188.

Радутний О. Е. Примушування особи як спосіб збирання комерційної таємниці. *Злочини проти особистої волі людини: міжнар. наук.-практ. семінар (м. Харків, 19-20 вересня 2000 р.)*. Харків: ПФ «Книжк. вид-во «Лествиця Марії», 2002. С. 138-141.

Радутний О. Е. Розмежування злочинів, що посягають на комерційну таємницю, від суміжних злочинів. *Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою: аналіт. розробки, пропозиції наук. та практ. працівників: міжвід. наук. зб.* Київ: НДІ «Проблеми людини», 2001. Т. 22. С. 290-292.

Радутний О. Е. Таємниця як предмет злочину й енергоінформаційне утворення. *Проблеми законності*. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2010. Вип. 112. С. 110-116.

Радутний О. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання або розголошення комерційної таємниці. *Право України*. 2002. № 3. С. 110-113.

Радутний О. Механізм заподіяння шкоди будь-якому об'єкту через протиправний вплив на інформаційні відносини. *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 2009. №4(59). С. 199-205.

Радутний О. Про визначення складу злочину, передбаченого ст. 231 КК України. *Вісник прокуратури* 2009. № 8. С. 73-78.

Тітомер Є. В. Гуманізація кримінальної відповідальності за

господарські злочини, передбачені ст. ст. 231, 232 КК України. *Правове життя сучасної України*: матер. міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). Одеса: Фенікс, 2012. Т. 2. С. 292-294.

Харламова С. О. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з відомостями, що становлять комерційну або банківську таємницю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 20 с.

Харламова С. Проблеми визначення предмета злочинів, пов'язаних із незаконним збиранням, використанням та розголошенням відомостей, що становлять комерційну та банківську таємницю. *Юридична Україна*. 2006. № 10. С. 85-89.

Харченко В. Б. Комерційна таємниця як об'єкт права інтелектуальної власності та категорія кримінального права. *Вісник господарського судочинства*. 2009. № 1. С. 79-87.

Харченко В. Б. Проблеми визначення суб'єктивних ознак порушення права інтелектуальної власності на комерційну таємницю за кримінальним правом України. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Запоріжжя: ЗЮІ ДДУВС, 2008. № 4. С. 132-141.

Харченко В. Б. Проблеми кримінально-правової охорони комерційної таємниці як виду інформації з обмеженим доступом. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України*. 2008. №4(40). С. 204-214.

Харченко В. Впорядкування кримінальної відповідальності за злочини у сфері інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції України. *Право України*. 2008. № 9. С. 96- 101.

Харченко В. Проблеми кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності, пов'язаних із конфіденційністю. *Право України*. 2009. № 8. С. 86-93.

Яковенко Р. Кримінальна відповідальність за розголошення комерційної або банківської таємниці за законодавством України та країн Європи: порівняльно-правове дослідження. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 376.

Яра О. Інформація як предмет злочинів, передбачених ст. ст. 231, 232, 232-1, 232-2 КК України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право*. 2014. Вип. 197 (1). С. 255.

(Див. також список літератури до всіх тем).

IV. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ТА МАТЕРІАЛІВ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ДО ВСІХ ТЕМ

Обов'язкова література

Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. 2-ге вид. Київ: ВД «Дакор», 2013. 786 с.

Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2015. 680 с.

Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар / О. М. Алієва, О. В. Білаш, А. П. Бабій та ін.; відповід. ред. Є. Л. Стрельцов. Вид. восьме, переробл. та доповн. Харків: Одиссей, 2012. 904 с.

Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Т. 2: Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. 5-те вид., допов. Харків: Право, 2013. 1040 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Череня. Київ: Юрінком Інтер. 2016. 1064 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та доповн. Київ: ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / К. І. Беляков, П. Д. Біленчук, І. М. Білодід та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 536 с.

Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. / За заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. 3-тє вид., переробл. та доп. Київ: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. 2009. Т. 1. 964 с.; Т. 2. 624 с.

Додаткова література

Андрушко П. П. Коментар до статей 199-201 розділу VII «Злочини у сфері господарської діяльності» Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2004. № 9. С. 14-39.

Андрушко П. П. Кримінальна відповідальність за порушення порядку здійснення господарської діяльності. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 288 с.

Антипов В. І. Кримінальний кодекс України в контексті міжнародного права та практики Європейського суду з прав людини: правові норми, судова практика, науково-практичний коментар. Харків: Право, 2019. 1200 с.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської

діяльності: кримінально-правова характеристика: навчальний посібник. Київ: КНТ, 2007. 392 с.

Волинець Р. А. Кримінально-правова охорона фондового ринку: сучасний стан та перспективи вдосконалення: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2018. 452 с.

Григоренко А. Г. Практичний коментар до ст. 199-233 розділу VII «Злочини у сфері господарської діяльності» Особливої частини Кримінального кодексу України: з урахув. змін., внес. законом України 34025-VI від 15 лист. 2011 р. «Про внесення змін до деяких законод. актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господар. діяльності». Київ: Центр учб. літ., 2013. 358 с.

Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України. Харків: Вид. Нац. ун-ту внутр. справ, 2001. 384 с.

Гуторова Н. А. Преступления в сфере хозяйственной деятельности: Раздел VII Особенной части Уголовного кодекса Украины с научно-практическим комментарием. Харків: Одиссей, 2003. 265 с.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: Монографія. Київ: Юридична практика, 2003. 924 с.

Дудоров О. О., Мельник М. І., Хавронюк М. І. Злочини у сфері підприємництва: Навч. посібник. Київ: Атіка, 2001. 608 с.

Киричко В. М. Кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності. *Кваліфікація злочинів: навчальний посібник* / за заг. ред. М. І. Панова. Харків: Право, 2017. С. 213-271.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: науково-практичний коментар / за заг. ред. В.Я. Тація. Харків: Право, 2010. 784 с.

Киричко В. М. Унікальний посібник з кримінального права України. Харків: Право, 2015. 1088 с.

Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 512 с.

Стрельцов Є. Л. Економічні злочини: внутрідержавні та міжнародні аспекти: навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2000. 476 с.

Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації: лекції. Харків: Право, 2018. 368 с.

Матеріали судової практики

Кримінальне судочинство в Україні: Судова практика. Злочини у сфері господарської діяльності / за ред. П. П. Пилипчука. Київ: Праксіс, 2006. 1176 с.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 квітня 1996 р. № 6 (зі змінами, внесеними постановою від 3 грудня 1997 р. № 12) «Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів».

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 р. № 3 «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності». *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 3. С. 2-6.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 р. № 15 «Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів». *Вісник Верховного Суду України*. 2004. № 11. С. 8-13.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 квітня 2005 р. № 5 «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом». *Вісник Верховного суду України*. 2005. № 5. С. 9.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 р. № 8 (зі змінами та доп., внес. пост. від 30 травня 2008 р. № 8) «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил». *Вісник Верховного Суду України*. 2005. № 6. С. 10- 13; 2008. № 6. С. 24-25.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7 «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки». *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 7. С. 6-10.

Практика судів України з кримінальних справ (2009-2011). Вид. 2-ге, доповн. / Укладач В. І. Тютюгін; за заг ред. В. Я. Тація. Харків: Одиссей, 2012. 504 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2012-2013 рр.) / Уклад. В. І. Тютюгін; за заг ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2014. 704 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2014-2015) / Уклад. В. І. Тютюгін; за заг ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2016. 800 с.

V. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Поняття кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

2. Класифікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової,

банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

3. Загальна характеристика законодавчих змін КК щодо кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

4. Місце кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання в системі Особливої частини КК та його значення для вирішення питань про їх кваліфікацію.

5. Родовий і безпосередні об'єкти кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, їх кваліфікаційне значення.

6. Предмети кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, їх кваліфікаційне значення.

7. Бланкетний характер диспозицій статей про кримінальні правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання і їх значення для кваліфікації.

8. Суспільно небезпечні наслідки у складах кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, їх види та кваліфікаційне значення.

9. Конструкції об'єктивної сторони у складах кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, їх кваліфікаційне значення.

10. Особливості суб'єктивної сторони кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та

іншої діяльності суб'єктів господарювання, кваліфікаційне значення мотиву і мети їх вчинення.

11. Загальні і спеціальні ознаки суб'єктів кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, їх кваліфікаційне значення.

12. Службова особа як спеціальний суб'єкт кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

13. Правила визначення одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян та його застосування при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

14. Ознаки продовжуваного, триваючого і складеного кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, їх кваліфікаційне значення.

15. Кваліфікація сукупності кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

16. Кваліфікація повторності кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

17. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання за наявності конкуренції норм.

18. Значення для кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання їх місця в системі Особливої

частини КК.

19. Кваліфікація виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК).

20. Відмежування виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК) від суміжних кримінальних правопорушень.

21. Кваліфікація незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК).

22. Відмежування незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК) від суміжних кримінальних та адміністративних правопорушень.

23. Кваліфікація контрабанди (ст. 201 КК).

24. Відмежування контрабанди (ст. 201 КК) від суміжних кримінальних та адміністративних правопорушень.

25. Кваліфікація переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням відмитного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (ст. 201-1).

26. Кваліфікація незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2 КК).

27. Кваліфікація незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 203-2 КК).

28. Кваліфікація незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК).

29. Відмежування незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК) від суміжних кримінальних та адміністративних правопорушень.

30. Кваліфікація протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК).

31. Відмежування протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК) від вимагання (ст. 189 КК).

32. Відмежування протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК) від примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК).

33. Співвідношення протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК) із кримінальними правопорушеннями проти життя, здоров'я особи, її волі, а також проти власності.

34. Кваліфікація протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК).

35. Відмежування протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК) від суміжних кримінальних правопорушень.

36. Кваліфікація легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК).

37. Відмежування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, (ст. 209 КК) від суміжних кримінальних правопорушень.

38. Кваліфікація умисного порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму (ст. 209-1 КК).

39. Кваліфікація нецільового використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210 КК).

40. Відмежування нецільового використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210 КК) від суміжних кримінальних правопорушень.

41. Кваліфікація видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати

бюджету всупереч закону (ст. 211 КК).

42. Кваліфікація ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 КК).

43. Відмежування ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 КК) від суміжних кримінальних правопорушень.

44. Податковий компроміс і його кримінально-правове значення (ст. 212 КК).

45. Кваліфікація ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст. 212-1 КК).

46. Звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 КК), єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст. 212- 1 КК).

47. Кваліфікація незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 КК).

48. Відмежування незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 КК) від суміжних кримінальних правопорушень.

49. Кваліфікація незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК).

50. Кваліфікація розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК).

VI. ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ПІДСУМКОВОЇ РОБОТИ

1. Поняття і види кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

2. Загальні положення щодо кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

3. Класифікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

4. Загальна характеристика законодавчих змін КК щодо кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

5. Об'єкти і предмети кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання, їх кваліфікаційне значення.

6. Конструкції об'єктивної сторони у складах кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання і вирішення питання про стадії їх вчинення.

7. Особливості суб'єктивної сторони кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання. Значення мотиву і мети їх вчинення для кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

8. Загальні і спеціальні ознаки суб'єктів кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

9. Службова особа як спеціальний суб'єкт кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

10. Співучасть у кримінальних правопорушеннях у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання зі спеціальним суб'єктом.

11. Правила визначення одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян та його застосування при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

12. Застосування загальних правил кваліфікації сукупності і повторності при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

13. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання за наявності конкуренції норм.

14. Місце кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин, кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України та іншої діяльності суб'єктів господарювання в системі Особливої частини КК та його значення для вирішення питань про їх кваліфікацію.

15. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів: об'єкт і предмет кримінального правопорушення, види, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної, мета та її кваліфікаційне значення.

16. Кваліфікуючі ознаки виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів.

17. Відмежування виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів від суміжних кримінальних правопорушень і його кваліфікація за наявності конкуренції норм.

18. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення: об'єкт і предмет, види, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони, мета та її кваліфікаційне значення.

19. Кваліфікуючі ознаки незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення.

20. Відмежування незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення від суміжних кримінальних правопорушень.

21. Контрабанда: об'єкт і предмет, види, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

22. Кваліфікуючі ознаки контрабанди.

23. Відмежування контрабанди від суміжних та адміністративних правопорушень.

24. Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України: об'єкт і предмет, види, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

25. Кваліфікуючі ознаки переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України.

26. Відмежування переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України від суміжних та адміністративних правопорушень.

27. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги: об'єкт і предмет, види, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

28. Кваліфікуючі ознаки незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

29. Відмежування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги від суміжних та адміністративних правопорушень.

30. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів: об'єкт і предмет, види, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони основних складів кримінального правопорушення.

31. Мета незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів та її кваліфікаційне значення.

32. Кваліфікуючі ознаки незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів.

33. Співвідношення незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів із ухиленням від сплати податків, зборів та кримінальними правопорушеннями проти життя та здоров'я особи.

34. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням: об'єкт і предмет, поняття бюджетних коштів і значення їх розміру для кваліфікації кримінального правопорушення, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

35. Спеціальний суб'єкт нецільового використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням.

36. Кваліфікуючі ознаки нецільового використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням.

37. Відмежування нецільового використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням від суміжних.

38. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону: об'єкт і предмет, значення розміру останнього для кваліфікації кримінального правопорушення, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

39. Спеціальний суб'єкт видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону.

40. Кваліфікуючі ознаки видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону.

41. Відмежування видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону від суміжних кримінальних правопорушень.

42. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів): об'єкт і предмет, види, поняття податків і зборів та значення їх розміру для кваліфікації, поняття ухилення і особливості конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

43. Спеціальний суб'єкт ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

44. Кваліфікуючі ознаки ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

45. Передумова і підстава звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

46. Кримінально-правове значення податкового компромісу щодо ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

47. Відмежування ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) від суміжних кримінальних правопорушень.

48. Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на

загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: об'єкт і предмет, значення розміру останнього для кваліфікації кримінального правопорушення, поняття ухилення і особливості конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

49. Спеціальний суб'єкт ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

50. Кваліфікуючі ознаки ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

51. Передумова і підстава звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

52. Співвідношення ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування з ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

53. Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей: об'єкт, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення, поняття азартної гри, лотереї, оператора лотереї.

54. Суб'єкт незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей.

55. Кваліфікуючі ознаки незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей.

56. Відмежування незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей від шахрайства.

57. Протидія законній господарській діяльності: об'єкт, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони, мета, її види та кваліфікаційне значення.

58. Кваліфікуючі ознаки протидії законній господарській діяльності.

59. Відмежування протидії законній господарській діяльності від вимагання та інших суміжних кримінальних правопорушень і його кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

60. Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації: об'єкт і предмет, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

61. Кваліфікуючі ознаки протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації.

62. Співвідношення протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації з протидією законній господарській діяльності, а також з кримінальними правопорушеннями проти власності.

63. Кваліфікація протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

64. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом: міжнародні договори України про боротьбу з такими кримінальними правопорушеннями, об'єкт і предмет кримінального правопорушення, поняття легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, у великому розмірі, місце вчинення діяння і його значення для кваліфікації кримінального правопорушення.

65. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

66. Мета легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом та її кваліфікаційне значення.

67. Залежність вирішення питання про суб'єкта легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом від вчинення особою предикатного діяння.

68. Кваліфікуючі ознаки легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

69. Відмежування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом від суміжних кримінальних правопорушень і його кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

70. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: об'єкт і предмет, види, особливості злочинних діянь і конструкції об'єктивної сторони основних складів кримінального правопорушення.

71. Спеціальний суб'єкт умисного порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

72. Відмежування умисного порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення від суміжних та адміністративних правопорушень.

73. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару: об'єкт і предмет, види, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

74. Кваліфікуючі ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару.

75. Відмежування незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару від суміжних кримінальних правопорушень.

76. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю: об'єкт і предмет, види, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

77. Мета незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю та її кваліфікаційне значення.

78. Відмежування незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю від суміжних кримінальних та адміністративних правопорушень.

79. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках: об'єкт і предмет, види, особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

80. Мотив розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках та його кваліфікаційне значення.

81. Спеціальний суб'єкт розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках.

82. Відмежування розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках від суміжних кримінальних правопорушень.

Навчальне видання

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА ОКРЕМІ КРИМІНАЛЬНІ
ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Автори: РАДУТНИЙ Олександр Едуардович

КИРИЧКО Василь Миколайович

Відповідальний за випуск